

A MAGYAR ADÓRENDSZER ÚJRAELOSZTÁSI HATÁSAI

2022.02.01.

MEGRENDELŐ:
POLGÁR ALAPÍTVÁNY AZ ESÉLYEKÉRT

SZERZŐK:
KREKÓ JUDIT, ERŐS HANNA, GRESKOVICS BORI, HAJNAL ÁRON, LAWSON
ADRIENN, SCHARLE ÁGOTA

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmány a magyar adórendszer működését vizsgálja a szegényebb és gazdagabb, illetve a gyermektelen és gyermeket nevelő adózók közötti újraelosztás mértéke szempontjából. A jövedelemegyenlőtlenség kívánatos mértékére vagy a rendszer kiigazítására vonatkozóan nem teszünk javaslatot: célunk, hogy dokumentáljuk a közterhek megoszlását, illetve az adórendszer hatását a jövedelmi egyenlőtlenségekre, és ennek időbeli változásait.

Jövedelmükhöz mérten a szegények több áfát és szja-t fizetnek, mint a gazdagok

Becsléseink szerint Magyarországon az adóterhelés a jövedelmek növekedésével párhuzamosan csökken: a legfelső jövedelmi tizedbe tartozók összességében nagyjából 6-8 százalékkal kevesebb adót fizetnek jövedelmeik után, mint a legalsó jövedelmi tized háztartásainak tagjai. Ez alapvetően arra vezethető vissza, hogy a magasabb jövedelmeket hasonló mértékű szja, és arányaiban kisebb tényleges áfakulcs terheli, mint az alacsony jövedelmeket.

Magyarországon - más országokhoz hasonlóan - a gazdagabbak jövedelmükhöz viszonyítva kevesebb áfát fizetnek, mint az alacsony keresetűek, azaz az áfa regresszív. Ennek az oka, hogy az alacsonyabb keresetűek a jövedelmük jóval magasabb hányadát fordítják fogyasztásra és kevesebbet megtakarításra, mint a jövedelemeloszlás tetején lévők, így a jövedelmük magasabb hányadát terheli fogyasztási jellegű adó. Ráadásul, mivel az átlagos áfakulcs magas, más országokhoz képest nálunk az áfának nagyobb a súlya a teljes adórendszer újraelosztási hatásában. Az életcikluson átívelő adóterhelés regresszivitása valamelyest kisebb lehet, mint az aktuális jövedelmek alapján számolt érték, de az alacsony jövedelmi mobilitást figyelembe véve ez valószínűleg érdemben nem változtat a képen.

A legtöbb Európai országban a fogyasztási adók regresszivitását a jövedelemadó progresszivitása ellensúlyozza, Magyarországon azonban sem az szja, sem más adók nem töltik be ezt a szerepet. A magyar szja-rendszerből gyakorlatilag teljes mértékben hiányzik a progresszivitás: a gyermektelen adózók jövedelemtől függetlenül ugyanazzal a kulccsal adóznak, tehát a nagyon sokat és a nagyon keveset keresők fizetéséből ugyanakkora arányban von le az állam. Ez Európában nagyon ritka, Magyarországon kívül csak Bulgáriában és Romániában van ilyen rendszer – a posztoszocialista országokban 1994 és 2009 között bevezetett egykulcsos rendszerek többségében eleve megtartották az adójóváírást, és azóta a legtöbb országban visszatértek a magasabb felső kulcs(ok) alkalmazásához is.

A minimálbér körüli munkajövedelmek adóterhelése (a munkavállalói és munkaadói terheket is tartalmazó adóék) az EU országok között Magyarországon a legmagasabb, ami megdrágítja a képzetlen munkaerő foglalkoztatását és ezáltal szűkítheti az iskolázatlan népesség munkalehetőségeit. A magas adóék is mindenekelőtt annak tulajdonítható, hogy a magyar szja rendszer nem tartalmaz semmilyen jóváírást vagy kedvezményt, ami az alacsony jövedelmű, gyermektelen adózók adóterhelését csökkentené. Ami a magas jövedelmek adóterhelését illeti, ebben az EU-országok középmezőnyébe tartozunk.

Az szja jövedelemátcsoportosító hatása 2010 és 2020 között két lépésben csökkent: először 2011-ben, az egységes szja-kulcs bevezetésével, majd 2013-ban, amikor megszűnt az adójóváírás, ami az alacsony jövedelmek adóterhelését mérsékelte. A második lépés is viszonylag jelentős volt: ez tükröződik abban is, hogy míg 2011-ben az adózók legfelső tizede fizette be az összevont jövedelmek utáni szja-bevétel csaknem felét, 2020-ban már csak a harmadát. Ezzel párhuzamosan 2011-ben az adózók legkisebb jövedelmű fele az összevont adóalapot terhelő szja 10 százalékát, 2020-ban a 20 százalékát fizette.

A családi adókedvezmény nem csökkenti érdemben az alacsony jövedelmű adózók átlagos adóterhét

A családi adókedvezmény (a családi adó-, járulékkedvezmény és a négygyermekes anyák szja-mentessége együttesen) összességében minimálisan téríti el az átlagos adóterhelés elosztását: az így is közel egykulcsosnak tekinthető. Ennek egyik oka, hogy az összes adózónak csak 23 százaléka érvényesít családi adókedvezményt, és a gyermekekkel kapcsolatos összes adó- és járulékkedvezmény nettó értéke az összevont jövedelem két százalékát teszi ki.

A másik ok, hogy bár amióta a járulékból is levonható, az alacsonyabb jövedelműek is jobban igénybe tudják venni, a családi kedvezmény továbbra is többet oszt a magasabb jövedelműeknek: 2020-ban az adófizetők legfelső jövedelmi tizedének jutott az érvényesített adókedvezmények több mint egyötöde, a költségvetésből kieső 336 milliárd forintból 70 milliárd forint, ami több, mint amennyi az adófizetők alsó négy tizedének összesen jut (kb. 60 milliárd forint). Az adófizetők felső három jövedelmi tizede kapta a kedvezmények csaknem felét, 161 milliárd forintot. Bár az érvényesített kedvezmények jövedelemhez viszonyított aránya kisebb a gazdagabbak esetében, forintban kifejezve a magasabb jövedelmi tizedek felé haladva növekszik a kedvezmény összege: az adózók legalsó tizedében a családi kedvezményt igénylők átlagosan havi hétezer, a legfelső tizedbe tartozó gyermekesek átlagosan csaknem havi 40 ezer forintnyi kedvezményben részesülnek.

A családi adókedvezmény a gazdag sokgyerekeseknek kedvez az egygyerekes vagy szegényebb családokkal szemben

A családi adókedvezmény a gyerekek számától függ: minél több gyerek van egy családban, annál nagyobb az egy gyerekre jutó összeg. Az egygyermekes adózók adókedvezménye a bevezetéskor (és azóta is) havi 10 ezer forint volt, ami nem ellensúlyozta az adójóváírás kivezetésének a hatását, így a minimálbért kereső egygyermekesek adóterhelése 2021-ben mintegy 9,5 százalékponttal magasabb a 2010. évihez képest. Ugyanakkor a családi kedvezményt igénylők legnagyobb csoportját az egygyermekesek teszik ki: a kedvezményt igénylők csaknem fele egy gyermek után érvényesít kedvezményt, míg hat igénylőből csak egy jogosult a három- vagy többgyermekesek kedvezményére.

Nemzetközi összehasonlításunk is azt mutatja, hogy a három- és többgyermekesek családi adókedvezménye az európai országok mezőnyében magasnak, míg az egygyermekeseké inkább alacsonynak számít, és ezt az aránytalanságot a családi pótlék sem kompenzálja. A három vagy több gyermeket nevelők még magas jövedelem mellett is nagy adókedvezményt tudnak érvényesíteni.

A családi adókedvezmény legnagyobb nyertesei tehát a legfelső jövedelmi tized három- vagy többgyermekes adófizetői: ez a 22 ezer adófizető, a gyerekkedvezményt igénylő összes adózó mindössze két százaléka kapja a teljes családi adókedvezmény 10 százalékát, a legalább három gyermek után igénybe vett kedvezmények csaknem harmadát, közel 34 milliárd forintot.

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	2
I. Bevezetés	6
Milyen szempontok határozzák meg az adórendszer optimális kialakítását?	6
A magyar adórendszer szerkezete	6
Az egykulcsos adórendszerek előnyei és hátrányai	7
Milyen érvek szólnak a progresszív szja-rendszer mellett és ellen?.....	7
Érdemes-e az szja-rendszeren keresztül támogatni a gyermekes családokat?	8
Érdemes-e a fogyasztási adón keresztül csökkenteni a szegényebbek adóterheit?	9
Az „egykulcsos” adóreformok tapasztalatai	9
II. A személyi jövedelemadó újraelosztási hatása	11
A magyar szja-rendszer alakulása.....	11
Az szja változásai 2007 óta.....	11
Az adóterhelés változásai a jövedelem és gyerekszám függvényében	13
A magyar adóterhelés európai összevetésben	17
Gyermektelen munkavállalók adóterhelése	17
Gyermekekkel nevelő munkavállalók adóterhelése	19
A személyijövedelemadó-rendszer elosztási hatásai az adminisztratív adatok tükrében	26
Az adminisztratív adatok előnyei és hátrányai	26
Felhasznált adatok	27
Az szja jövedelemátcsoportosító szerepe.....	27
SZJA és újraelosztás.....	29
A gyermekek után járó adókedvezmények	32
III. Az áfa újraelosztási hatása	35
IV. Az szja és az áfa együttes újraelosztási hatása	39
Ábrajegyzék	42
Táblázatok jegyzéke.....	44
Hivatkozások.....	45

Mellékletek.....	48
A Melléklet: Kiegészítő ábrák és táblázatok.....	48
B Melléklet: Vagyoni egyenlőtlenségek Magyarországon	54
C Melléklet: Az elkülönülten adózó jövedelmek szerepe.....	56
D Melléklet: Jövedelemegyenlőtlenség nemzetközi összehasonlításban – A WORLD Inequality Database indikátorai.....	57

I. BEVEZETÉS¹

A Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet Felcsuti Péter és Polgár András (Polgár Alapítvány az Esélyekért) megbízásából a magyar adórendszer működését a szegényebb és gazdagabb, illetve a gyermektelen és gyermeket nevelő adózók közötti újraelosztás mértéke szempontjából elemezte.

Az elemzés célja a magyar adórendszer, és ezen belül különösen a személyi jövedelemadó (szja) újraelosztási hatásának feltérképezése. Az újraelosztás másik oldalával, azaz a jóléti juttatások és állami szolgáltatások elosztásával nem foglalkozunk. A bevezetőben röviden vázoljuk a „jó” adórendszerek kritériumait, részletesebben kitérve az egykulcsos adórendszerek előnyeivel kapcsolatos várakozásokra. A második részben bemutatjuk a magyar szja-rendszer felépítését, nemzetközi összevetésben értékeljük a rendszer főbb paramétereit, és egyéni szintű (anonimizált) NAV-adatok alapján megvizsgáljuk, hogy az egyes adózói csoportok hogyan járulnak hozzá a költségvetéshez. A harmadik részben KSH adatok alapján vizsgáljuk az áfaterhelés eloszlását. Végül a negyedik részben bemutatjuk, hogy az áfa és az szja együttesen hogyan terheli a szegényebb és gazdagabb adófizetőket.

Az adózás kívánatos átalakítására vonatkozóan nem fogalmazunk meg javaslatokat: célunk elsősorban az adórendszer újraelosztási hatásának dokumentálása. Bízunk benne, hogy az elemzésünk hasznos támpontokat ad a rendszer hatékonyságáról és igazságosságáról szóló szakmai és politikai viták során.

MILYEN SZEMPONTOK HATÁROZZÁK MEG AZ ADÓRENDSZER OPTIMÁLIS KIALAKÍTÁSÁT?

Egy adórendszer akkor optimális, ha a szükséges költségvetési bevételt és a jövedelmek kívánatos újraelosztását a lehető legkisebb társadalmi költséggel éri el. A megfelelő közteherviselés (azaz az adóteher elosztása a társadalom egyes csoportjai között) alapvetően értékválasztási kérdés, amelyről ideológiák vagy taktikák mentén döntenek a politikusok. A társadalmi költségek minimalizálása szakmai feladat, amit a múltbeli (vagy nemzetközi) tapasztalatok és a gazdaság működését leíró elméleti modellek alapján lehet megoldani.

Társadalmi költségnek tekintendő az adók beszedéséhez és befizetéséhez kapcsolódó minden adminisztráció és ellenőrzés, illetve az adórendszer torzító hatásai is. Ezek a torzítások abból adódnak, hogy az adó- vagy járulékfizetés csökkenti a gazdasági tevékenységek hozamát, ami pedig eltéríti a szereplők döntéseit: az optimálisnál kisebb vagy rosszabb szerkezetű lesz a munkakínálat, a munkakereslet, a beruházás vagy a fogyasztás, és emiatt kisebb lesz a megtermelt javak és szolgáltatások összes mennyisége is.²

Egy adóreformot tehát akkor tekinthetünk sikeresnek, ha az (a) növeli a gazdasági teljesítményt vagy (b) csökkenti az adózással járó adminisztratív terheket és (c) az adócsalást/adóelkerülést, illetve (d) a kormány által meghatározott társadalmi igazságossági kritériumoknak is megfelel. Ez a négy kritérium szorosan összefügg, de nem mindig erősíti egymást. Például ha sikerül visszaszorítani az adócsalást, az javítja a gazdasági teljesítményt és általában igazságosabbá is teszi a rendszert. Az igazságosság javítása viszont esetenként az adminisztráció növekedésével vagy a teljesítmény csökkenésével járhat.

A magyar adórendszer szerkezete

A jelenlegi magyar adórendszer főbb vonalait a második Orbán-kormány 2011-es reformja határozta meg. A reform szükségességében a szakértők és a munkáltatói érdekcsoportok is egyetértettek: már

¹ Köszönetet mondunk Molnár Györgynek, Tóth G. Csabának, Várad Baláznak értékes észrevételeikért és a KRTK Adatbankjának a NAV adatbázisaihoz való hozzáférés biztosításáért. A fennmaradó hibák kizárólag a szerzőket terhelik.

² Mivel a piaci szereplők érzékenyen reagálnak az adóváltozásokra, a reformok általában az adóalapra is hatással vannak, azaz a korábbi adóalap és az új adókulcsok szorzatából megtervezett adóbevételnél lényegesen kevesebb - vagy éppen több - folyhat be végül az államkasszába.

2007-től élénk vita folyt a kívánatos lépésekről (Scharle és mtsai. 2010). Abban a legtöbb hozzászóló egyetértett, hogy a munkát terhelő adókat csökkenteni kell, mivel a nemzetközi összevetésben is magas terhelés gátolja a foglalkoztatás növekedését és erős ösztönzést ad az adóelkerülésre. Már ebben a vitában is megjelentek olyan vélemények, amelyek az adójóváírás eltörlését (lásd. Deloitte és mtsai. 2008; Oriens 2008), vagy helyette a minimálbérig adómentes sáv vagy alacsony kulcs bevezetését (Bokros 2009; Zara és Török 2007) javasolták. Többen javasolták az átlagbér szja-terhelésének csökkentését (pl.: Reformszövetség 2009; Zara és Török 2007; Oriens 2008; CEMI 2006), ami 2010-ben meg is valósult, az alsó szja-kulcs sávhatárának 1,9-ről öt millióra emelésével. Majdnem egykulcsos rendszert javasolt az SZDSZ (2008), amelyben egységesen 20 százalék lett volna az áfa, a társasági nyereségadó (tánya) és az szja, de 2,5 millió forintos jövedelem felett megmaradt volna egy 30 százalékos szja-kulcs.

A második Orbán-kormány által bevezetett 2011-es reform a korábbinál sokkal egyszerűbb, de nem egykulcsos rendszert vezetett be, amelyben az áfa 27 százalék, az szja 16 százalék, a tánya sávosan 10 és 19 százalék, a béreket terhelő társadalombiztosítási járulékok pedig a korábbi magas szinten maradtak.³ Az adójóváírást 2012-ben eltörölték, bár a gyermekesek esetében ezt részben kompenzálta a családi adókedvezmény kibővítése.⁴ A kormányzat indoklása szerint a reform a munkanélküliség csökkentését, a gazdaság élénkítését és a születésszám növelését célozta.

A későbbi változtatások a reformban kijelölt irányt követték: tovább csökkent a tánya és az szja kulcsa, érdemben csökkentek a munkaadói társadalombiztosítási járulékok, ugyanakkor nőtt a családi adókedvezmény.

Az egykulcsos adórendszerek előnyei és hátrányai

A klasszikus egykulcsos adórendszer (amelyben azonos, egyetlen kulcs terheli a béreket, a fogyasztást és a tőkejövedelmeket is) hívei szerint az alacsonyabb határadókulcsok növelik a munkakínálatot, csökkentik az adóelkerülést, a rendszer egyszerűsítése pedig csökkenti az adóadminisztrációs költségeket (Hall és Rabushka 2007). A kelet-európai reformok esetében azzal is érveltek, hogy egy ilyen lépés erőskező kormányzást jelez, és ezáltal javítja az ország tőkevonzó képességét, illetve, hogy egy egykulcsos reformban könnyebb "egy füst alatt" megszüntetni a sokféle kivételt. Az egykulcsos adórendszerek ugyanakkor növelik a jövedelmi egyenlőtlenséget (Kiss és mtsai. 2008).

Teljesen egységes egykulcsos rendszer sehol nem vezettek be a fejlett világban. Az 1990-es évek közepén a balti országokban az szja és a társasági nyereségadó kulcsát összehangolták, de az alacsonyabb áfa kulcsot nem emelték meg. A 2004-es szlovák reformban egységesen 19 százalékos kulcsot alkalmaztak, kivéve a társadalombiztosítási járulékokat, így a bérek teljes közterhe magas maradt (Kiss és mtsai. 2008). Ezeknek a reformoknak jellemzően pozitív volt a hatása: javult az adómorál és nőtték a bevételek. Azt azonban nehéz megállapítani, hogy ezek az eredmények mennyiben tudhatók be az egyszerűsítésnek, és mennyiben az ellenőrzés szigorításának, mivel a két lépést egyszerre alkalmazták – ezekre a tapasztalatokra visszatérünk a következő alfejezetben.

Milyen érvek szólnak a progresszív szja-rendszer mellett és ellen?

A progresszív adórendszer lényege, hogy a magasabb jövedelemmel rendelkezők jövedelmük nagyobb hányadát fizetik be adóként, mint az alacsonyabb jövedelműek. A progresszív szja-rendszernek két fontos előnye van. Egyrészt jó megoldást nyújt az alacsony bérek teljes adóterhelésének csökkentésére, ami ösztönzi a képzetlen munkaerő iránti keresletet. Másrészt lehetővé teszi a jövedelmi egyenlőtlenségek csökkentését: a legtöbb Európai országban a fogyasztási adók regresszivitását pontosan a jövedelemadó progresszivitása ellensúlyozza. Magyarországon mindkét cél releváns lehet, tekintve, hogy a munkaképes korú népesség nem elhanyagolható része iskolázatlan,

³ Forrás: <https://2010-2014.kormany.hu/hu/gyik/fontosabb-valtozasok-2011-januar-1-jetol>

⁴ A 2010-ben bevezetett szuperbruttósítást (melynek lényege, hogy az szja adóalapjához hozzá kell számolni a munkáltató által fizetett tb-járulékot is) is kiveztették 2013-ban, de ennek az adóteher eloszlására nem volt hatása.

illetve az adózás előtti jövedelmekben a rendszerváltás óta jelentősen megnöttek a különbségek (Tóth és Szelényi 2018). A kisebb jövedelműek alacsonyabb adóztatását támogató kapcsolódó érv, hogy ugyanaz az egységnyi (forintnyi) jövedelem többet ér egy szegény háztartás, mint egy gazdag háztartás számára, azaz alacsonyabb (vagy nulla) alsó kulcsok alkalmazása esetén a társadalmi jólét nagyobb lesz, mint egy egykulcsos szja esetén.

Az erősen progresszív rendszerek hátránya, hogy a felső kulcs(ok) a jövedelmek eltitkolására és/vagy a teljesítmény visszafogására ösztönöznek, illetve hogy kevésbé áttekinthetőek, ami további lehetőséget ad az adóelkerülésre és/vagy megnövelheti az adminisztrációs költségeket.

Ezek a hátrányok azonban a paraméterek jó megválasztásával mérsékelhetők. Barrios és mtsai. (2020) számításai szerint például a magyar adórendszert is át lehet úgy alakítani, hogy az adóbevétel, illetve a gazdasági teljesítmény visszaesése nélkül csökkenjen a jövedelmi egyenlőtlenség.⁵ Az is könnyen belátható, hogy az adójóváírás vagy egy második szja kulcs kevésbé nyújt olyan, nehezen ellenőrizhető adóelkerülési lehetőségeket, mint például a kedvezményes áfakulcsok vagy a társasági adóból leírható kedvezmények.

Az szja progresszivitásának szokásos eszköze az eltérő kulcsok, illetve az adójóváírás. Utóbbi lényege, hogy csak egy meghatározott jövedelmi sávban érvényes, vagyis, míg egy alacsony (vagy nulla százalékos) alsó szja-kulcs esetén minden – akár szegény, akár gazdag – adózó kevesebb adót fizet a jövedelmének egy bizonyos része után, az adójóváírás ezt a kedvezményt csak az alacsony jövedelműek számára biztosítja. Ezért az adójóváírás olcsóbb a költségvetés számára, így lehetővé teszi a felső kulcs visszafogottabb emelését. Ez az előny sok esetben ellensúlyozhatja azt a (bérkalkulátorok elterjedésével enyhülő) hátrányt, hogy az adójóváírási rendszerekben nehéz fejben kiszámítani egy bruttó bér nettóját.⁶

Az alacsony jövedelműek adóját csökkentő (és nettó jövedelmét növelő) elemekre is érvényesek azok az általános érvek, amelyek a jóléti rendszer szociális juttatásait alátámasztják.⁷ A kérdés itt inkább az, hogy figyelembe véve az intézményi adottságokat, illetve a támogatandó csoportok tulajdonságait, milyen eszközzel lehet biztosítani, hogy a támogatás jól célzottan és kevés adminisztrációval érje el a rászorulókat. Az adójóváírás például valószínűleg sokkal olcsóbban és kevésbé stigmatizáló módon (így jobb célzással) éri el a dolgozó szegényeket, mint egy kérelemre adott önkormányzati szociális segély.

Érdemes-e az szja-rendszeren keresztül támogatni a gyermekes családokat?

A magyar rendszerben alkalmazott, az adóköteles jövedelemmel arányos családi adókedvezmény a gyermekes családoknak kedvez az egyedülállókhoz szemben, közöttük is gazdagoknak a szegényekkel szemben, és a dolgozó szülők gyermekeit preferálja a nem dolgozókéval szemben, ami alapvetően értékválasztási kérdés. Mint minden adókedvezmény, ez is csökkentheti a marginális effektív adókulcsot, és így növelheti a munkavállalási hajlandóságot. A harmadik gyermek után járó nagyobb kedvezmény

⁵ A számításban egy több országra egységesen alkalmazott átalakítást vizsgálnak, amelyben a legfelső kulcs az átlagbérnél lép be: a viselkedési válaszokra vonatkozó eddigi hazai empirikus kutatásokat figyelembe véve ez nem optimális, vagyis egy jobban tervezett reform az általuk becsült hatásoknál jobb eredményekhez vezethet. A hipotetikus reform röviden a következő: a 2017-es szja-kulcs alatt belép egy annál öt százalékponttal kisebb kulcs az átlagbér harmadánál, és egy hét százalékponttal nagyobb kulcs az átlagbér szintjén. A munkakínálati hatásokat enyhítendő, az átlagbér 20%-a körüli széles sávban adójóváírást kapnak a munkavállalók.

⁶ Az adójóváírás potenciális kockázata, hogy a lecsengetési szakaszban megemeli a marginális adókulcsot (mennyi adót kell befizetni egy forint többletjövedelem után), a hazai empirikus kutatások alapján azonban a közepes keresetű munkavállalók erre kevésbé reagálnak érzékenyen (Scharle és mtsai. 2010). Hátránya lehet, hogy a szürkén dolgozókat (a minimálbérre bejelentett, de annál többet keresők) is előnyben részesíti: ez azonban az adócsalás elleni hatékonyabb fellépéssel (például célzott ellenőrzéssel, a munkavállalók tájékoztatásával) mérsékelhető.

⁷ Az igazságosságra, szolidaritásra, esélyegyenlőségre vonatkozó (értékválasztáson alapuló) megfontolások mellett ilyen érv például, hogy a szegényeknek adott támogatás segíthet megelőzni olyan társadalmi problémákat, amelyeknek a kezelése még költségesebb, elősegítheti a társadalmi mobilitást, és megerősíti a társadalmi kohéziót, ami hozzájárul a gazdasági növekedéshez is.

növelheti a fertilitást is (vö Spéder, Murinkó és Oláh 2020), bár a nemzetközi tapasztalatok szerint erre a célra nem ez a leghatékonyabb eszköz (Sobotka és mtsai 2019).

Érdemes-e a fogyasztási adón keresztül csökkenteni a szegényebbek adóterheit?

Elvileg a szegények által nagyobb mértékben fogyasztott termékekre adott kedvezményes áfakulccsal csökkenteni lehetne az áfa degresszivitását (azaz azt, hogy jövedelmükhöz viszonyítva jobban terheli a szegényeket). A gyakorlatban azonban ennek számos hátránya van. Egyrészt az egyes termékekre adott kedvezményes áfakulcsok jó lehetőséget adnak az adóelkerülésre. Másrészt az ilyen formában nyújtott kedvezményt a gazdagok is megkapják, sőt, mivel többet fogyasztanak, a magasabb jövedelműek adóterheit forintban kifejezve a kedvezményes áfakulcsok jobban csökkentik (lásd Cseres-Gergely, Molnár és Szabó 2016, IFS 2011a), azaz viszonylag költséges az államháztartás számára. A kedvezményes áfa az adott termék fogyasztását is növelheti (más termékek rovására), ami nem feltétlenül kedvező.

A differenciált áfakulcsokat inkább az ún. externális hatások korrekciójára érdemes használni, vagyis azokban az esetekben, amikor a piaci ár nem tükrözi a termék vagy szolgáltatás fogyasztásának társadalmi költségét. Ez indokolhatja a kedvezményes áfakulcs alkalmazását olyan termékeknél, amelyek fogyasztása nemcsak a fogyasztó, hanem a társadalom egésze számára is haszonnal jár, mint például az oktatás (Alm 1996), és ez az egyik érv az alkohol- és dohánytermékek magasabb adóztatása, így például a cigaretta magas jövedéki adója mellett.⁸

AZ „EGYKULCSOS” ADÓREFORMOK TAPASZTALATAI

A rendszerváltást követő két évtizedben számos poszt-szocialista ország vezetett be egykulcsos szja-rendszert, de klasszikus egykulcsos rendszer sehol nem épült ki a régióban, és a 2010-es évek végére a legtöbb ország az szja-ban is visszatért a többkulcsos megoldáshoz (1. táblázat).

1. táblázat: „Egykulcsos” személyijövedelemadó-rendszerek a közép-kelet-európai országokban

	Bevezetés éve	Szja-kulcs	További szja-kulcs(ok) bevezetése	Új szja-kulcsok	Adójóváírás/kedvezmény?
Észtország	1994	26	-	20	van
Litvánia	1994	33	2019	20 & 32	van
Lettország	1997	25	2018	20, 23 & 31,4%	van
Szlovákia	2004	19	2013	19 & 25	van
Románia	2005	16	-	10	nincs
Csehország	2008	15	2021	15 & 23	van
Bulgária	2008	10	-	-	nincs
Lengyelország	2009	15	2019	17 & 32	van
Magyarország	2011	16	-	15	nincs

Forrás: OECD Taxing Wages, 2020

⁸ A magasabb ár a kereslet rugalmatlansága ellenére is csökkenti az élvezeti cikkek fogyasztását, mert ösztönzi a leszokást, illetve kevesebben szoknak rá ezek fogyasztására (lásd például: Chaloupka és mtsai, 2000).

A klasszikus egykulcsos adórendszer csökkenti a magasabb jövedelmek marginális adókulcsát, ezáltal növelheti a magasabb jövedelműek munkakínálatát (Adhikari és Alm 2016), és csökkentheti az adóelkerülést (Ivanova és mtsai. 2005), illetve az adózás adminisztratív költségeit is. Az egykulcsos rendszer azonban csökkenti az újraelosztás mértékét, és ezáltal növeli a jövedelmi egyenlőtlenségeket, indirekt módon pedig a vagyoni egyenlőtlenségeket is, továbbá – az új kulcs mértékétől és a gazdasági szereplők reakciójától függően – csökkentheti az állami adóbevételt.

Az egykulcsos rendszer kiépítését célzó, ténylegesen megvalósult reformok a várakozásokhoz képest szerény, illetve nehezen kimutatható eredményeket hoztak a gazdasági növekedés tekintetében, miközben az egyenlőtlenségeket egyértelműen növelték (Saavedra 2007, Barrios és szerzőtársai 2020). Ennek egyik oka, hogy sehol nem lett ténylegesen egykulcsos a rendszer – ami arra utal, hogy az elméleti koncepciót nehéz megvalósítani. További nehézség, hogy mivel a kulcsok egyszerűsítését általában más intézkedésekkel (például az ellenőrzés szigorításával) együtt vezették be, nehéz szétválasztani, hogy a reform melyik elemének tulajdoníthatók a mért hatások (Erdős 2012). Egyes tanulmányok arra jutottak, hogy az adómorál azokban az esetekben javult kimutathatóan, ahol a tőkét és a munkát terhelő adó kulcsát is egységesítették (Saavedra 2007) de ez Oroszországban például nem kis részben az adóadminisztráció reformjának volt köszönhető (Varsano és mtsai. 2006). A szlovák, a szerb, az orosz és a grúz reformot vizsgálva⁹, Filer és mtsai (2019) nem találtak szignifikáns változást az adóelkerülésben.

A magyar reformot megelőzően készült, lehetséges reformok értékelései mind az egyenlőtlenség növekedésére hívták fel a figyelmet (Benedek és Lelkes 2006; Bakos, Benczúr és Benedek 2008). Benczúr és mtsai. (2011) mikroszimulációs modellen alapuló előrejelzése szerint a bevezetett egykulcsos reform hosszútávon több mint 5 százalékkal növelheti a GDP-t és kis mértékben növelheti a munkakínálatot, azonban az összesített foglalkoztatási hatás az adójóváírás kivezetése miatt negatív lehet.

Az új rendszer tényleges újraelosztási hatásait (Tóth G. és Virovác 2013) vizsgálták egy statikus mikroszimulációs modellel, 2011-es szája-adatok alapján. Eredményeik szerint a reform hatására a legtöbb adófizetőnek (alapvetően a jövedelmi eloszlás alsó részén) nőtték az adóterhei: 2,5 millió adófizető éves szinten átlagosan 75 ezer forinttal több adót fizetett, 1,7 millió embernek átlagosan 364 ezer forinttal csökkentek az adóterhei, míg 132 ezer adózót lényegében nem érintett a változás. Az adóteher változása a jövedelem nagyságával, illetve az eltartott gyerekek számával volt leginkább összefüggésben. A felső tized hozzájárulása az összes adóbevételhez átlagosan 61 százalékról 42 százalékra csökkent. A 444 milliárdos összesített adócsökkenés háromnegyede a felső két tizedbe tartozó gyermektelen adófizetők jövedelmét növelte, illetve a gyerekesek döntő többségének is csökkentek az adóterhei.

Mit tudhatunk meg az adminisztratív adatokból?

Jelen tanulmány elsődleges célja a jövedelemeloszlás, illetve az szája rendszer egyenlőtlenségekre gyakorolt hatásainak vizsgálata az eddig adminisztratív adatokon nem vizsgált, 2013-at követő időszakban. Kutatásunk több ponton is kiegészítheti az eddigi empirikus irodalmat. Egyrészt az adórendszer több eleme változott 2013 után, amelyek közül a legfontosabb a családi adókedvezmény kiterjesztése az alacsonyabb jövedelműek irányába. Másrészt, a rendelkezésünkre álló, 2020-ra vonatkozó adminisztratív adatok pontosabb képet adhatnak a családi adókedvezmény megoszlásáról, mint pl. a Tóth G. és Virovác (2013) cikkben használt 2011-es adatok.¹⁰ Végül, az adminisztratív adatok előnye, hogy a lakossági adatfelvételeknél pontosabban mérjük a jövedelemeloszlás felső tizedébe

⁹ Összevetve a hasonló cseh, horvát, ukrán, illetve örmény adórendszer teljesítményével.

¹⁰ 2011-ben a még érvényben lévő adójóváírás miatt az alsóbb jövedelmi szinteken sokan nem érvényesítettek családi adókedvezményt a jogosultak közül, hiszen az adójóváírás miatt az adóalapjuk a családi kedvezmény nélkül is nullára csökkent. Emiatt a 2011-es év nem mutatja jól a családi adókedvezmény igénybevételét az adójóváírás eltörlése utáni időszakra.

tartozók jövedelmét, így pontosabb képet adnak az adóteher eloszlásáról és arról is, hogy összességében mennyibe kerülnek a költségvetésnek a gazdagabbaknak jutó kedvezmények. Az adminisztratív adatokon alapuló elemzések korlátaira a következő fejezetben térünk ki.

II. A SZEMÉLYI JÖVEDELEMDADÓ ÚJRAELOSZTÁSI HATÁSA

A MAGYAR SZJA-RENDSZER ALAKULÁSA

Az szja változásai 2007 óta

Az alábbiakban bemutatjuk a jövedelmet terhelő adók, illetve kedvezmények/támogatások főbb változásait 2007-től 2021-ig. (A jövedelmet terhelő munkavállalói adókra és járulékokra vonatkozó főbb szabályokat az 2. táblázat foglalja össze.)

2010-ig Magyarországon progresszív, többkulcsos **személyi jövedelemadó (szja)** volt érvényben. Az szja-szabályok 2011 és 2013 között jelentősen átalakultak. 2011-ben lépett életbe az egykulcsos adó (16 százalék, majd 2015-től 15 százalék), azonban 2011-ig érvényben lévő sávosan megállapított adóalap-jóváírás, illetve a 2010-2012 között alkalmazott szintén sávós jellegű adóalap-kiegészítés („szuperbruttó”) miatt ténylegesen csak 2013-tól vált egykulcsossá.

Az adórendszer 2011-es reformja előtt a gyermekek után járó adókedvezmények jelentősége jóval kisebb volt: a **családi adókedvezmény** 2010-ig három vagy több gyerek után járt csak, értéke gyermekenként havi 4000 forint volt, melyet hatmillió forint éves jövedelemhatárig az szja-ból lehetett leírni. 2011-től a családi adókedvezmény rendszere érdemben megváltozott. Az adókedvezmény nettó értéke jelentősen megnőtt, illetve adóalap-kedvezménnyé változott. A gyermekek után járó adókedvezményeket és azok változásait az 2. táblázat foglalja össze. 2011 és 2021 között a következő fontos változások történtek:

- 2014-től a családi adókedvezmény a munkavállalói járulékokból is érvényesíthető
- 2016-tól 2018-ig a kétgyermekesek kedvezményét fokozatosan a duplájára emelték (gyermekenként nettó 10 ezer forintról 20 ezer forintra)
- 2020-tól bevezették a négygyermekes anyák adókedvezményét, a NÉTAK-ot (a négy vagy több gyermeket nevelő anyák mentesülnek az szja alól)

Az adóalap-kedvezmény mértéke az egy és három gyermek esetén nem követte az inflációt, illetve a bérnövekedést, így annak relatív súlya csökkent.

2. táblázat: A hazai jövedelmi adórendszer legfontosabb szabályai 2007-2021 között (munkavállalói oldal)

Adónem	2007	2011	2013	2017	2021
SZJA					
Sávhatár (millió, éves)	1,70	-	-	-	-
Alsó kulcs	18,0%	20,3%*	16,0%	15,0%	15,0%
Felső kulcs(ok)	36,0%; 40%	-	-	-	-
Adójóváírás					
Alsó határ (éves, M ft)	2,1	2,75	-	-	-
Max érték	11340	12100	-	-	-
Második határ (csökkentett)	2,76	3,96	-	-	-
Családi adó- és járulékkedvezmény					
Egy eltartott - adóalap	-	62 500	62 500	62 500	66 700
Egy eltartott - nettó		10 000	10 000	10 000	10 000
Két eltartott - adóalap	-	62 500	62 500	100 000	133 330
Két eltartott - nettó/eltartott		10 000	10 000	15 000	20 000
Három eltartott - adóalap	-	206 000	206 000	206 000	220 000
Három eltartott, nettó/eltartott	4000	33 000	33 000	33 000	33 000
Járulékából is leírható	X	X	X	✓	✓
NÉTAK ¹¹	X	X	X	X	✓
Munkavállalói járulékok					
TB-járulék					18,5%
Nyugdíjjárulék	8,5%	10%	10%	10%	
Egészségbiztosítási járulék	7%	6%	7%	7%	
Munkaerőpiaci járulék	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	
Összesen	17,0%	17,5%	18,5%	18,5%	18,5%

Forrás: vonatkozó jogszabályok. *2010 és 2012 között az adó alapja a munkaadói járulékokkal növelt (szuperbruttó) összeg volt, ami magasabb effektív szja-kulcsot jelentett.

A munkavállalói társadalombiztosítási járulékok mértéke összességében nem változott lényegesen: a bruttó bért terhelő járulékok egységes kulcsa összességében 17 százalékról 18,5 százalékra emelkedett.¹² A felső egy-két százalék jövedelmének terhelését növelő változás volt a nyugdíjplafon

¹¹ „Négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye”

¹² A nyugdíjjárulék mértéke 2007-től 2021-ig több lépésben 8,5%-ról 10%-ra nőtt, illetve 2013-ban megszűnt a plafonja. Az

2013-as megszüntetése: az egykulcsos szja mellett a nyugdíjjárulék plafonja a korlát feletti jövedelem esetén összességében alacsonyabb adóterhelést eredményezett volna.¹³

A bruttó és a nettó bér különbségét nem befolyásoló, de a munkaköltségeket közvetlenül, és a nominális béreket hosszabb távon befolyásoló munkaadói járulékok emellett érdemben, 27 százalékról 15,5 százalékra csökkentek a 2011 óta eltelt időszakban.

Az adóterhelés változásai a jövedelem és gyerekszám függvényében

Hogyan változtatták meg a fent részletezett változások a különböző jövedelmű és gyerekszámú adózói csoportok adóterhelését? Az adórendszer 2010-ig viszonylag progresszívnek tekinthető, lényegében a gyermekek számától függetlenül. 2010 és 2013 között a progresszív elemek (adó jóváírás, több szja-kulcs) fokozatosan kivezetésre kerültek. A 2010 óta bekövetkezett változások összességében jövedelemátcsoportosítást jelentenek az alacsony jövedelmű gyermektelen adófizetőkől a magasabb jövedelműek és a gyermekesek irányába.

A bruttó kereseteket terhelő munkavállalói adóterhelés (munkavállalói járulék és szja) változását 2010 és 2021 között (gyerekszámanként és jövedelmi szintenként) a 3. táblázat és az 1., 2. és 3. ábrák mutatják be. Ahogy az ábrákon látható, az utóbbi évtizedben lezajlott adóreformok nyertesei alapvetően a magas jövedelműek, illetve a sokgyermekesek voltak. Az alacsony jövedelmű gyermeket nem nevelők esetében ezzel összhangban a munkavállalói adóterhelés drasztikusan megnőtt: a gyermektelen, minimálbérért dolgozók összesített, a munkavállalói járulékokat és a személyi jövedelemadót is magában foglaló adókulcsa 2010 és 2021 között fokozatosan 18 százalékról közel duplájára, 33,5 százalékra emelkedett (1. ábra). Figyelemreméltó, hogy 2010-hez viszonyítva az alacsony jövedelmű, egy gyermeket nevelők adóterhe is érdemben, 9,5 százalékponttal emelkedett. A háromgyermekes, az átlagbér dupláját kereső munkavállalók munkavállalói terhei ezzel egyidejűleg 40,4 százalékról 22,2 százalékra csökkent (3. ábra)¹⁴. A különböző bruttó kereseti szintek és gyermekszámok melletti nettó jövedelmet és adókulcsot mutatja a 4. tábla, amelyben a családi pótlékot is feltüntettük. A tábla alapján látható, hogy bár a családi pótlék miatt alacsony jövedelem és legalább két gyermek esetén a nettó jövedelem meg is haladhatja a bruttó keresetet, az egygyermekes minimálbér keresők adóterhelése még a családi pótlékkal együtt is magasabb, mint az átlagbér kétszeresét, közel 900 ezer forintot kereső, háromgyermekes adófizető.

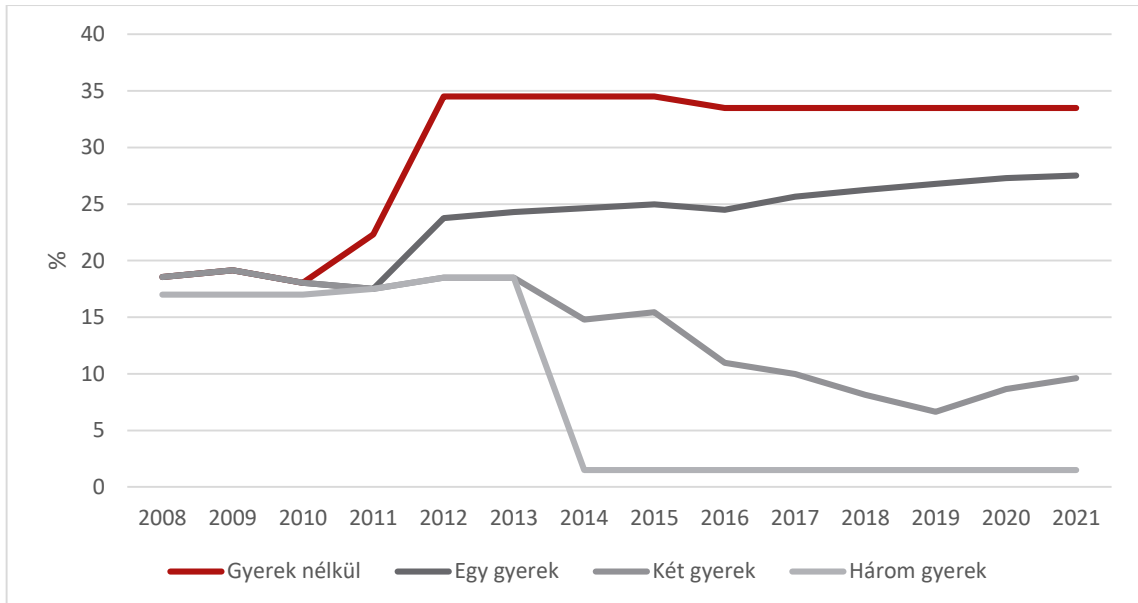
egészségbiztosítási járulék 2007-ig 7%, 2011-ig 6%, ezután megint 7% volt. A munkaerőpiaci járulék a vizsgált időszak alatt végig 1,5% volt. 2020. július 1-től a három munkavállalói járulékot felváltotta az összevont társadalombiztosítási járulék, amelynek mértéke 18,5%.

¹³ A 10%-os munkavállalói nyugdíjjárulék plafonja 2010-ben évi 7,9 millió forint volt, tehát az e szint feletti jövedelmekre nem kellett munkavállalói nyugdíjjárulékot fizetni.

¹⁴ Megjegyzések az 1., 2. és 3. ábrákhoz: (i) 2009 júliusától kis mértékben változtak a szabályok. Az ábrákon az év második felére vonatkozó adatok láthatók; (ii) 2015-től friss házások külön kedvezményre jogosultak. Az ábrán látható adatok nem friss házásokra vonatkoznak.

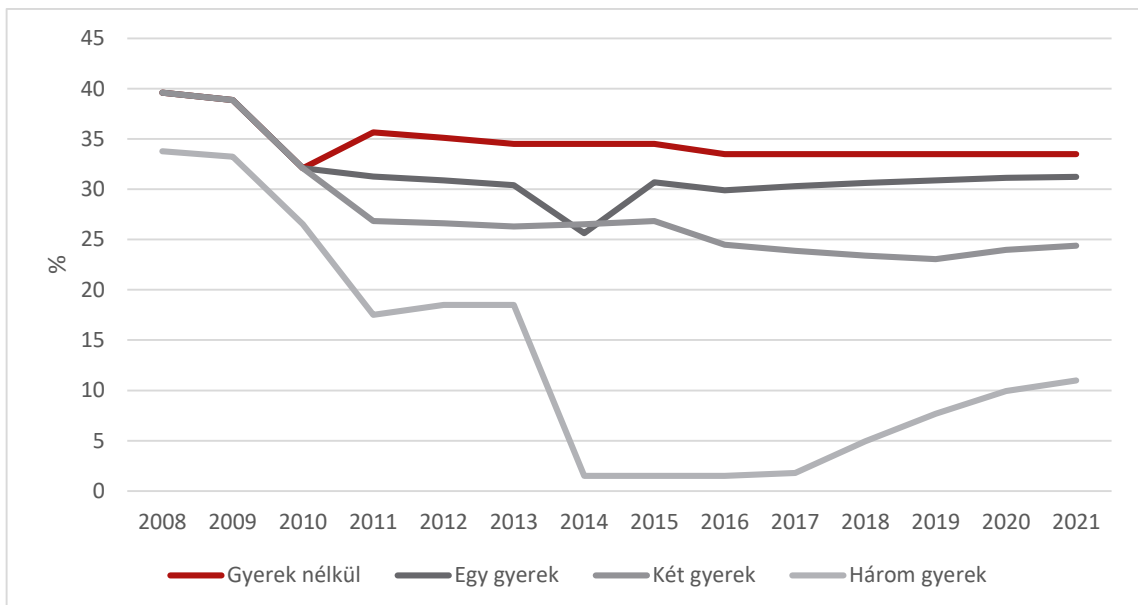

1. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) mértéke minimálbér esetén (százalék)

Forrás: nettober.com, saját szerkesztés. Megjegyzés: az ábra a kedvezményt igénylő egyéni adózó adóterhelését jeleníti meg, tehát egyszülős vagy egykeresős család esetén mutatja a családi adóterhelést. Kétkeresős családok esetén a családi jövedelem adóterhe eltér. Az átlagbér a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó munkajövedelmére vonatkozik (KSH, 2021: A munkaerőpiac legfontosabb éves adatai).

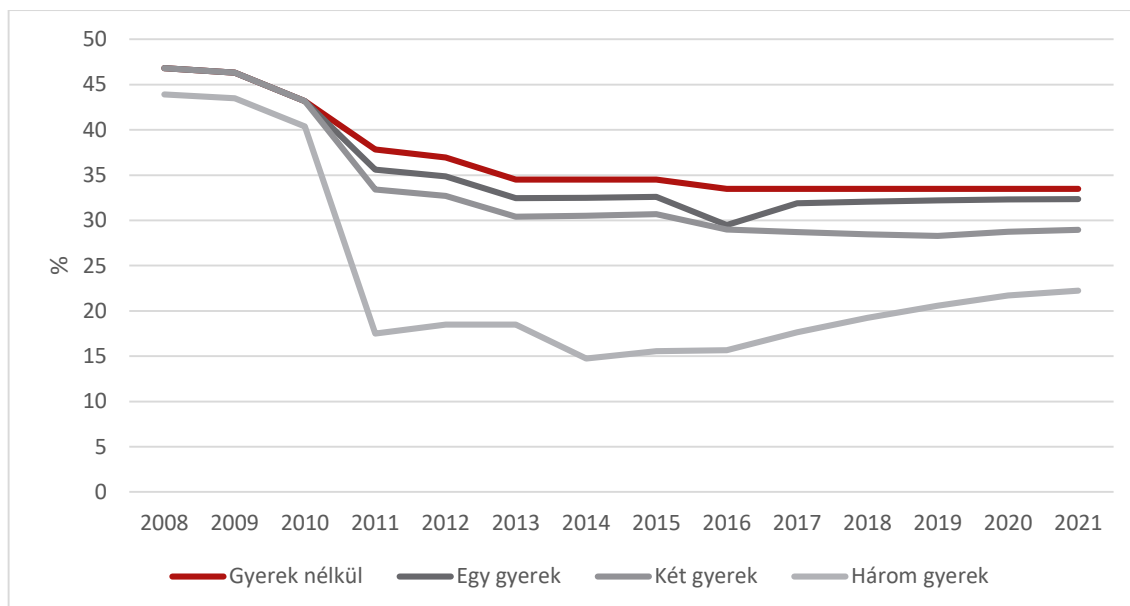
2. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) mértéke átlagbér esetén (százalék)

Forrás: nettober.com, saját szerkesztés. Megjegyzés: az ábra a kedvezményt igénylő egyéni adózó adóterhelését jeleníti meg, tehát egyszülős vagy egykeresős család esetén mutatja a családi adóterhelést. Kétkeresős családok esetén a családi jövedelem adóterhe eltér. Az átlagbér a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó munkajövedelmére vonatkozik (KSH, 2021: A munkaerőpiac legfontosabb éves adatai).

3. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) mértéke az átlagbér duplája esetén (százalék)

Forrás: nettober.com, saját szerkesztés. Megjegyzés: az ábra a kedvezményt igénylő egyéni adózó adóterhelését jeleníti meg, tehát egyszülős vagy egykeresős család esetén mutatja a családi adóterhelést. Kétkeresős családok esetén a családi jövedelem adóterhe eltér. Az átlagbér a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó munkajövedelmére vonatkozik (KSH, 2021: A munkaerőpiac legfontosabb éves adatai).

3. táblázat: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) változása jövedelmi szintenként és nevelt gyermekenként 2010 és 2021 között, százalékpontban kifejezve

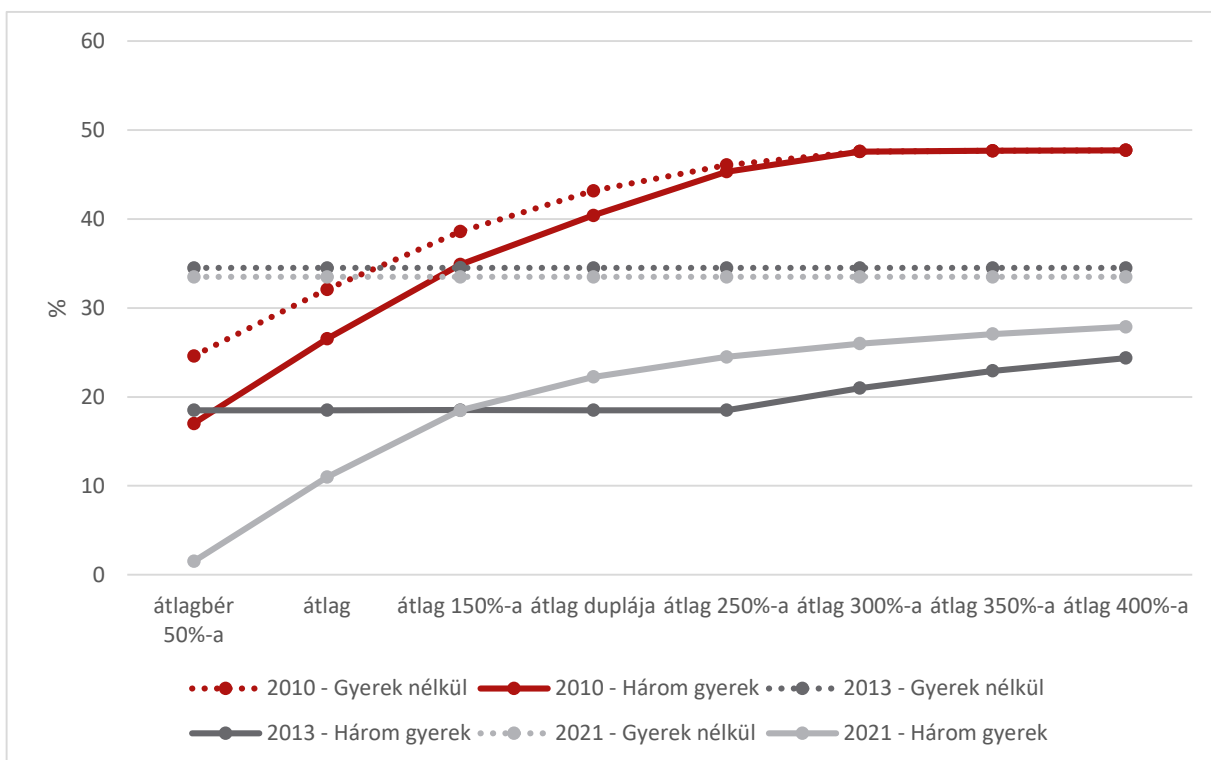
	Minimálbér	Átlagbér	Átlagbér duplája
Gyerek nélkül	15,50	1,40	-9,70
Egy gyerek	9,5	-0,9	-10,8
Két gyerek	-8,40	-7,70	-14,20
Három gyerek	-15,50	-15,50	-18,20

Forrás: nettober.com, saját szerkesztés. Megjegyzés: az ábra a kedvezményt igénylő egyéni adózó adóterhelését jeleníti meg, tehát egyszülős vagy egykeresős család esetén mutatja a családi adóterhelést. Kétkeresős családok esetén a családi jövedelem adóterhe eltér. Az átlagbér a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó munkajövedelmére vonatkozik (KSH, 2021: A munkaerőpiac legfontosabb éves adatai).

Érdemes megemlíteni, hogy a családi adókedvezmény növelésének, illetve a járulékkedvezmény bevezetésének köszönhetően az alacsony jövedelmű két- vagy háromgyerekeseknek 2014-től fokozatosan csökkent az adórátája (minimálbér és három gyerek esetében nullaközei szintre). Az átlagbér 2,5-szerese felett kereső háromgyerekesek adóterhe emellett valamelyest emelkedett 2013 óta. Ennek oka, hogy a maximális kedvezmény az átlagos bérszinthez viszonyítva fokozatosan csökkent. Három gyermek esetén jelenleg az adóalap legfeljebb 660 ezer forinttal csökkenthető, ami 99 ezer forintnyi tényleges kedvezményt jelent. A kedvezmény e jövedelemszint felett nem nő tovább, ami progresszivitást eredményez. A három gyermek esetén igényelhető maximális adóalap kedvezmény 2021-ben az átlagkereset 150 százalékát teszi ki, 2013-ban azonban meghaladta az átlagkereset 250 százalékát, így a fix kedvezményből adódó progresszivitás csak egy jóval magasabb jövedelemszinten jelentkezett. A gyermekteleneket illetően nem volt érdemi változás 2013 óta, az adórendszer itt egykulcsos. Az adórendszer progresszivitásának változását a 4. ábra szemlélteti.

4. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) változása a gyermekek száma és a jövedelmi szint függvényében, 2010-ben, 2013-ban és 2021-ben

Forrás: nettober.com, saját szerkesztés. Megjegyzés: az ábra a kedvezményt igénylő egyéni adózó adóterhelését jeleníti meg, tehát egyszülős vagy egykeresős család esetén mutatja a családi adóterhelést. Kétkeresős családok esetén a családi jövedelem adóterhe eltér. Az átlagbér a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó munkajövedelmére vonatkozik (KSH, 2021: A munkaerőpiac legfontosabb éves adatai).

4. táblázat: Családi pótlék nélkül, illetve családi pótlékkal számított összesített adókulcsok bérszintenként és gyermekszámonként, 2021

		Nincs gyermek		Egy gyermek		Két gyermek		Három gyermek	
		eFt	Adókulcs (%)	eFt	Adókulcs (%)	eFt	Adókulcs (%)	eFt	Adókulcs (%)
Közfoglalkoztatott	Nettó	56,5	33,5	66,5	21,7	83,7	1,5	83,7	1,5
Bruttó: 85 eFt¹⁵	Nettó+CSP	56,5	33,5	78,7	7,4	110,3	-29,8	131,7	-55,0
Minimálbér	Nettó	111,3	33,5	121,3	27,5	151,3	9,6	164,9	1,5
Bruttó: 167,4 eFt	Nettó+CSP	111,3	33,5	133,5	20,2	177,9	-6,3	212,9	-27,2
Átlagbér	Nettó	292,3	33,5	302,3	31,2	332,3	24,4	391,3	11,0
Bruttó: 439,5 eFt	Nettó+CSP	292,3	33,5	314,5	28,4	358,9	18,3	439,3	0,1
Átlagbér duplája	Nettó	584,6	33,5	594,6	32,4	624,6	28,9	683,6	22,2
Bruttó: 879 eFt	Nettó+CSP	584,6	33,5	606,8	31,0	651,2	25,9	731,6	16,8

Forrás: nettober.com, saját szerkesztés. Megjegyzés: az ábra a kedvezményt igénylő egyéni adózó adóterhelését jeleníti meg, tehát egyszülős vagy egykeresős család esetén mutatja a családi adóterhelést. Kétkeresős családok esetén a családi jövedelem adóterhe eltér. Az átlagbér a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó munkajövedelmére vonatkozik (KSH, 2021: A munkaerőpiac legfontosabb éves adatai). Minden gyermek kedvezményezett elartott.

A MAGYAR ADÓTERHELÉS EURÓPAI ÖSSZEVETÉSBEN

A következőkben megvizsgáljuk, hogy a hazai személyijövedelemadó-rendszer elmúlt évtizedben bekövetkezett változásai -az egykulcsos adó és a családi kedvezmény bevezetése - nyomán kialakult szja milyen adóterhelést jelent az egyes jövedelmi szinteken és különböző gyerekszám mellett európai összevetésben.

Gyermektelen munkavállalók adóterhelése

Magyarország 2011-ben, a régióban utolsóként vezette be az egykulcsos adórendszert, amelyet addigra szinte az összes kelet-közép-európai ország meghonosított. Mára a régiós országok többsége (Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Litvánia és Lettország) is visszatért a többkulcsos jövedelemadóhoz, és jelenleg Magyarország mellett Bulgáriában, Romániában és Észtországban működik egykulcsos adórendszer (ld.1. táblázat). Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az egykulcsos rendszerek érdemben különbözhetnek egymástól. Egyrészt az egykulcsosnak nevezett adórendszerek is tartalmazhatnak, és jellemzően tartalmaznak is, valamilyen jóváírást vagy kedvezményt, ami az alacsony jövedelműek tényleges adóterhelését érdemben csökkenti, vagyis a szó szoros értelmében nem feltétlenül egykulcsosak. A munkára rakódó terheket az szja-kulcsok mellett a munkavállalói és munkaadói járulékok is érdemben befolyásolják, így elsőként a munkajövedelmek teljes adóterhelést vizsgáljuk meg nemzetközi összehasonlításban.

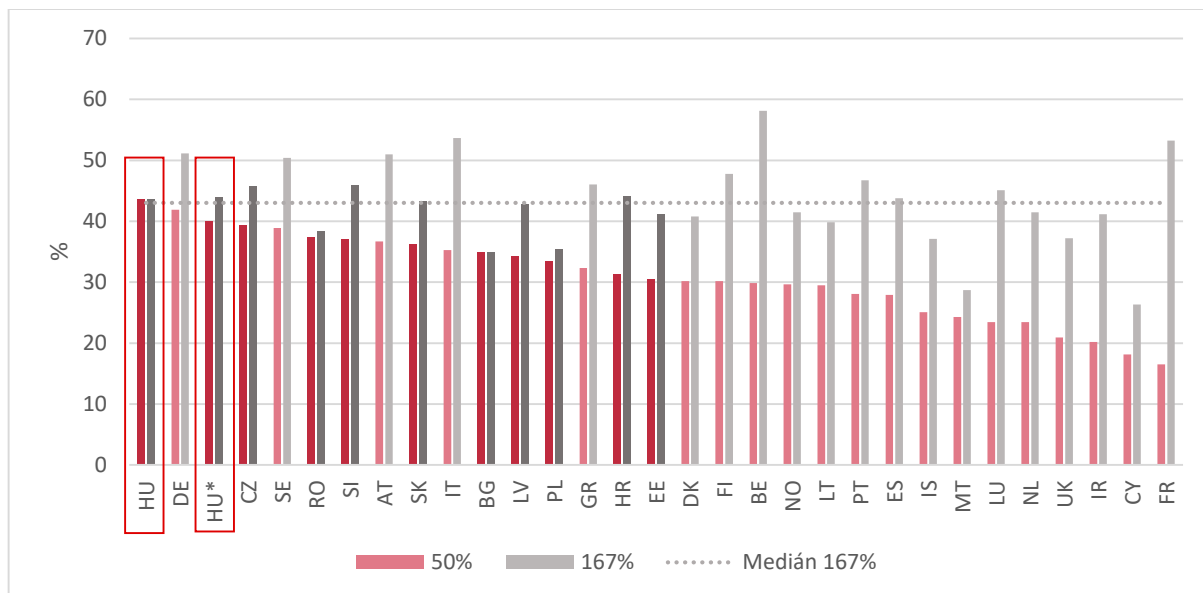
Az 5. ábra azt mutatja, hogy mekkora a munkát terhelő összes adó és járulék a teljes munkaköltség,

¹⁵ A teljes munkaidőben foglalkoztatott közfoglalkoztatott részére megállapított közfoglalkoztatási bér a teljes munkaidő teljesítése esetén

azaz a munkavállalói és munkaadói járulékokat tartalmazó „szuperbruttó” arányában (ez az ún. adóék, angolul tax wedge) 2020-ban. Az ábra az átlagbér 50 százalékának (Magyarországon kb. bruttó 209 ezer Ft) és 167 százalékának (kb. bruttó 700 ezer Ft) megfelelő jövedelemszinten mutatja az adóéket egy gyermek nélküli, egyedülálló munkavállaló esetében. Összehasonlításképpen, a minimálbér Magyarországon az átlagbér kb. 39 százaléka.

5. ábra: Adóék az átlagkereset 50 százalékát és 167 százalékát kereső, gyermek nélküli egyedülálló munkavállaló esetében - 2020

Megjegyzés: a HU* 25 év alatti, 55 év feletti, szakképesítés nélküli munkavállalók adóéke, akik után a munkáltatók szociális hozzájárulás kedvezményre jogosultak. Adóék: a munkát terhelő adók (szja, munkaadói és munkavállalói járulék) a teljes munkaerőköltség arányában. Forrás: BI számítás az Európai Bizottság Adó- és támogatás indikátor adatbázisa (Tax and benefits indicators database) alapján. A KKE régió országait sötétebb szín jelöli.

Az 5. ábra egyik fontos üzenete, hogy az EU-országok között Magyarországon a legmagasabb az alacsony munkajövedelmek teljes adóterhelése. Ez mindenekelőtt annak tulajdonítható, hogy a magyar személyijövedelemadó-rendszer Európában ritka módon nem tartalmaz semmilyen jóváírást vagy kedvezményt, ami az alacsony jövedelmű gyermektelen adózók adóterhelését csökkentené.

Hány embert érint a magas adóterhelés? Magyarországon 2020-ban az összes adófizető több mint 40 százalékának, közel kétmillió embernek az éves összevont jövedelme volt a havi átlagbér felének éves összege - azaz tizenkétszerese - alatt, és e csoport 85 százaléka nem vett igénybe családi adókedvezményt¹⁶. Meg kell jegyeznünk ugyanakkor, hogy ez a szám felülbecsüli az alacsony jövedelműek arányát. Egyrészt azok az emberek is ebbe a kategóriába kerülnek, akik az évnek csak egy részében dolgoznak, de magasabb a havi jövedelmük. Másrészt az eloszlás csak az összevonás alá eső jövedelmekre vonatkozik, az elkülönülten adózó jövedelmeket, vagyis a tőkejövedelmeket nem tartalmazza.

A különböző kedvezményezett csoportoknak járó munkaadói járulékkedvezmények árnyalják, de érdemben nem módosítják a képet. A 25 év alatti, 55 év feletti és a szakképesítéssel nem rendelkező munkavállalók után járó szociális hozzájárulás kedvezmény figyelembevételével számított adóék is az egyik legmagasabb az EU-ban. Ennél jelentősebb kedvezményre az adófizetők szűk köre után

¹⁶ Itt óvatosan fogalmazunk: azt nem látjuk az adatban, hogy kinek van gyermeke, csak azt, hogy kapott-e adókedvezményt. Azoknak a háztartásoknak, ahol a háztartásfő 65 év alatti (azaz feltehetően még dolgozik), kevesebb, mint harmadában van gyerek (KSH online, 14.1.1.12. táblázat).

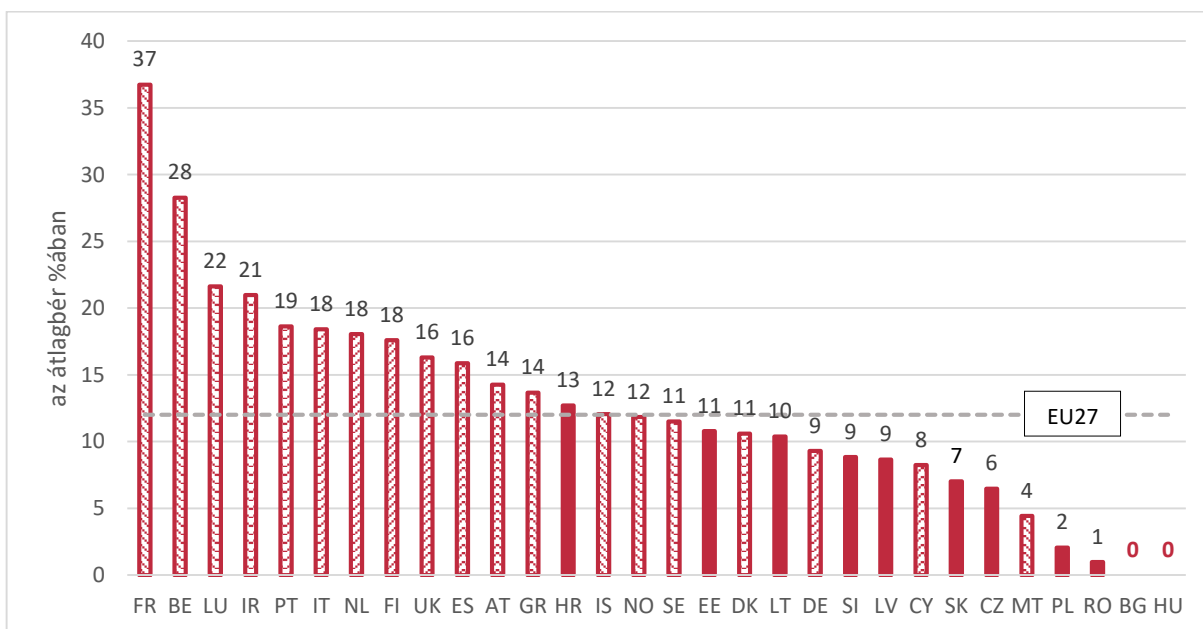
jogosultak a munkaadók.¹⁷

A magasabb jövedelmek teljes adóterhelése tekintetében az EU-országok középmezőnyébe tartozunk (ld. 5. ábra szürke szaggatott vonal), bár meg kell jegyeznünk, hogy a fenti ábra a kiugróan magas jövedelmeket nem mutatja. Magyarországon az átlagbér 167 százaléka az egyéni adóbevallások alapján a 10. decilisnek felel meg.

Az ábrából az is kiolvasható, hogy Magyarországon a gyermekek után járó adókedvezményt nem érvényesítő alacsony és magasabb jövedelműek ugyanakkora mértékben viselik a közterheket, vagyis a munkát terhelő adókban semmilyen újraelosztás nem érvényesül a gazdagoktól a szegények felé.

A 6. ábra azt mutatja, hogy a progresszivitás teljes hiánya az EU országok között Magyarországon kívül csak Bulgáriára jellemző, míg az alacsonyabb és magasabb jövedelmek adóterhelésének különbsége az EU27 átlagában 12 százalék. Tehát nemzetközi összehasonlításban kiugró a progresszivitás teljes hiánya, amely mögött mindenekelőtt az alacsony jövedelműek egyedülállóan magas adóterhelése áll.

6. ábra: Az átlagkereset 50 százalékát és 167 százalékát kereső, gyermek nélküli egyedülálló munkavállaló adóterheinek (adóék) különbsége, 2020

Forrás: BI számítás az Európai Bizottság Adó- és támogatási indikátor adatbázisa (Tax and benefits indicators database) alapján.

Gyermekek nevelő munkavállalók adóterhelése

A gyermekek után járó adókedvezmények és juttatások együttesen határozzák meg a gyermekes családok nettó jövedelmét, ezért megnézzük, hogy módosít-e a képen, ha a szociális ellátásokat is figyelembe vesszük. A gyermekekkel kapcsolatos adókedvezményeket nemzetközi összehasonlításban elsőként az OECD *tax-benefit* kalkulátora segítségével vizsgáljuk, amely a bruttó jövedelmekre rakódó adóterheket és kedvezményeket ragadja meg, valamint tartalmazza a nem keresetkezhez kötődő családi juttatásokat is.

A magyar családi adó- és járulékkedvezmény rendszere nemzetközi összehasonlításban a következő jellemzőkben tér el a többi európai országra jellemző rendszertől (a családi adókedvezmény jellemzőit

¹⁷ Például ha tartósan álláskereső vagy megváltozott munkaképességű munkavállalót alkalmaznak.

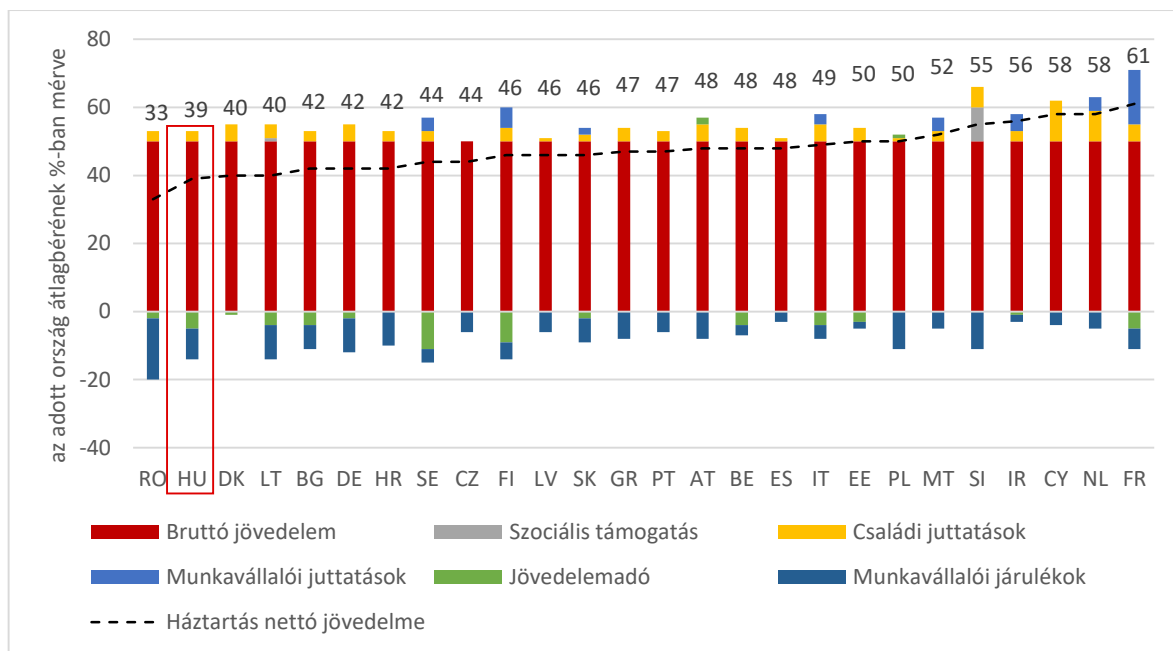
lásd az előző alfejezetben).

Az egy gyermek után igénybe vehető adókedvezmény nemzetközi összehasonlításban alacsony. Az alacsony kedvezmény miatt összességében a magas adóterhelés eredményeképpen az átlagbér 50 százalékát kereső, egy gyermeket nevelő család nettó jövedelme, a juttatásokat is figyelembe véve is az egyik legalacsonyabb az EU-országok sorában (ld. 7. ábra).

A három gyermek után járó adókedvezménnyel már az alacsony jövedelműek adóterhelése is számottevően csökken, az adót és a családi juttatásokat is figyelembe véve a magyar nettó jövedelem nem lóg ki az európai országok sorából (ld. 8. ábra).

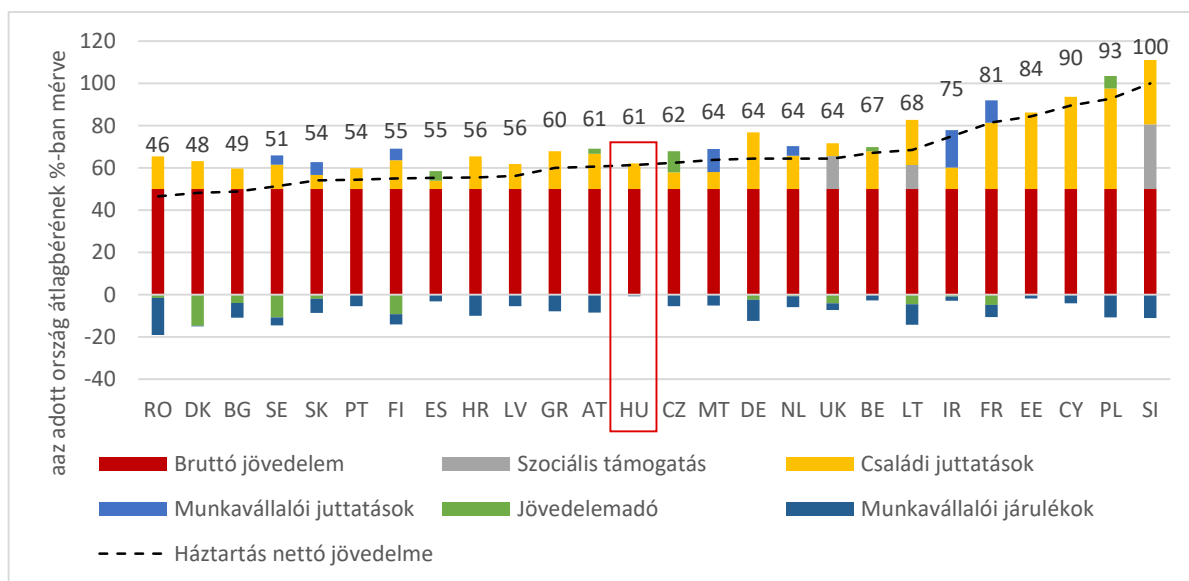

7. ábra: Az átlagbér 50 százalékát kereső, egykeresős, 1 gyermekes családok nettó jövedelme, 2020-ban az átlagbér arányában

Megjegyzés: az ábra a következőképpen értendő: háztartások tényleges **nettó jövedelme** = háztartások **bruttó jövedelme** (jelen esetben az adott ország átlagbérének 50%-a) – **jövedelemadó** – **munkavállalói járulékok** + **szociális támogatások** + **munkavállalói juttatások** + **családi juttatások 1 gyermek után**. Az országok a ténylegesen kézhez kapott átlagbér százalékában mért nettó jövedelem szerint növekvő sorrendbe lettek rendezve. Forrás: BI számítás az OECD tax-benefit calculator alapján. <https://www.oecd.org/els/soc/benefits-and-wages/tax-benefit-web-calculator/>

8. ábra: Az átlagbér 50 százalékát kereső, egykeresős, 3 gyermekes családok nettó jövedelme, 2020-ban az átlagbér arányában

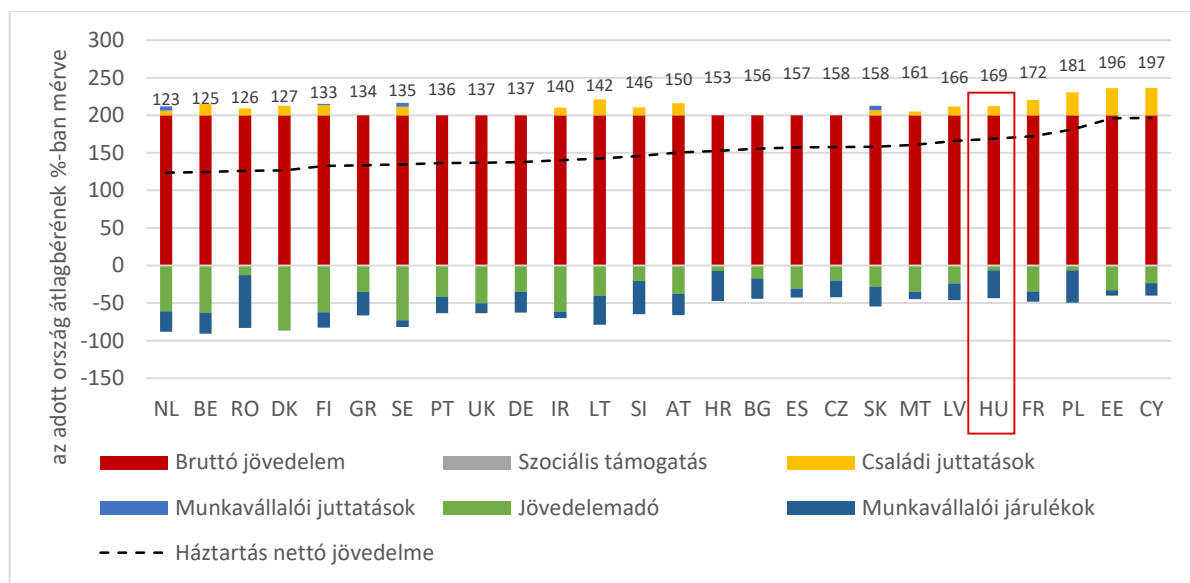

Megjegyzés: az ábra a következőképpen értendő: háztartások tényleges **nettó jövedelme** = háztartások **bruttó jövedelme** (jelen esetben az adott ország átlagbérének 50%-a) – **jövedelemadó** – **munkavállalói járulékok** + **szociális támogatások** + **munkavállalói juttatások** + **családi juttatások 3 gyermek után**. Az országok a ténylegesen kézhez kapott átlagbér százalékában mért nettó jövedelem szerint növekvő sorrendbe lettek rendezve. Forrás: BI számítás az OECD tax-benefit calculator alapján. <https://www.oecd.org/els/soc/benefits-and-wages/tax-benefit-web-calculator/>

A három gyermek után igénybe vehető adókedvezmény összege havi bruttó 310 ezer forintig (ez közel a minimálbér kétszerese) a jövedelemmel együtt növekszik, azaz a nagyobb jövedelműek több kedvezményt kapnak, amelynek mértéke nemzetközi összevetésben is magas. Bár 2014 óta a munkavállalói járulékból is érvényesíthető a kedvezmény (azelőtt a családok csak havi 660 ezer forint felett tudták a teljes összegét igényelni), az alacsony jövedelmű adózók kedvezményének összege továbbra is kevesebb. Ugyanakkor a magasabb keresetű háromgyermekeseknek járó adókedvezmény nemzetközi összevetésben is jelentősnek tekinthető: egy olyan háromgyermekes, egykeresős háztartás, ahol a családfő fizetése az átlagbér kétszerese, Magyarországon a jövedelméhez viszonyítva többet kap kézhez nettóban, mint bármelyik szomszédos országban. Az a három ország, ahol a háromgyermekesek ennél is többet kaphatnak, mind magasabb összegű családi pótlékot fizet, amelyből a szegényebb háztartások is részesülnek (ld. 9. ábra).¹⁸

9. ábra: Az átlagbér 200 százalékát kereső, egykeresős, 3 gyermekes családok nettó jövedelme, 2020-ban az átlagbér arányában

Megjegyzés: az ábra a következőképpen értendő: háztartások tényleges **nettó jövedelme** = háztartások **bruttó jövedelme** (jelen esetben az adott ország átlagbérének 200%-a) – **jövedelemadó** – **munkavállalói járulékok** + **szociális támogatások** + **munkavállalói juttatások** + **családi juttatások 3 gyermek után**. Az országok a ténylegesen kézhez kapott átlagbér százalékában mért nettó jövedelem szerint növekvő sorrendbe lettek rendezve. Forrás: BI számítás az OECD tax-benefit calculator alapján. <https://www.oecd.org/els/soc/benefits-and-wages/tax-benefit-web-calculator/>

Az európai összehasonlításból kirajzolódó sajátosságokat a következőkben három ország, Magyarország, Ausztria és Szlovákia adórendszerével készült részletesebb szimulációkon keresztül mutatjuk be.

A három ország adórendszerének összehasonlítását az A Melléklet 9. és 10. táblázata tartalmazza.

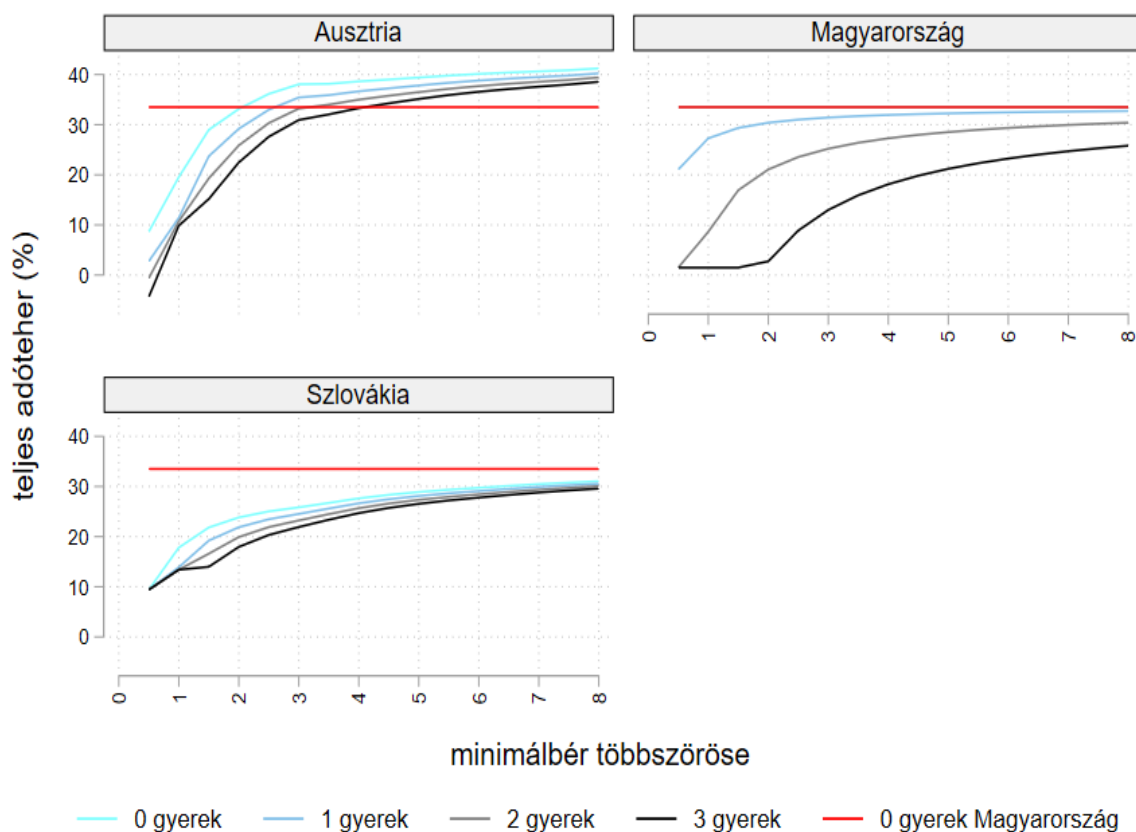
A szimuláció az Euromod tax-benefit szimulációs szoftver 3.4.6-os verziójával készült, melyet hipotetikus háztartás adatokra illesztettünk a szoftver *Hypothetical Household Tool (HHoT)*

¹⁸ Magyarországon az adófizetők kevesebb, mint 5%-ának az éves keresete éri el az átlagbér kétszeresét, az OECD adatbázisa szerint kb. bruttó 700 ezer forintot.

bővítőményének segítségével.¹⁹ A szimulációban a háztartások egy keresővel rendelkeznek, akinek a jövedelme a minimálbér felétől a minimálbér 800 százalékáig változik, 50 százalékonként. A háztartások eltérnek továbbá gyerekszám szerint, 0, 1, 2, 3 gyerekes háztartásokat különböztettünk meg, a gyerekek kora 9 és 12 év között van.

10. ábra: A bruttó bért terhelő adóterhek (személyi jövedelemadó és munkavállalói járulékok) a bruttó bér arányában, 2020

Forrás: a BI által futtatott Euromod szimulációk. Az ábrák egykeresős családokat jelenítenek meg. A minimálbér/medián bér (átlagbér) arány a 3 országban: Magyarország: 57% (38,7%), Szlovákia: 51% (52,7%) (Eurostat 2020). Ausztriában nincs központi minimálbér, így a legfrissebb, 2019-es medián bér (átlagbér) 55% (51,9%)-ával számoltunk.

Az 10. ábra egy egykeresős család bruttó jövedelmére rakódó adóterheket mutatja a gyermekek számának függvényében Ausztriában, Szlovákiában és Magyarországon, attól függően, hogy az aktív családtag a minimálbér hányszorosát keresi. Mindhárom országra igaz, hogy minél több gyermek van a családban egy adott jövedelem mellett, annál alacsonyabb az adóterhelés. Ugyanakkor Magyarországon a gyermekek számának az emelkedése a szomszédos országokhoz képest jóval erőteljesebb mértékben csökkenti az adót. Ez a sajátosság abból adódik, hogy több gyermek esetén több az egy gyermekre jutó adókedvezmény is²⁰, amit a gyermekneveléssel kapcsolatos költségek nem indokolnak, és amint láthatjuk, más országokban ezt nem is alkalmazzák.

A 11. ábra a három ország adóterhelését a gyerekek száma szerint csoportosítva mutatja. Az ábra

¹⁹ Institute for Social and Economic Research, University of Essex; Joint Research Centre, European Commission, EUROMOD: Version [3.4.6] (software), 2021.

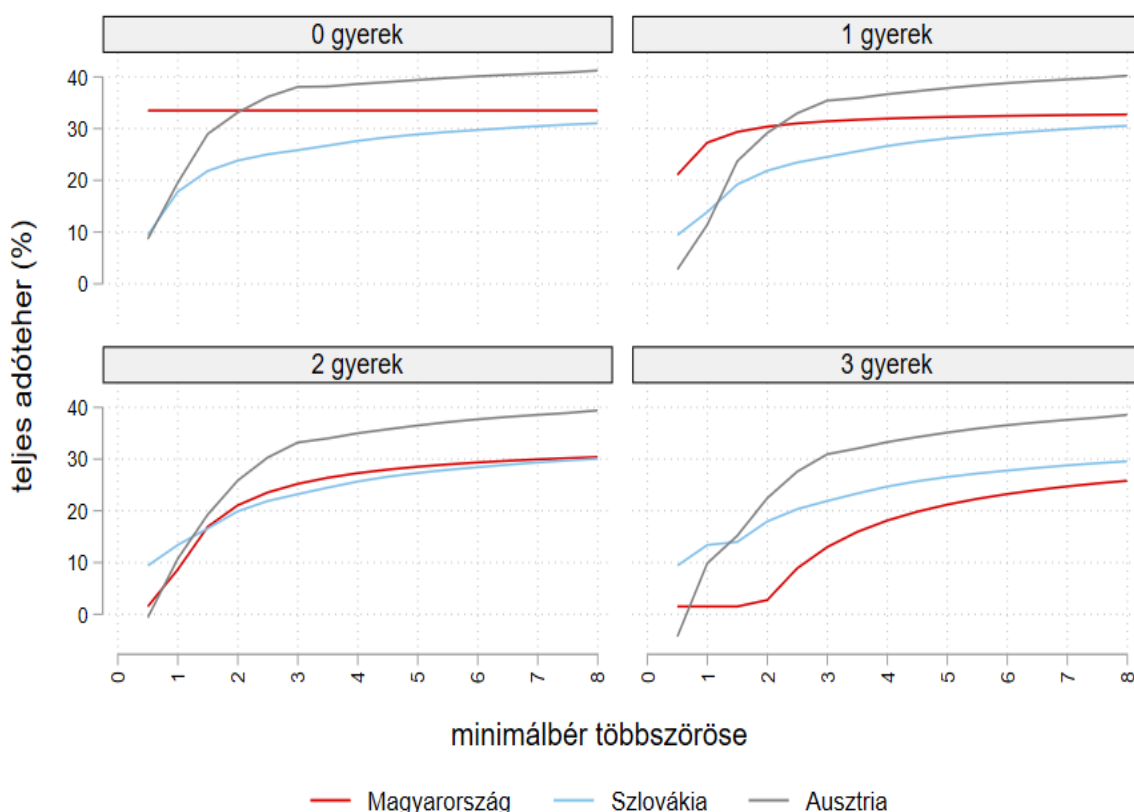
²⁰ Egy gyermek esetén havi 10 ezer Ft, két gyermek esetén gyermekenként 20 ezer Ft, 3 gyermeknél gyermekenként 33 ezer Ft a maximális adókedvezmény esetén elérhető összeg (ld. 2. táblázat).

tanúsága szerint az egy gyermek után járó családi kedvezmény Magyarországon szokatlanul alacsony. Mindez magas szja és járulékkulccsal párosul, amelynek eredményeképpen az alacsony keresetű egygyermekesek adóterhelése nagymértékben, mintegy 10-18 százalékponttal meghaladja az osztrák és szlovák egygyermekesek adóterhelését. A különbség fokozatosan csökken, a minimálbér kétszeresénél, Ausztriával összehasonlítva, meg is fordul.

Három gyermek esetén ezzel szemben a családi adókedvezmény magas jövedelemnél is rendkívül bőkezű, így a háromgyermekes családok még a minimálbér négyszerese mellett is kiugróan alacsony adóterheléssel szembesülnek.

11. ábra: A bruttó bért terhelő adóterhek (személyi jövedelemadó és munkavállalói járulékok) a bruttó bér arányában, 2020

Forrás: a BI által futtatott Euromod szimulációk. Az ábrák egykeresős családokat jelenítenek meg. A minimálbér/medián bér (átlagbér) arány a 3 országban: Magyarország: 57% (38,7%), Szlovákia: 51% (52,7%) (Eurostat 2020). Ausztriában nincs központi minimálbér, így a legfrissebb, 2019-es medián bér (átlagbér) 55% (51,9%)-ával számoltunk.

A 12. ábrán jól látható, hogy egy minimálbért kereső egygyermekes, egykeresős család tized akkora családi adókedvezményre jogosult (havi 10 ezer Ft), mint a minimálbér nyolcszorosát, havi csaknem 1,3 millió forintot kereső családfő (havi 99 ezer Ft).

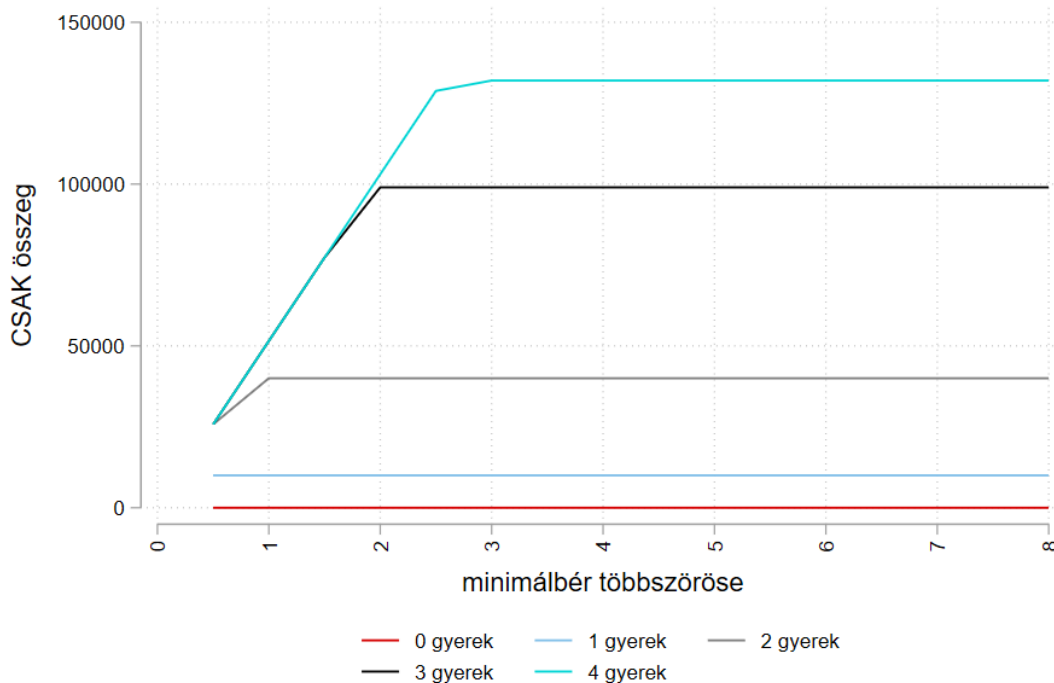
A gyermekek száma a családi adókedvezmény miatt Magyarországon nagyobb mértékben befolyásolja az adóterhelést, mint a jövedelem: egy egygyermekes, minimálbért kereső munkavállaló a jövedelme után több adót, mintegy 27 százalékot fizet, mint egy háromgyermekes, a minimálbér hatszorosát, havi egy millió forintot kereső szülő vagy család (24 százalék).

Végül a bérre rakódó terhek időbeli változását mutatja a 13. ábra. Szlovákiában 2004-ben, Magyarországot pár évvel megelőzve vezették be az egykulcsos jövedelemadórendszert, 2013-ban azonban egy felső kulcs (25 százalék) bevezetésével visszatértek a többkulcsos adórendszerhez. Az ábra

alapján látható, hogy az alacsony jövedelműek terhelését csökkentő adójóváírás miatt a jövedelmi szegmens elején az adóterhelés az egykulcsos adórendszer idején is minden gyerekszám mellett progresszív volt (ld. 4. ábra).

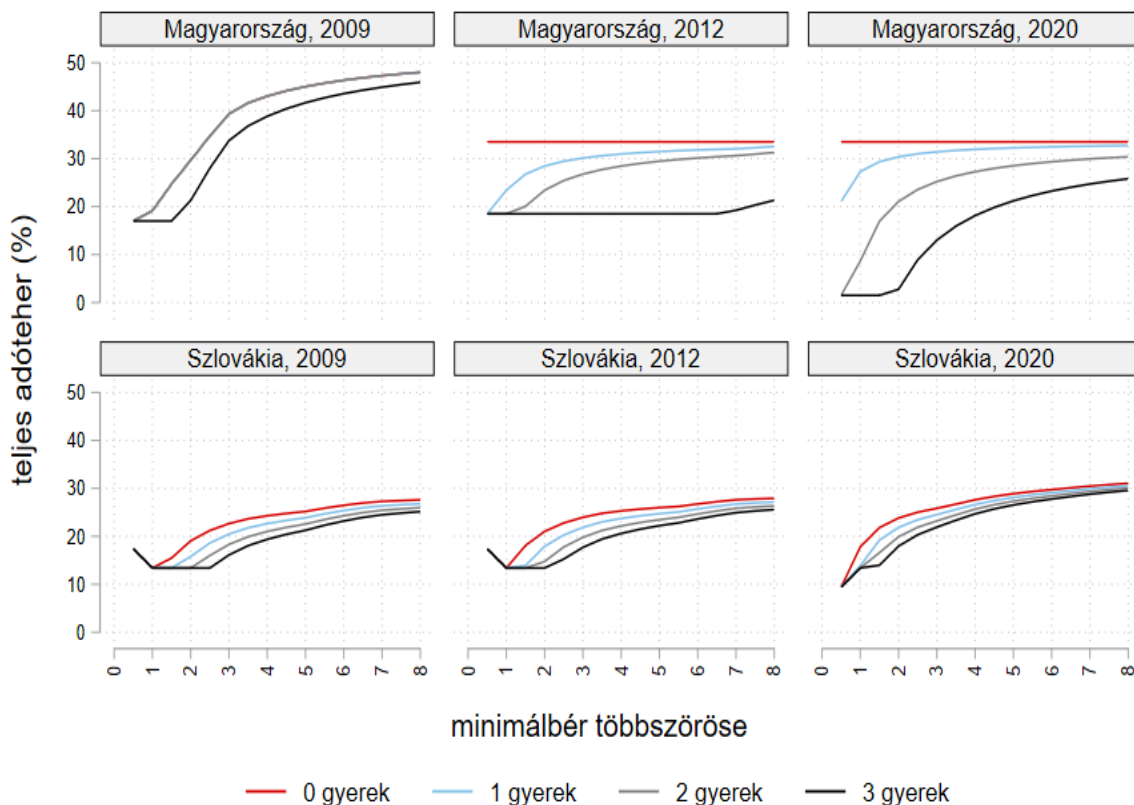
12. ábra: A családi adókedvezmény havi összege (Ft) Magyarországon, a gyermekek számának függvényében, 2020

Forrás: a BI által futtatott Euromod szimulációk. Az ábrák egykeresős családokat jelenítenek meg. A minimálbér/medián bér (átlagbér) arány a 3 országban: Magyarország: 57% (38,7%), Szlovákia: 51% (52,7%) (Eurostat 2020). Ausztriában nincs központi minimálbér, így a legfrissebb, 2019-es medián bér (átlagbér) 55% (51,9%)-ával számoltunk.

13. ábra: Historikus összehasonlítás

Forrás: a BI által futtatott Euromod szimulációk. Az ábrák egykeresős családokat jelenítenek meg. A minimálbér/medián bér (átlagbér) arány a 3 országban: Magyarország: 57% (38,7%), Szlovákia: 51% (52,7%) (Eurostat 2020). Ausztriában nincs központi minimálbér, így a legfrissebb, 2019-es medián bér (átlagbér) 55% (51,9%)-ával számoltunk.

A SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ-RENDSZER ELOSZTÁSI HATÁSAI AZ ADMINISZTRATÍV ADATOK TÜKRÉBEN

Az előző alfejezetekben megmutattuk, hogy az adóterhelés hogyan alakul a különböző jövedelmi szinteken és a gyermekek számától függően, és e terhelés hogyan értékelhető nemzetközi összehasonlításban. E fejezetben az egyéni adminisztratív adatbázisok segítségével azt vizsgáljuk meg, hogy az adóterhelés ténylegesen hogyan oszlik meg az adófizetők egyes jövedelmi tízeideiben, és hogy az adókedvezményeket is figyelembe véve milyen az adórendszer jövedelemátcsoportosító szerepe.

Az adminisztratív adatok előnyei és hátrányai

A személyijövedelemadó-rendszer újraelosztási hatásait egyéni adó- és járulékbevallásokat tartalmazó adminisztratív adatok segítségével vizsgáljuk. Az egyéni jövedelmeket és adóbefizetéseket tartalmazó adminisztratív adatbázisok bizonyos szempontból sokkal pontosabbak a lakossági felméréseknél. A népesség alsó és felső rétegét is tartalmazzák, és a kérdezői vagy válaszadói hibák sem okoznak bennük torzítást. B. Kis és Tóth (2016) lakossági kérdőíves felmérések (az európai szintű EU-SILC és a magyar háztartásokat tartalmazó Társi Monitor) adminisztratív adatokkal történő összevetése alapján arra a következtetésre jutott, hogy a kérdőíves felmérések jellemzően egyáltalán nem találják meg a népesség legfelső jövedelmi percentiliseit, a felmérések pedig a jövedelemeloszlást a ténylegesnél

szűkebbnek mutatják.²¹

Figyelembe kell azonban venni, hogy más szempontból az egyéni adminisztratív adatbázisok kevésbé jól tükrözik a háztartások tényleges helyzetét. Egyrészt egyéneket, és nem háztartásokat tartalmaznak, azaz a háztartáson belüli kiegyenlítődest nem mutatják, mivel a háztartások egyes tagjait az adminisztratív adatokban jellemzően nem lehet összekötni.

Az adóbevallásokban emellett értelemszerűen nem jelenik meg a nem legálisan és az adózás - akár legális - elkerülésével szerzett jövedelem, valamint a külföldi befektetésekből származó és a külföldön adózó jövedelmek sem, valamint számos, az szja-bevallásba nem kerülő jövedelem-rész (pl. cafeteria, kamatjövedelmek). Az adminisztratív adatoknak tehát szintén megvannak a korlátai, ugyanakkor az adózás előtti és utáni jövedelmek összehasonlítására jóval alkalmasabbak, mint a lakossági felmérések.

Felhasznált adatok

Az elemzéshez a következő adminisztratív adatbázisokat használtuk²²:

- A 2007 és 2011-es adatok forrása a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) egyedi anonim szja - bevallások (53-as bevallás) 10 százalékanak véletlen mintájának adatait tartalmazó adatbázis.²³
- A 2020-ra vonatkozó számítások a Nemzeti Adó- és Vámhivatal 08M bevallásának egyedi anonim jogviszonyokat tartalmazó adatállománya(i) felhasználásával készültek, amelyek a 2020. március, április, május és október havi bevallások teljes körű adatait tartalmazzák.

A fenti egyéni szintű anonimizált adatbázisok mellett a NAV-nak az összevont jövedelmekre és a családi adókedvezmény sávós, 2020-as eloszlására vonatkozó aggregált adatait használtunk fel.

További korlátozást jelent, hogy a fenti adatbázisok nem tartalmazzák azokat az egyéni vállalkozókat, akiknek nem kell személyijövedelemadó-bevallást, illetve a havi M08-as bevallást benyújtaniuk (pl. KATA-s vállalkozók). A személyi jövedelemadó elosztási hatásának az elemzése alapvetően az összevont alá eső jövedelmekre korlátozódik, mivel a külön adózó jövedelmekre vonatkozóan csak 2011-ig rendelkezünk adatokkal. A 2011-es adatokon megmutatjuk, hogy a külön adózó jövedelmek - vagyis a személyi tőkejövedelmek - eloszlása a nemzetközi trendekhez hasonlóan jóval egyenlőtlenebb, mint a zömmel munkajövedelmeket tartalmazó összevont adóalap (ld. C Melléklet). Az szja elosztási hatásaira vonatkozó következtetéseinket azonban a külön adózó jövedelmek kihagyása nem változtatja meg. Az áfaterhelés elosztási adatainak elemzéséhez adminisztratív adatok hiányában egy háztartási kérdőíves felmérést, a KSH Háztartási költségvetési és életkörülmények adatfelvételét használtuk.

Magyarországon nincs általános vagyoadó, így a vagyonelemek állományáról, eloszlásáról nincs átfogó adat, ezért a vagyoni egyenlőtlenségeket részletesen nem vizsgáljuk.

Az szja jövedelemátcsoportosító szerepe

A személyijövedelemadó-rendszer jövedelemátcsoportosító szerepének alakulását a 2007, 2011 és a 2020-as évek alapján elemezzük. 2007-ben az szja-rendszer erősen progresszív volt, és a magas jövedelmek adóterhelése kiemelkedően magasnak számított Európában. A 2011-es évvel való összevetés azért lehet érdekes, mert ebben az évben már bevezetésre került az egykulcsos adórendszer, az adójóváírás miatt azonban az alacsonyabb jövedelmek adóterhelése jóval alacsonyabb

²¹ B. Kiss és Tóth (2016) mérése szerint a Tárki-Monitor a felső 92-95 percentilisig találja meg az embereket, az EU-SILC lefedettsége ennél alacsonyabb a jövedelmi eloszlás mindkét szélén.

²² A használt adatokat a KRTK Adatbankja dolgozta fel, a dokumentumban foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a szerzők szellemi termékei.

²³ Az adatokat az MNB, a KFIB, a BSZEI, valamint a KRTK közös kutatási tevékenységére létrehozott együttműködés keretében a BSZEI, valamint a KRTK tisztította.

volt. Az adórendszer valójában - sok más létező egykulcsos jövedelemadó-rendszerhez hasonlóan - nem veszítette el teljesen a progresszivitását: az adójóváírásnak köszönhetően az összevont adóalap a minimálbér szintjéig adómentes volt, ezt követően az átlagos adókulcs fokozatosan, az adójóváírás kivezetésével párhuzamosan emelkedett.

A 2007-es és a 2011-es évek adatainak forrása a NAV éves szja-bevallásainak 10 százalékos véletlen mintáját tartalmazó adatbázis, a 2020-ra vonatkozó számítások azonban a 2020-as M08-as havi járulékbevallási adatainak teljes körű adatbázisából származnak, amelyek az év 4 hónapjára (március, április, május, október) állnak rendelkezésre, a négy hónapra vonatkozó adatokat pedig évesítettük. Az M08-as bevallások is tartalmazzák az összevont adóalapot, azonban a havi járulékbevallásokban nem szerepel minden az éves szja bevallásban megjelenő jövedelem, ezért a kétféle bevallásban szereplő jövedelemeloszlások nem feleltethetők meg egy az egyben egymásnak. Emiatt a teljes jövedelemeloszlás változása helyett az adózás újraelosztási szerepére koncentrálunk. Az adózás előtti jövedelmek eloszlását az szja-bevallások adatain vizsgálva Svarka (2021) azt találta, hogy 2009 és 2019 között a bruttó bérjövedelmekben valamelyest csökkent, a külön adózó jövedelmeket is tartalmazó összes jövedelemben pedig enyhén nőtt az egyenlőtlenség.

Az M08-as bevallásban nem szerepelnek az elkülönülten adózó jövedelmek sem, így az elemzés elsősorban az összevont adóalapot terhelő adóalapra, és a családi adóalap- és járulékkedvezményre, valamint a négygyermekes anyák szja-kedvezményére szorítkozik.

Az adófizetők egyéni jövedelmeit az éves összevont adóalap szerinti jövedelmi századokra (percentilisek), illetve jövedelmi tizedekre (decilisek) osztottuk. Az eloszlással kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy az éves jövedelmeket tartalmaz, és sok embernek csak az év egy részében keletkezik jövedelme, és nincs feltétlenül főállású munkahelye.²⁴ Ennek következtében a havi minimálbér 12-szeresét keresők a negyedik decilisben vannak, az átlagbér (2020-ban 419 ezer Ft) pedig a nyolcadik decilisben található. Az egyes jövedelmi csoportok határait az 5. táblázat tartalmazza.

²⁴A 2011-es szja adatbázis alapján az adózók kb. egyötödének nincs minden hónapban jövedelme

5. táblázat: Az adózók éves bruttó összevont jövedelem szerinti tizedeinek és századainak alsó határa, ezer Ft

Decilisek	2007		2011		2020	
	Éves	Havi	Éves	Havi	Éves	Havi
2	375	31,3	318	26,5	623	51,9
3	708	59,0	663	55,3	1 186	98,8
4	890	74,2	948	79,0	1 932	161,0
5	1 044	87,0	1 137	94,8	2 527	210,6
6	1 268	105,7	1 352	112,7	2 950	245,8
7	1 556	129,7	1 676	139,7	3 579	298,3
8	1 847	153,9	2 044	170,3	4 211	350,9
9	2 401	200,1	2 652	221,0	5 211	434,3
10	3 471	289,3	3 873	322,8	7 251	604,3
Percentilisek						
96	4 434	369,5	4 965	413,8	8 594	716,2
97	4 815	401,3	5 425	452,1	9 266	772,2
98	5 354	446,2	6 009	500,8	10 160	846,7
99	6 118	509,8	6 897	574,8	11 400	950,0
100	7 332	611,0	8 306	692,2	13 350	1 112,5
Felső 0,1%	18 895	1 574,6	23 158	1 929,8	42 334	3 527,8

Megjegyzés: A jövedelmi csoportokat az egyéni összevont jövedelmek alapján képeztük. Forrás: saját számítás a NAV 2007, 2011-es szja és a 2020-as M08-as havi járulékbemlátsási adatállományai alapján.

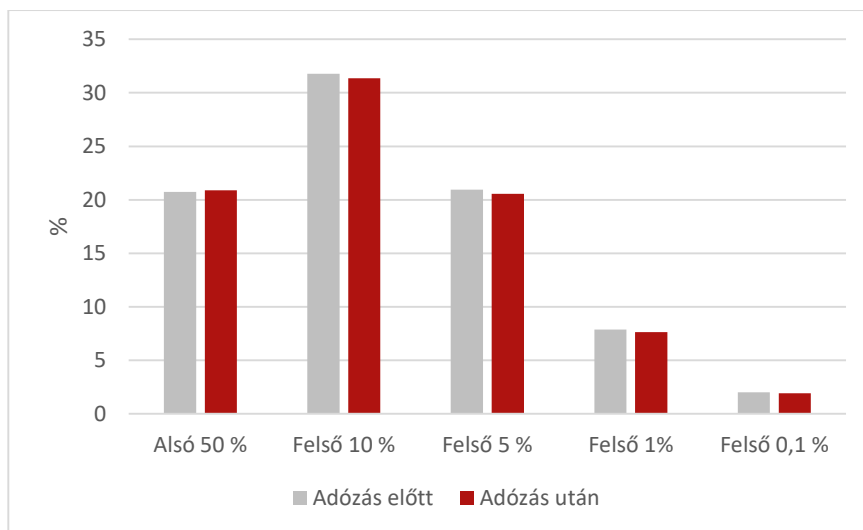
SZJA és újraelosztás

A személyi jövedelemadó újraelosztási hatását úgy értékelhetjük, ha megvizsgáljuk, az adórendszer miként változtatja meg az egyes jövedelmi szegmensek összes jövedelemből való részesedését. Progresszív adórendszer mellett a magasabb jövedelemmel rendelkezők jövedelmük nagyobb hányadát fizetik be adóként, így adózás után csökken a teljes jövedelemből való részesedésük.

Az egykulcsos adórendszer bevezetésével és az adójóváírás eltörlésével az adókulcs minden jövedelemszinten azonossá vált. A családi adókedvezmény, elsősorban mióta a járulékból is leírható, az alacsonyabb keresetű gyermekek adóterhét jobban csökkent, mint a magasabb keresetűekét (ld. III.1 alfejezet), így az szja jövedelemátcsoportosító szerepének tényleges mértéke nem egyértelmű.

14. ábra: Az adófizetők jövedelmi csoportjainak részesedése az összevont adóalapból, adózás előtt és után (2020)

Megjegyzés: A jövedelmi csoportokat az egyéni összevont jövedelmek alapján képeztük. Forrás: saját számítás a NAV 2007,2011-es szja és a 2020-as M08-as havi járulékbemlét adatai alapján.

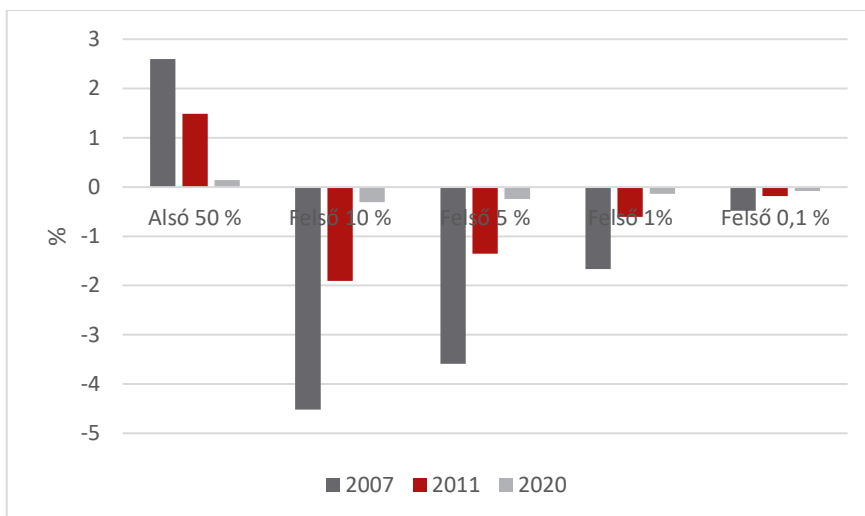
A teljes adóterhelésnél az összevont adóalapot terhelő szja mellett a munkavállalói járulékokat is figyelembe vettük. Az 15. ábra azt mutatja, hogy az egyes jövedelmi szegmensek részesedése adózás előtt és után szinte megegyezik. Az adózók alsó 50 százaléka az összevont jövedelmek körülbelül 20 százalékát birtokolja, míg a felső 10 százaléknál van a jövedelmek körülbelül egyharmada (ld. 14. ábra).

Az 15. ábra azt mutatja, időben hogyan változott az szja jövedelemátcsoportosító szerepe. 2007-ben az adórendszer 4,6 százalékponttal, még 2011-ben is közel 2 százalékponttal csökkentette a felső jövedelmi tized és részesedését a teljes jövedelemből, miközben az alsó 50 százalék részesedését növelte. Az újraelosztás mértéke 2020-ban elhanyagolható. Érdemes hangsúlyozni, hogy az szja jövedelemátcsoportosító hatása nem csak 2007-hez, hanem az egykulcsos adó első évéhez, 2011-hez képest is gyengült, amelynek oka döntő részben az adójóváírás kivezetése.

A jövedelemátcsoportosítás mértékének csökkenése tükröződik abban is, hogy 2020-ban az adóbevételek jóval kisebb része jön a legfelső decilistől. Az adófizetők felső tizede fizeti az összevont adóalap személyi jövedelemadójának egyharmadát, a felső tized hozzájárulása az szja-hoz még 2011-ben is 48 százalékot (16. ábra). (Az újraelosztás mértékének csökkenését mutatják az ún. Lorenz-görbék is, ld. A Melléklet 27., 28. és 29. ábrák).

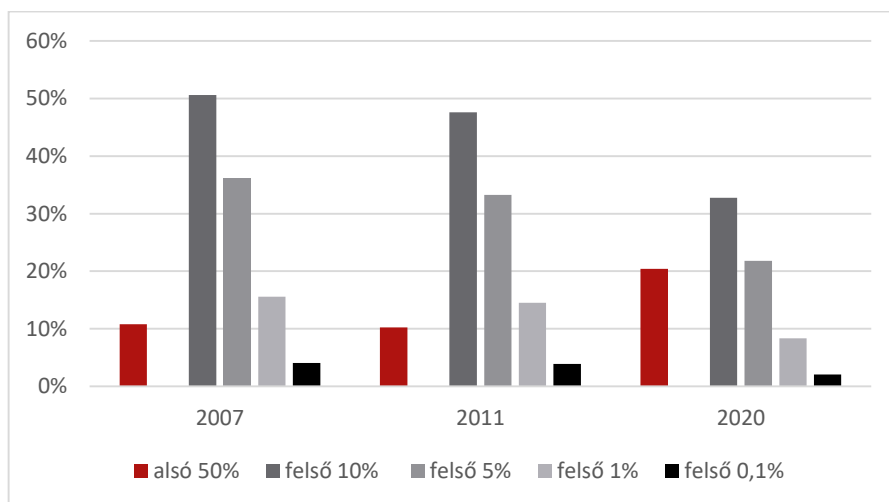

15. ábra: Az szja jövedelemátcsoportosító hatása az egyes években: hogyan változtatja meg az szja az adófizetők jövedelmi csoportjainak részesedését?

Megjegyzés: Az ábra az egyes jövedelmi szegmenseknek az összevont adóalapból való, adózás utáni és adózás előtti részesedésének különbségét mutatja. Forrás: saját számítás a NAV 2007,2011-es szja és a 2020-as M08-as havi járulékbemutatói adatállományai alapján.

16. ábra: Jövedelmi századok részesedése az összevont adóalap utáni szja-befizetésekből (%)

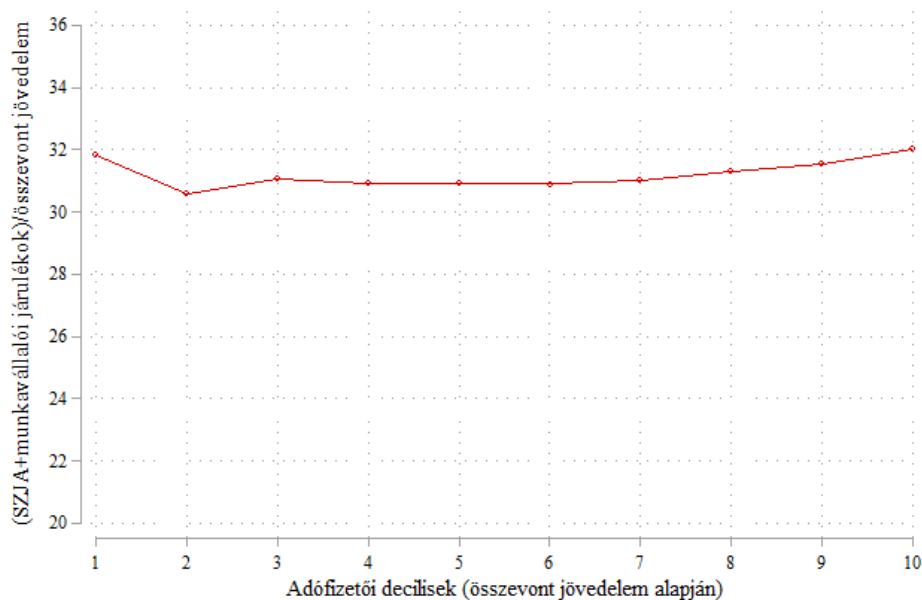
Megjegyzés: A jövedelmi csoportokat az egyéni összevont jövedelmek alapján képeztük. Forrás: saját számítás a NAV 2007,2011-es szja és a 2020-as M08-as havi járulékbemutatói adatállományai alapján.

Az 17. ábra az összevont adóalap tényleges átlagos teljes adóterhelését (szja és a munkavállalói járulékok) mutatja az egyes jövedelmi tizedekben. Az adóterhelés tehát már tartalmazza a gyermekekkel kapcsolatos adó- és járulékedvezményeket. Adókedvezmények nélkül az adóterhelés 33,5 százalékos lenne (15 százalék szja + 18,5 százalék társadalombiztosítási járulék). A családi adókedvezmény összességében minimálisan változtatja meg az átlagos adóterhelés elosztását, az így is közel egykulcsosnak tekinthető. A legalacsonyabb terheléssel szembesülő 2. decilis, illetve a 10. decilis adóterhelése közötti különbség mindössze másfél százalékpont. Az első decilis adóterhelése -a

családi adókedvezmények alacsony igénybevétele miatt - nagyjából megegyezik a tizedik decilisével.

17. ábra: Az adófizetők jövedelmi tizedeinek adóterhelése (szja+járulék)

Forrás: saját számítás a NAV 2020-as M08-as havi járulékbevallási adatállománya alapján

A GYERMEKEK UTÁN JÁRÓ ADÓKEDVEZMÉNYEK

A következőkben azt vizsgáljuk meg, hogy milyen a gyermekek után járó adókedvezmények eloszlása a jövedelmi decilisek és a gyermekek száma szerint.

A gyermekek után járó adókedvezmények elemzésekor figyelembe kell vennünk, hogy az adó- és járulékbevallások adatbázisában egyéni szinten látjuk a jövedelmeket és az igényelt családi adókedvezményeket, az egy családhoz tartozó adófizetőket viszont nem tudjuk összekapcsolni. Mivel a családi adókedvezményt igénybe veheti a háztartás egyik tagja, illetve a háztartások megosztva is igénybe vehetik a kedvezményt, nem tudjuk, hogy a kedvezmények hány családot érintenek.

A gyermekek után járó adókedvezmény elemzésekor többnyire összevonva kezeljük az összes, gyermekek után járó kedvezményt: a családi adóalap-kedvezményt, a családi járulékkedvezményt és a 2020-ban bevezetett négygyermekes anyák adókedvezményét (a továbbiakban a három kedvezmény összegének a jelölése: CSAK). A NAV járulékbevallási adatai egyéni szinten tartalmazzák a családi adókedvezményeket, azonban a 2020-as, családi adókedvezményekre vonatkozó aggregált, NAV-tól származó adatok alapján a teljes összeg kb. 20 százaléka hiányzik a járulékbevallásokból. Ennek oka, hogy a családi adókedvezményt az adózók az év végi bevallásban is érvényesíthetik. A családi adókedvezmény hatásainak az elemzéséhez az aggregált, jövedelemsávonként rendelkezésre álló családi adó- és járulékkedvezmény adatok alapján jövedelmi decilisenként becsültük a hiányzó értéket.

Az előző fejezetben (10. ábra) láthattuk, hogy bár a családi adó- és járulékkedvezmény három vagy több gyermek esetén 33,5 százalékról akár nullára is csökkentheti a teljes adóterhelést, összességében a kedvezmény az összes adófizető terhelésének eloszlására és szintjére is csekély hatást gyakorol. Az összes gyerekekkel kapcsolatos adó- és járulékkedvezmény nettó értéke az összevont jövedelem

mindössze két százalékát teszi ki 2020-ban, a munkavállalói terhek különbsége pedig az egyes adófizetői jövedelmi tizedek között nem haladja meg az 1,5 százalékot.

Ennek a látszólagos ellentmondásnak az az egyik oka, hogy összességében kevés adófizető jogosult olyan mértékű kedvezményre, amely az adóterhelést érdemben csökkenti.

Az összes adózó csak kevesebb, mint negyede, 23 százaléka igényel családi adókedvezményt (vagy négygyermekes anyák szjamentességét).²⁵ Az igénylőknek azonban csaknem a fele, 47 százaléka egy gyermek után kap kedvezményt, ami egy alacsony összeget jelent: egy gyermek után az adóalap-kedvezmény mindössze havi 66,7 ezer Ft, amelynek nettó értéke havi 10 ezer forint. Ez a havi minimálbérnek is csak a 6 százaléka volt 2020-ban. A CSAK-ot igénylők 36 százaléka kétgyermekes, és hat kedvezményezett adózóból csak egy (17%) részesül a három vagy több gyermek utáni kedvezményben (ld.6. táblázat).

6. táblázat: A gyermekek számának a megoszlása az összes adófizető és a gyermekek után járó adókedvezményben részesülők között, 2020

Gyermekek száma	Arány az összes adófizetőn belül, %	Arány a gyermekesek között,%
0	77	
1	11	47
2	8	36
3	3	14
4 vagy több	1	3

Forrás: saját számítás a NAV 2007,2011-es szája és a 2020-as M08-as havi járulékbemutatói adatállományai alapján. A számok nem az adófizető gyermekeinek a tényleges számát mutatják, hanem azt, hogy az adófizetők mekkora hányada igényel családi adókedvezményt. Azok az adófizetők, akiknek a családtagjuk igényli a kedvezményt, 0 gyerekkel szerepelnek az adatbázisban és a táblázatban.

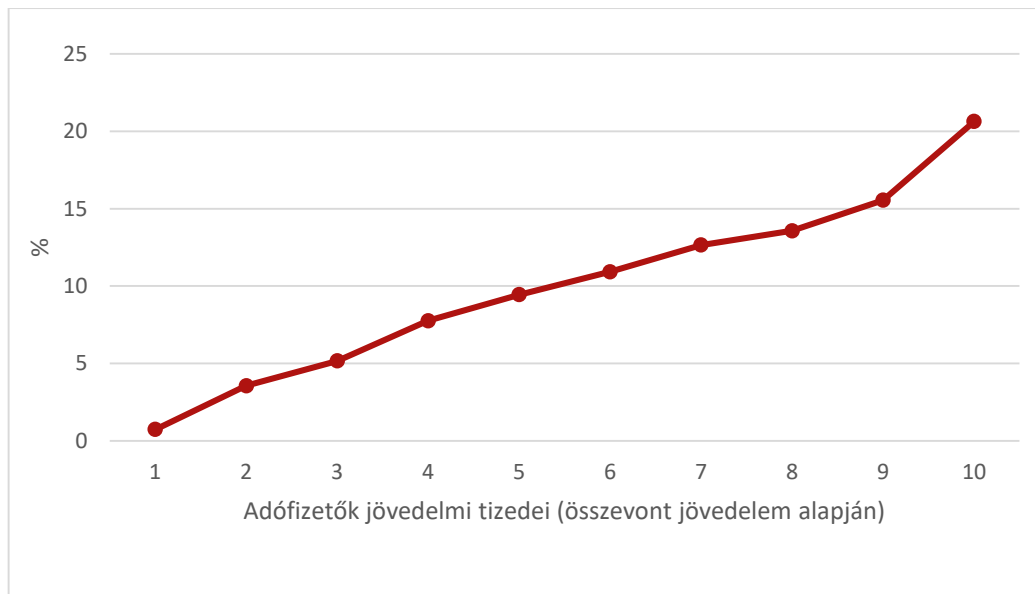
A nemzetközi összehasonlítás azt mutatta, hogy a jelenlegi hazai rendszer két jellemzőben tér el markánsan a környező országok rendszerétől. Egyrészt a kedvezmény mértéke négy gyermekig szokatlan mértékben nő a gyermekek számának emelkedésével. A családi adókedvezmény másik fontos jellemzője, hogy három és több gyermek esetén a magas keresetűek is szokatlanul nagy összegben részesülnek. Ez utóbbi tükröződik a CSAK jövedelmi decilisek szerinti elosztásában. Bár 2013-hoz képest a CSAK a családi járulékkedvezmény bevezetésével nyitott az alacsony keresetűek irányába, a rendszer alapvetően továbbra is a magas jövedelműeknek kedvez, a felső decilisek aránytalanul nagymértékben részesednek a családi adókedvezmény teljes összegéből. 2020-ban a legfelső jövedelmi decilis kapja a CSAK 21 százalékát, a felső három decilis csaknem a felét. A legfelső decilis mintegy 70 milliárd forint CSAK-ban részesül, ami több, mint az alsó négy decilisnek jutó összeg (kb. 60 milliárd Ft) (lásd 18. ábra).

Külön figyelemre méltó, hogy a legfelső decilis legalább háromgyermekes adófizetői, kb. 22 ezer fő, az összes gyermekes adófizető 2 százaléka viszi el a teljes CSAK 10 százalékát, mintegy 33 milliárd forintot.

²⁵ A CSAK a családok ennél nagyobb részét érinti, hiszen, bár a szülők meg is oszthatják egymás között a kedvezményt, az esetek egy jó részében csak az egyik szülő veszi igénybe a kedvezményt. Ebben az esetben a másik félénél csak annyit látunk, hogy nem igényel adókedvezményt. Az adatbázisban azonban nem látjuk, hogy az adókedvezményt a család tagjainak egyike, vagy a tagok megosztva veszik-e igénybe.

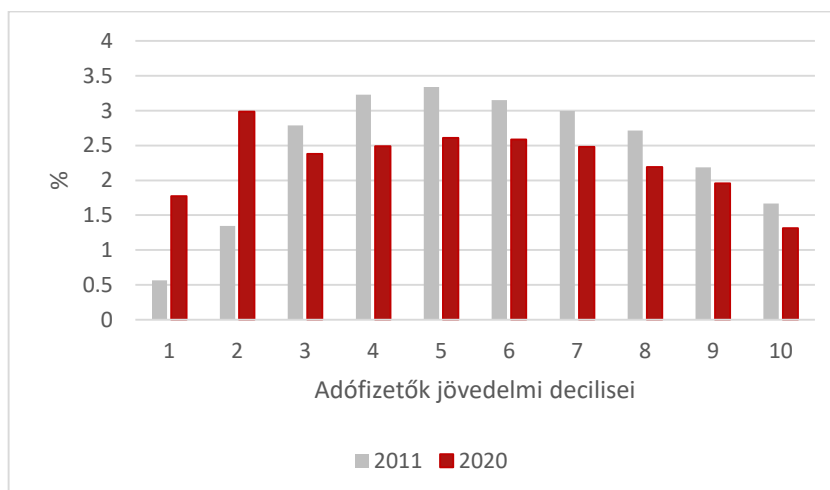
18. ábra: Az adófizetői decilisek részesedése a CSAK-ból

Forrás: saját számítás a NAV 2007,2011-es szája és a 2020-as M08-as havi járulékbevallási adatállományai alapján.

Ennek következményeként, bár a magasabb keresetűek a jövedelmükhöz viszonyítva valamivel kisebb, forintban kifejezve jóval több gyermekek után járó adókedvezményben részesülnek, mint az alacsony jövedelműek: míg a legalsó jövedelmi tizedben havi átlagban kevesebb, mint hétezer, a legfelsőben csaknem 40 ezer forintnyi kedvezmény kerül az adókedvezményt igénylőkhöz (20. a) ábra).

19. ábra: A családi adó- és járulékkedvezmények nettó értékének összevont jövedelemhez viszonyított aránya

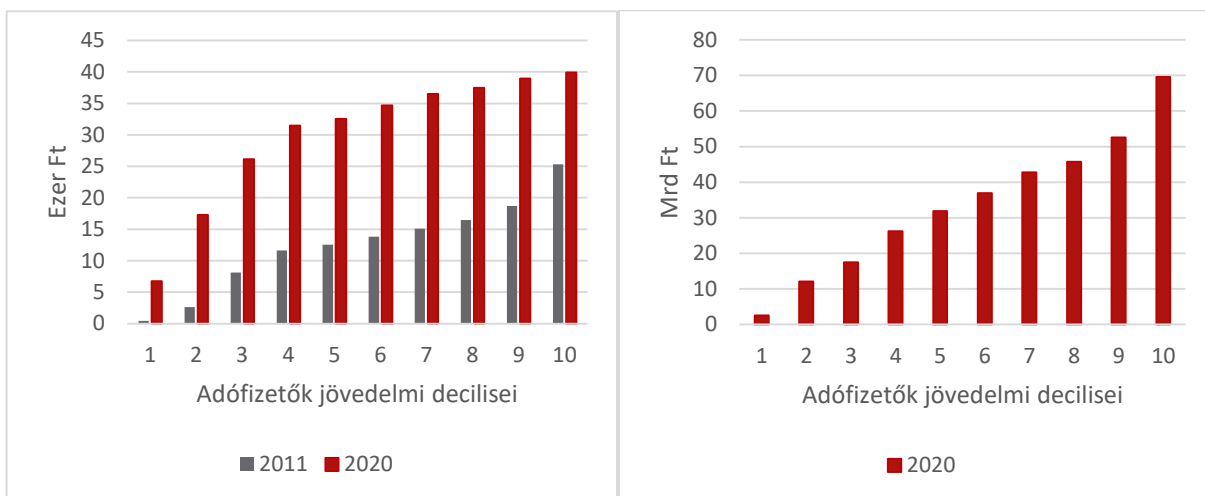
Forrás: saját számítás a NAV 2007,2011-es szája és a 2020-as M08-as havi járulékbevallási adatállományai alapján

20. ábra: A családi adó- és járulékkedvezmény nettó értékének összege

a) Havi átlagos összeg/fő (a kedvezményt érvényesítőkön belül)

b) Éves teljes összeg, milliárd forint, 2020

Megjegyzés: A jövedelmi csoportokat az egyéni összevont jövedelmek alapján képeztük. Forrás: saját számítás a NAV 2007,2011-es szája és a 2020-as M08-as havi járulékbevallási adatállományai alapján.

Még ennél is meredekebben emelkedik a CSAK értékének teljes költségvetési összege a magasabb jövedelmi decilisek felé haladva (ld. 20. b) ábra). Ennek az az oka, hogy a magasabb jövedelműek magasabb arányban érvényesítenek családi adókedvezményt: míg a felső jövedelmi decilis adófizetőinek egyharmada részesül CSAK-ban, addig az alsó decilisenél ez az arány mindössze hét százalék. Ez azonban részben abból adódik, hogy egy háztartáson belül a magasabb jövedelmű félnek érdemes igényelnie az adókedvezményt, ugyanis a teljes összeget három gyermek esetén kb. legalább havi 310 ezer forintos, két gyermek esetén havi 120 ezer forintos jövedelem mellett lehet igénybe venni.²⁶

Összességében tehát, a gyermekekkel kapcsolatos kedvezmények - amelyek 2020-ban az összevonás alá eső jövedelmek két százalékát 337 milliárd forintot tesznek ki, és amelyeket az adózók kevesebb, mint egynegyede vesz igénybe - érdemben nem változtatják meg a teljes adóterhelés szintjét és pályáját. Ugyanakkor a kedvezmény továbbra is kifejezetten a magas jövedelmű, azon belül elsősorban a magas jövedelmű többgyerekes családokat részesíti előnyben, miközben az alacsonyabb jövedelmű egygyermekeseknek nem nyújt érdemi segítséget.

III. AZ ÁFA ÚJRAELOSZTÁSI HATÁSA

A teljes adórendszer együttes elosztási hatásának megítéléséhez a személyi jövedelmek mellett a forgalmi típusú adókat, járulékokat, vagyoni típusú adókat is figyelembe kell venni. Ezek közül a legfontosabb az áfa, amely a személyi jövedelemadónál összességében nagyobb terhet ró az emberekre: az összes áfabevétel 2020-ban 4669 milliárd forintot, míg a teljes szája-bevétel 2527 milliárd forintot tett ki. Ezért kulcskérdés, hogy az áfaterhelés hogyan alakul a jövedelemeloszlás mentén.

Az alacsonyabb keresetűek általában a jövedelmük magasabb hányadát fordítják fogyasztásra és kevesebbet megtakarításra, mint a jövedelemeloszlás tetején lévők, így a jövedelmük magasabb részét

²⁶ A KSH, a háztartásokban az egy főre jutó ekvivalens jövedelem alapján számított jövedelemeloszlásban a gyerekek több mint kétharmada az alsó 5 jövedelmi decilisen van.

terheli fogyasztási jellegű adó. Mindez egységes általános forgalmi adókulcs mellett azt eredményezné, hogy a forgalmi adó összességében regresszív: a jövedelem növekedésével csökken a fogyasztás súlya, vagyis csökken az adóterhelés. Az empirikus elemzések szerint ez ténylegesen is így van. A forgalmi típusú adók jövedelemhez viszonyított aránya a jövedelem növekedésével minden vizsgált országban csökken: a jövedelemmel csökkenő fogyasztási ráta hatását a fogyasztás kis részére kiterjedő kedvezményes áfakulcsok jellemzően nem ellensúlyozzák.²⁷

A következőkben megbecsüljük, hogy az aktív háztartások egyes jövedelmi ötödeiben mekkora az áfaterhelés a kiadásokhoz és a jövedelemhez viszonyítva. Az elemzéshez a KSH Háztartási költségvetési és életkörülmények adatfelvételét, ezen belül az egy főre jutó bruttó jövedelmeket és COICOP kiadási főcsoportok szerinti kiadásokat használtuk az összes háztartásra vonatkozóan számított jövedelmi ötödönként.²⁸ A becsléshez a 2020-as kiadási és jövedelmi adatokat, valamint a 2020-as áfakulcsokat alkalmaztuk.²⁹ A számolásban feltételeztük, hogy az áfát végső soron a fogyasztók fizetik meg, azaz a vállalatok az adót teljes mértékben beépítik a fogyasztói áraikba. Az elemzést a jövedelemadóval való összevethetőség érdekében az aktív háztartásokra (amelyeknek legalább egy tagja aktív kereső) korlátoztuk.³⁰

Az eredmények szerint a magas jövedelműek jövedelmeikhez viszonyítva kevesebb áfát fizetnek, mint az alacsony jövedelműek: a legalsó jövedelmi ötöd áfaterhelése a jövedelemhez viszonyítva mintegy 5,3 százalékponttal nagyobb, mint a legfelső jövedelmi ötödé (ld. 21. ábra).

²⁷ Lásd pl. O'Donoghue, Baldini és Mantovani (2004); Bozio és mtsai (2018); Piketty (2017).

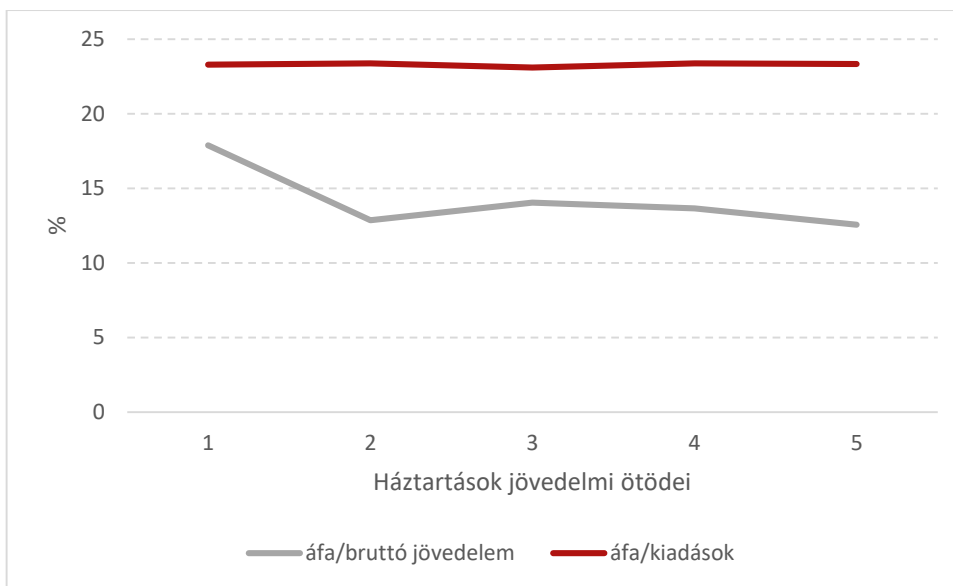
²⁸ A jövedelmi ötödök a családon belüli egy főre jutó ekvivalens jövedelmen alapulnak.

²⁹ 2020-ban 5%-ra csökkent a szálláshelyszolgáltatás és vendéglátás áfakulcsa (a nem helyben készített nem alkoholos italok kivételével), ami befolyásolhatja az áfa elosztási hatását. A covid járvány hatásaitól mentes 2019-es fogyasztási szerkezettel számolva a 2020-hoz nagyon hasonló eredményeket kapunk.

³⁰ A becslésben a következő egyszerűsítő feltételezésekkel éltünk: az egészségügyi és az oktatási kiadások egészének áfáját nulla %-nak, a szálláshely-vendéglátás áfakulcsát 5%-nak. A könyvek és a napilapok áfája 5%-os. Ez a két csoport azonban csak kis részét teszi ki a kultúra és szórakozás kiadások csoportnak, amelynek csoportos áfáját - a hírlap és könyvkiadók éves árbevétele alapján - 24%-nak vettük. Az átlagos élelmiszer áfakulcsot az aktív háztartási, a KSH 2020-as ötödök szerinti, egy főre jutó kilogrammban értelmezett élelmiszer-fogyasztás statisztikája alapján hoztuk létre. Az élelmiszer- típusokhoz a 2019-es áfakulcs szabályozás alapján rendeltük az áfakulcsokat, így a legtöbb élelmiszerhez a 27%-os áfakulcsot rendeltük. Ettől eltérő 18%-os áfakulcs tartozik a tejtermékekhez (a tejet kivéve), a pékárukhoz, a növényi és állati zsiradékokhoz, illetve 5%-os áfakulcs alá esik a tej és a tojás. Az áfakulcsokat a jövedelmi ötödök közötti fogyasztási különbségekkel és az élelmiszer-csoportok közötti fogyasztási különbségekkel súlyozva számoltuk.

21. ábra: Az aktív háztartások áfaterhelése az összes háztartás jövedelmi ötödeiben a jövedelemhez, illetve a kiadásokhoz viszonyítva, becslés, 2020

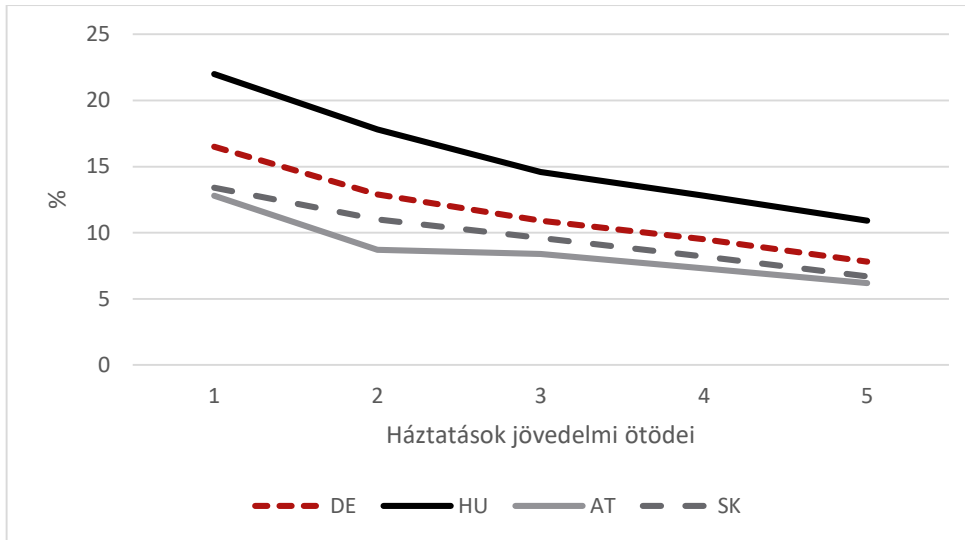
Forrás: saját becslés a KSH HKÉF, 2020 alapján. A számítás a teljes népesség összes háztartásainak jövedelmei alapján képzett ötödökön belül, az aktív háztartásokra vonatkozik.

Számításunk összhangban van az Eurostat 2015-ös becslésével, amelyben a háztartási fogyasztási és költségvetési felmérések³¹ alapján minden EU-országra kiszámolták az áfa bruttó jövedelmekhez viszonyított arányát jövedelmi ötödönként, és amelyben az összes háztartás - tehát nem csak az aktívak - szerepel. Az áfaterhelés mértéke a jövedelem növekedésével az országok döntő többségében csökken (ld. 22. ábra). A magyar átlagos áfaterhelés azonban a magas általános áfakulcs és a kedvezményes kulcsok más országokhoz képest kevésbé kiterjedt alkalmazása miatt nemzetközi összehasonlításban magasnak tekinthető, ami növeli az áfa elosztási hatásának a jelentőségét.

³¹ Household Budget Survey (HBS) and the Household Finance and Consumption Survey (HFCS).

22. ábra: Az áfa bruttó jövedelemhez viszonyított arányának mediánja a háztartások egyes jövedelmi ötödeiben, Eurostat becslés, 2015

Forrás: Eurostat, Experimental statistics (icw_tax_03)

Figyelemreméltó, hogy Magyarországon az áfaterhelés a kiadásokhoz viszonyítva sem tekinthető progresszívnek. Ez annak tulajdonítható, hogy a kedvezményes adókulcsok egy része kifejezetten a magasabb jövedelműeknek kedvez. Ilyen tétel az italok kivételével 2020. január 1. óta 5 százalékos kulccsal adózó szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, amelynek súlya az 5. ötödben (5 százalék) magasabb, mint az alsó jövedelmi ötödben (3,8 százalék). A könyv és az újságok 5 százalékos áfakulcsa szintén a magasabb jövedelműeknek kedvez, akik jövedelmük nagyobb részét áldozhatják kultúrára és szórakozásra. A nulla áfakulccsal adózó egészségügyi kiadások súlya szintén nagyobb a magasabb jövedelmi szinteken. Másfelől viszont az élelmiszerek egy kisebb részét szintén kedvezményes, 5, illetve 18 százalékos kulcs terheli, és az élelmiszerek súlya az alacsonyabb jövedelmű háztartások fogyasztásában nagyobb. Becsléseink szerint ugyanakkor ez utóbbi nem ellensúlyozza a vendéglátás, a szálláshely-szolgáltatás, az egészségügy, valamint a kultúra kiadási tételek hatását.

Hasonló eredményre jutott egy friss tanulmány is (Thomas 2021) is. A tanulmány 26 országra becsülte meg az áfaterhelés kiadásokhoz viszonyított mértékét jövedelmi tizedenként, és arra a következtetésre jutott, hogy a kiadásokhoz viszonyítva a forgalmi adó a legtöbb országban progresszív, kivéve Magyarországot, Chilét, Új-Zélandot és Lettországot. A jövedelemhez viszonyítva ugyanakkor a forgalmi adó minden országban regresszívnek bizonyult.

Az adórendszer elosztási hatásával foglalkozó irodalomban megjelenő érv szerint figyelembe kell venni, hogy az életpálya során a fogyasztási ráta változik: az életpálya elején lévő, kezdő fizetésekből élők jellemzően keveset takarítanak meg, a pályájuk csúcsán lévők többet, míg az élet későbbi szakaszában jellemzően ismét csökken a megtakarítási hajlandóság. Vagyis az aktuális jövedelmekre kivetett adó félrevezető képet adhat a forgalmi adó progresszivitásáról, hiszen figyelmen kívül hagyja, hogy a most megtakarított jövedelmet a jövőben elköltik. Az életcikluson átívelő forgalmi adó mellett érvelők szerint az áfaterhelés elosztási hatásainak vizsgálatához ezért a befizetett áfát nem a jövedelemhez, hanem a kiadásokhoz kell viszonyítani (Thomas 2021; IFS 2011b). Ez a számítás az életciklus/permanens jövedelem hipotézisen alapul (ld. Modigliani és Ando (1957); Friedman (1971)): az emberek az életpályájukon átívelő módon simítják a fogyasztásukat, ezért a kiadások jobban tükrözik az életpályán át várható jövedelmeket, mint az aktuális jövedelem. Ebben a keretben a forgalmi adónak lényegében

csak akkor van elosztási hatása, ha a jövedelemeloszlás különböző szegmensein lévő átlagos forgalmi adókulcsa eltér.

Az életpálya-ciklus hipotézis azonban feltételezi, hogy az emberek a felhalmozott vagyonukat még idős korukban elfogyasztják, és nem számol az öröklés lehetőségével, noha számos empirikus kutatás alátámasztja, hogy az átörökölt vagyon jelentős szerepet játszik a társadalmi egyenlőtlenségekben, és hozzájárul az alacsony mobilitáshoz (Bourquin és mtsai. 2021; Piketty 2017). Érdemes megemlíteni, hogy Magyarországon 2009-től fokozatosan eltörölték az egyenesági rokonok számára az örökösödési illetéket, ami növeli az örökölt vagyon szerepét. Az életciklus hipotézis emellett nem számol a meglévő megtakarítások után járó kamatjövedelemmel sem. A pénzügyi vagyon megoszlása egyenlőtlen, és a legalsó vagyoni tizednek nettó adóssága van (ld. B Melléklet).

Bár a jövedelem és a megtakarítási ráta valóban változik az életciklus alatt, az emberek többsége a jövedelemeloszlásnak csak egy szegmensét járja be élete során: az elit jó részét egész életében magas jövedelem és megtakarítási pálya jellemzi, a jövedelemeloszlás alján lévőek közül pedig sokan egy életen át sem tudnak kitörni (a magyarországi alacsony mobilitásról lásd például Tóth és Szelényi 2018). Több kutatás is azt mutatja, hogy a fogyasztás valójában érzékenyen reagál az aktuális jövedelemre, amelynek a háttérében likviditási korlátok és pszichológiai tényezők is szerepet játszhatnak.³²

A tényleges kiadás tehát nem pontos indikátora az életpályán átívelő jövedelemnek, az adórendszer életpályán átívelő regresszivitása azonban kisebb lehet, mint az aktuális adatok alapján számolt érték.

IV. AZ SZJA ÉS AZ ÁFA EGYÜTTES ÚJRAELOSZTÁSI HATÁSA

Az összevont jövedelemadó és az áfa elosztási hatásait egybevetve megvizsgáltuk, hogy az egyes jövedelmi szegmensekben az aktív háztartások (amelyeknek legalább egy tagja dolgozik) jövedelmük mekkora részével járulnak hozzá a közteherviseléshez.

Az aktív háztartások fogyasztási és jövedelmi adatait a KSH csak jövedelmi ötödökre bontva közli, a nemzetközi elemzések alapján azonban a legalsó és a legfelső tized között még nagyobb a különbség (ld. pl. Bozio et al. 2018). Ezért az összes háztartásra vonatkozó (decilisenként közölt) adatok alapján készítettünk becslést az aktív háztartások felső jövedelmi tizedére, feltételezve, hogy a kilencedik és a tizedik jövedelmi tizedben az aktív és inaktív háztartások fogyasztási rátája hasonlóan aránylik egymáshoz. A legalsó decilisben - az inaktívak magas arányára tekintettel - az első és a második decilis fogyasztási rátáját egyformának vettük.

Mivel az szja-terhelés megoszlását az egyéni adófizetők összevont jövedelmei, az áfaterhelést pedig a háztartások jövedelmei alapján számoltuk, a két számítás jövedelmi ötödeit és tizedeit nem tudjuk közvetlenül megfeleltetni egymásnak. A II. fejezetben azonban bemutattuk, hogy az összevont jövedelmek adóterhelése a családi adókedvezmény mellett sem mutat érdemi progresszivitást, gyakorlatilag közel áll az egykulcsos terheléshez. A munkavállalói adóteher az adófizetők különböző jövedelmi tizedeiben a 30,6-32 százalék közötti tartományban található, így feltételezhetjük, hogy a háztartási ötödekben is ebben a tartományban mozog. Ha ehhez hozzáadjuk a jövedelem

³² Flavin (1981) eredményei szerint a fogyasztás igen érzékeny átmeneti jövedelmi sokkokra. Hasonló eredményre jutott Souleles (1999). A tanulmány szerint az adóvisszatérítések (noha azok mértéke előzetesen ismert) szignifikánsan befolyásolják a fogyasztási szintet. (Mindkét tanulmány az Egyesült Államokat vizsgálta.) Campbell és Mankiw (1990), szintén amerikai adatok alapján arra a következtetésre jutottak, hogy az emberek fele nem a permanens jövedelme, hanem az aktuális jövedelme szerint fogyaszt.

növekedésével csökkenő áfaterhelést, arra a következtetésre jutunk, hogy a 10. jövedelmi decilisben lévők összességében legalább 5,5 százalékkal kevesebb adót fizetnek jövedelmeik után, mint az alsó jövedelmi ötöd háztartásainak tagjai, a különbség pedig a 8,3 százalékot is elérheti (ld. 7. táblázat).³³

7. táblázat: A bruttó jövedelmeket terhelő adók, 2020

	1.	2.	3.	4.	5.	1.-	10
adóterhelés, %	jövedelmi ötöd					jövedelmi tized	
áfa	17.9	12.9	14.1	13.7	12.6	17.9	11.0
szja+munkavállalói járulék	30.6-32	30.6-32	30.6-32	30.6-32	30.6-32	30.6-32	30.-6-32
összesen	48.5-49.9	43.5-44.9	44.7-46.1	44.3-45.7	43.2-44.6	48.5-49.9	41.6-43

Megjegyzés: Az áfa/bruttó jövedelem számítása a KSH, összes háztartást tartalmazó jövedelmi ötödein, az szja +munkavállalói járulék a NAV egyedi járulékbemutatói adataiból származó ötökökön alapul. Forrás: saját becslés a KSH HKÉF és a NAV O8M bevallásának egyedi anonim jogviszonyokat tartalmazó adatállománya

Fontos hangsúlyozni, hogy az áfaterhelést a teljes bruttó jövedelemhez viszonyítottuk, ami már tartalmazza a társadalmi jövedelmeket (anyasági, munkanélküliségi ellátásokat, nyugdíjat) is.

A számításban adatok hiányában nem vettük figyelembe a külön adózó jövedelmeket (ide tartozik például az egyéni vállalkozók szja köteles jövedelme, az osztalék vagy az ingatlan-eladásból származó jövedelem), ami vélhetően inkább lefelé torzítja a regresszivitásra adott becslésünket. A tőkejövedelmek adózása ugyanis minden bizonnyal az adórendszer egészének regresszivitását erősíti, mivel ezek a jövedelmek a felső jövedelmi szegmensben koncentrálnak és adózásuk kedvező.³⁴ A külön adózó jövedelmek adókulcsa általánosan megegyezik a bérjövedelmekével (azaz 2020-ban 15 százalék), a tőkejövedelmek egy része azonban adómentes (például adómentes a hosszúlejáratú megtakarítások után járó kamatjövedelem, vagy a saját tulajdonú lakás inputált bérleti díja). Emellett szociális hozzájárulási adót (szochó) is csak az adóköteles tőkejövedelmek egy meghatározott köre után kell fizetni.³⁵ A szeszitalokon és a dohánytermékekre kivetett jövedéki adók szintén a magasabb jövedelműeknek kedveznek: e termékcsoportra fordított kiadások jövedelemhez viszonyított aránya ugyanis a legfelső tizedben alacsonyabb, mint az alsó jövedelmi ötödben.

Fontos hangsúlyozni, hogy az áfaterhelés regresszivitásából még nem következik, hogy a gazdaságpolitikának az áfa-rendszer progresszivitásának megteremtésével, vagyis kedvezményes áfakulcsokkal lenne célszerű erősítenie az adórendszer jövedelemátcsoportosító szerepét. A kedvezményes áfakulcsok ugyanis a magas jövedelműek számára is csökkentik az adóterhelést, akik ráadásul, bár a jövedelműkhöz viszonyítva jellemzően kevesebbet, az összeget tekintve többet fordítanak a kedvezményes körbe tartozó árucikkekre. Emellett a fogyasztási szerkezet változásai és bizonytalansága miatt az elosztási hatás nehezen előrejelezhető. További bizonytalanságot jelent, hogy az áfakulcs változásai csak részlegesen, időben elnyújtva épülnek be az árakba, tovább nehezítve a redisztribúciós hatás felmérését (Ván és Oláh 2018). A fentiek miatt a kedvezményes kulcsok alkalmazása egy drága és nem hatékony módja az újraelosztásnak. A jövedelemadó-rendszeren

³³ A háztartási felmérésben szereplő jövedelmi ötödök és tizedek nem feleltethetők meg egy az egyben a járulékbemutatók egyéni adataiból származtatott jövedelmi ötödöknek és tizedeknek, itt azzal az egyszerűsítő feltételezéssel élünk, hogy a különböző adófajták a különbözőképpen számolt tizedek szerint összeadhatók. Tekintettel arra, hogy az szja közel egykulcsosnak tekinthető, ez az egyszerűsítés nem okoz jelentős hibát.

³⁴ A személyi jövedelemadó köteles tőkejövedelmek elosztását lásd a C Mellékletben. Az MNB vagyoni felmérése szerint a megtakarítások a felsőbb jövedelmi szegmensben koncentrálnak (ld. D Melléklet).

³⁵ Ezek a következők: osztalék, nyugdíj-előtakarékoszási számla nem nyugdíjcélú felhasználása, árfolyamnyereség, ill. vállalkozásból kivont jövedelem.

keresztül, vagy célzott jóléti ellátásokkal hatékonyabban lehet kompenzálni az áfaterhelés regresszivitását (pl. Thomas 2021, IFS 2011a, vagy Cseres-Gergely és társai 2016).

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) mértéke minimálbér esetén (százalék)	14
2. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) mértéke átlagbér esetén (százalék)14	
3. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) mértéke az átlagbér duplája esetén (százalék)	15
4. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) változása a gyermekek száma és a jövedelmi szint függvényében, 2010-ben, 2013-ban és 2021-ben	16
5. ábra: Adóék az átlagkereset 50 százalékát és 167 százalékát kereső, gyermek nélküli egyedülálló munkavállaló esetében - 2020	18
6. ábra: Az átlagkereset 50 százalékát és 167 százalékát kereső, gyermek nélküli egyedülálló munkavállaló adóterheinek (adóék) különbsége, 2020.....	19
7. ábra: Az átlagbér 50 százalékát kereső, egykeresős, 1 gyermekes családok nettó jövedelme, 2020-ban az átlagbér arányában	21
8. ábra: Az átlagbér 50 százalékát kereső, egykeresős, 3 gyermekes családok nettó jövedelme, 2020-ban az átlagbér arányában	21
9. ábra: Az átlagbér 200 százalékát kereső, egykeresős, 3 gyermekes családok nettó jövedelme, 2020-ban az átlagbér arányában	22
10. ábra: A bruttó bért terhelő adóterhek (személyi jövedelemadó és munkavállalói járulékok) a bruttó bér arányában, 2020.....	23
11. ábra: A bruttó bért terhelő adóterhek (személyi jövedelemadó és munkavállalói járulékok) a bruttó bér arányában, 2020.....	24
12. ábra: A családi adókedvezmény havi összege Magyarországon, a gyermekek számának függvényében, 2020	25
13. ábra: Historikus összehasonlítás.....	26
14. ábra: Az adófizetők jövedelmi csoportjainak részesedése az összevont adóalapból, adózás előtt és után, (2020)	30
15. ábra: Az szja jövedelemátcsoportosító hatása az egyes években: hogyan változtatja meg az szja az adófizetők jövedelmi szegmenseinek részesedését?	31
16. ábra: Jövedelmi századok részesedése az szja-befizetésekből (%)	31
17. ábra: Az adófizetők jövedelmi századok adóterhelése (szja+járulék)	32
18. ábra: Az adófizetői decilisek részesedése a CSAK-ból	34
19. ábra: A családi adó- és járulékkedvezmények nettó értékének összevont jövedelemhez viszonyított aránya	34

20. ábra: A családi adó- és járulékkedvezményt nettó értékének összege.....	35
21. ábra: Az aktív háztartások áfaterhelése az összes háztartás jövedelmi ötödeiben a jövedelemhez, illetve a kiadásokhoz viszonyítva, becslés, 2020	37
22. ábra: Az áfa bruttó jövedelemhez viszonyított arányának mediánja a háztartások egyes jövedelmi ötödeiben, Eurostat becslés, 2015	38
23. ábra: Az összesített adókulcs változása a jövedelmi szint függvényében 2010-ben, 2013-ban és 2021-ben (gyermektelenek esetében)	48
24. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) változása a jövedelmi szint függvényében, 2010-ben, 2013-ban és 2021-ben (kétfgyermekesek esetében).....	48
25. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) változása a jövedelmi szint függvényében, 2010-ben, 2013-ban és 2021-ben (háromgyermekesek esetében)	49
26. ábra: A bruttó keresetre rakódó adóterhelés változásai gyerekszám szerint, Magyarország és Szlovákia	52
27. ábra: Lorenz-görbe: részesedés az összevont alapból adózás előtt és után, 2007	52
28. ábra: Lorenz-görbe: részesedés az összevont alapból adózás előtt és után, 2011	53
29. ábra: Lorenz-görbe: részesedés az összevont alapból adózás előtt és után, 2011	53
30. ábra: Lorenz-görbék a vagyoni eloszlásról Magyarországon 2014-ben és 2017-ben	55
31. ábra: Lorenz-görbe: a kumulált jövedelmi ezredek részesedése a teljes és a külön adózó jövedelmekből, 2007 és 2011.....	56
32. ábra: A teljes jövedelem megoszlása az összevont adóalap és az elkülönülten adózó jövedelmek között a felső 5 jövedelmi percentilisben.....	57
33. ábra: A tizedik jövedelmi tized részesedése az összjövedelemből az EU-tagállamaiban 2019-ben	60
34. ábra: A századik jövedelmi század részesedése az összjövedelemből az EU-tagállamaiban 2019-ben	61
35. ábra: A GINI-index alakulása az EU-tagállamaiban 2019-ben	61
36. ábra: A felső egy százalék részesedésének alakulása az EU-tagállamaiban	62
37. ábra: A felső 10 százalék részesedésének alakulása az EU-tagállamaiban.....	62

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: „Egykulcsos” személyijövedelemadó-rendszerek a közép-kelet-európai országokban	9
2. táblázat: A hazai jövedelmi adórendszer legfontosabb szabályai 2007-2021 között (munkavállalói oldal)	12
3. táblázat: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) változása jövedelmi szintenként és nevelt gyermekenként 2010 és 2021 között, százalékpontban kifejezve	15
4. táblázat: Családi pótlék nélkül, illetve családi pótlékkal számított összesített adókulcsok bérszintenként és gyermekszámonként, 2021	17
5. táblázat: Az adózók éves bruttó összevont jövedelem szerintitizedeinek és és századainak alsó határa, ezer Ft	29
6. táblázat: A gyermekek számának a megoszlása az összes adófizető és a gyermekek után járó adókedvezményben részesülők között, 2020	33
7. táblázat: A bruttó jövedelmeket terhelő adók, 2020	40
8. táblázat: Személyi jövedelemadó a közép-kelet-európai országokban	49
9. táblázat: Szlovákia, Ausztria és Magyarország személyi jövedelemadó.....	50
10. táblázat: Szlovákia, Ausztria és Magyarország szociális és családi juttatásai	51
11. táblázat: Egy háztartásra eső átlagos nettó vagyon declisenként (Mft)	54
12. táblázat: Egy háztartásra eső vagyoneeloszlás változása 2014-ről 2017-re.....	54
13. táblázat: A WID-ben alkalmazott jövedelmi mutatók	59

HIVATKOZÁSOK

- Adhikari, Bibek, és James Alm. 2016. „Evaluating the Economic Effects of Flat Tax Reforms Using Synthetic Control Methods”. *Southern Economic Journal* 83 (2): 437–63. <https://doi.org/10.1002/soej.12152>.
- Alm, James. 1996. „What is an »optimal« tax system?” *National Tax Journal* 49 (1): 117–33. <https://doi.org/10.1086/NTJ41789190>.
- B. Kis, Anna, és István György Tóth. 2016. „Makro sokkok - mikro válaszok: sikeres és sikertelen háztartási alkalmazkodás a válság idején Magyarországon - A Társi Háztartás Monitor kutatás 2. kötete”. Társi.
- Bakos Péter, Benczúr Péter, és Benedek Dóra. 2008. „Az adóköteles jövedelem rugalmassága. Becslés és egy egykulcsos adórendszerre vonatkozó számítás a 2005. évi magyar adóváltozások alapján”. *Közgazdasági Szemle* LV: 733–62.
- Barrios, Salvador, Viginta Ivaškaitė-Tamošiūnė, Anamaria Maftai, Edlira Narazani, és Janos Varga. 2020. „Progressive Tax Reforms in Flat Tax Countries”. *Eastern European Economics* 58 (2): 83–107. <https://doi.org/10.1080/00128775.2019.1671201>.
- Benczúr, Péter, Gábor Kátkay, Áron Kiss, Balázs Reizer, és Mihály Szobolszai. 2011. „Az adó- és transzferrendszer változásainak elemzése viselkedési mikroszimulációs model segítségével”. *MNB szemle*, 15–27.
- Benedek Dóra, és Lelkes Orsolya. 2006. „A magyarországi jövedelem-újraelosztás és egy egykulcsos adóreform vizsgálata mikroszimulációs modellel”. *Közgazdasági Szemle* LIII (7): 604–23.
- Bokros, Lajos. 2009. „A reformok kritikus tömege”, 2009. <https://www.es.hu/cikk/2009-01-28/bokros-lajos/a-reformok-kritikus-tomege.html>.
- Bourquin, Pascale, Robert Joyce, David Sturrock, és Rachel Lumpkin. 2021. *Inheritances and Inequality over the Life Cycle: What Will They Mean for Younger Generations?* <https://ifs.org.uk/uploads/R188-Inheritances-and-inequality-over-the-lifecycle%20%281%29.pdf>.
- Bozio, Antoine, Bertrand Garbinti, Jonathan Goupille-Lebret, Malka Guillot, és Thomas Piketty. 2018. „Inequality and Redistribution in France, 1990-2018: Evidence from Post-Tax Distributional National Accounts (DINA)”. <https://hal-pse.archives-ouvertes.fr/hal-02878151>.
- Campbell, John Y., és N. Gregory Mankiw. 1990. „Permanent Income, Current Income, and Consumption”. *Journal of Business & Economic Statistics* 8 (3): 265–79. <https://doi.org/10.1080/07350015.1990.10509798>.
- CEMI. 2006. „Makro egyensúly és gazdasági növekedés”. Central European Management Intelligence. https://www.adko.hu/01_files/adotanulmanyok/2006/CEMI.pdf.
- Chaloupka, Frank J., Teh-wei Hu, Kenneth E. Warner, Rowena Jacobs, és Ayda Yurekli. 2000. „The taxation of tobacco products”. In Jha, P.; Chaloupka, F. (Eds.). *Tobacco Control in Developing Countries*, szerkesztette P. Jha és Frank J. Chaloupka, 237–72. Oxford University Press.
- Cseres-Gergely, Zsombor, György Molnár, és Tibor Szabó. 2016. „Pénzt vagy életet? Empirikus eredmények néhány gazdaságpolitikai beavatkozás heterogén jóléti hatásairól”. *Közgazdasági Szemle* 63 (9): 901–43. <https://doi.org/10.18414/KSZ.2016.9.901>.
- Deloitte, KPMG, Pricewaterhousecoopers, és Ernst & Young. 2008. „Versenyképes adórendszer”. https://www.adko.hu/01_files/adotanulmanyok/2008/big4-adoreform.pdf.
- Erdős, Tibor. 2012. „Egykulcsos jövedelemadó és gazdasági növekedés”. *Közgazdasági Szemle* LIX (2): 109–38.
- Filer, Randall K., Jan Hanousek, Tomáš Lichard, és Karine Torosyan. 2019. „‘Flattening’ Tax Evasion?” *Economics of Transition and Institutional Change* 27 (1): 223–46. <https://doi.org/10.1111/ecot.12189>.
- Friedman, Milton. 1971. *A Theory of the Consumption Function*. National Bureau of Economic Research 63. Princeton (N. J.): Princeton university press.
- Hall, Robert E., és Alvin Rabushka. 2007. *The Flat Tax*. 2nd edition. Stanford, Calif: Hoover Institution

- Press.
- IFS. 2011a. „A retrospective evaluation of elements of the EU VAT system (Final report)”. No 0039. Taxation Studies. Directorate General Taxation and Customs Union, European Commission. https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2016-09/report_evaluation_vat.pdf.
- IFS. 2011b. „Quantitative Analysis of VAT Rate Structures in: IFS et al., A retrospective evaluation of elements of the EU VAT system, Report prepared for the European Commission, TAXUD/2010/DE/328”.
- Ivanova, Anna, Michael Keen, Alexander Klemm, Pierre Pestieau, és Andrés Velasco. 2005. „The Russian »Flat Tax« Reform”. *Economic Policy* 20 (43): 399–444.
- Kiss, Sándor Csanád, Ágota Scharle, Bálint Szabó, és Péter András Szabó. 2008. „Adóreformok Európában”. *Külgazdaság* 52 (9–10): 7–33.
- Kolosi Tamás, és Fábián Zoltán. 2016. „Vagyoneloszlás Magyarországon”. In *Társadalmi report 2016*, 98–112. Társi.
- Modigliani, Franco, és Albert K. Ando. 1957. „Tests of the Life Cycle Hypothesis of Savings: Comments and Suggestions”. *Bulletin of the Oxford University Institute of Economics & Statistics* 19 (2): 99–124. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0084.1957.mp19002002.x>.
- O’Donoghue, Cathal, Massimo Baldini, és Daniela Mantovani. 2004. „Modelling the Redistributive Impact of Indirect Taxes in Europe: An Application of EUROMOD”. Working Paper EM7/01. EUROMOD Working Paper. <https://www.econstor.eu/handle/10419/91715>.
- Oriens. 2008. „Kilábalás - Tanulmány a magyar gazdasági növekedés fellendítéséről”. https://www.adko.hu/01_files/adotanulmanyok/2008/kilabalas.pdf.
- Piketty, Thomas. 2017. *Capital in the Twenty-First Century*. Fordította Arthur Goldhammer. Reprint edition. Cambridge, Massachusetts London: Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press.
- Reformszövetség. 2009. „A gazdaság növekedési és versenyképességének javítása az adórendszer átalakításával”. <http://www.adko.hu/ado/reformszov.pdf>.
- Saavedra, Pablo. 2007. „Flat Income Tax Reforms”. In *Fiscal Policy and Economic Growth : Lessons for Eastern Europe and Central Asia*, szerkesztette Cheryl Gray, Aristomene Varoudakis, és Tracey Lane. Washington, DC: World Bank. <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-7181-7>.
- Scharle, Ágota, Péter Benczúr, Gábor Kátay, és Balázs Váradi. 2010. „Hogyan növelhető az adórendszer hatékonysága?” *Közpénzügyi Füzetek* 26. http://www.budapestinstitute.eu/uploads/26_fuzet_100727.pdf.
- Spéder, Zsolt, Livia Murinkó, és Livia Sz. Oláh. 2020. „Cash support vs. tax incentives: The differential impact of policy interventions on third births in contemporary Hungary”. *Population Studies* 74 (1): 39–54. <https://doi.org/10.1080/00324728.2019.1694165>.
- Svraka, András. 2021. „Recent Trends in Income Inequalities in Hungary Using Administrative Data”. 8. *Taxation Working Papers*. Taxation Working Papers. Ministry of Finance, Department of Tax Policy and International Taxation. <https://ideas.repec.org/p/auo/moftwp/8.html>.
- SZDSZ. 2008. „Javaslat az adó-, járulék- és illetékrendszer módosítására”. SZDSZ Munkaanyag.
- Thomas, Alastair. 2021. „Reassessing the Regressivity of the VAT”. *Fiscal Studies* Issue forthcoming (november): 1475-5890.12290. <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12290>.
- Tóth G. Csaba, és Virovác Péter. 2013. „Nyertesek és vesztesek : A magyar egykulcsos adóreform vizsgálata mikroszimulációs módszerrel”. *Pénzügyi Szemle* 58 (4): 385–400.
- Tóth, István, és Ivan Szelenyi. 2018. „Bezáródás és fluiditás a magyar társadalom szerkezetében Adatolt esszé a felső középosztály bezáródásáról”. In *Társadalmi report 2018*, 25–46. Társi.
- Ván, Bálint, és Dániel Oláh. 2018. „Szerepel-e az áfacsökkentés az étlapon? A 2016. és 2017. évi magyarországi áfacsökkentések árhatai”. *Pénzügyi Szemle* 66 (3): 367–86.
- Varsano, Ricardo, Michael Keen, Kevin Kim, és Ricardo Varsano. 2006. *The „Flat Tax(Es)”: Principles and Evidence*. Washington, D.C.: International Monetary Fund. <http://elibrary.imf.org/view/IMF001/06782-9781451864786/06782-9781451864786.xml>.

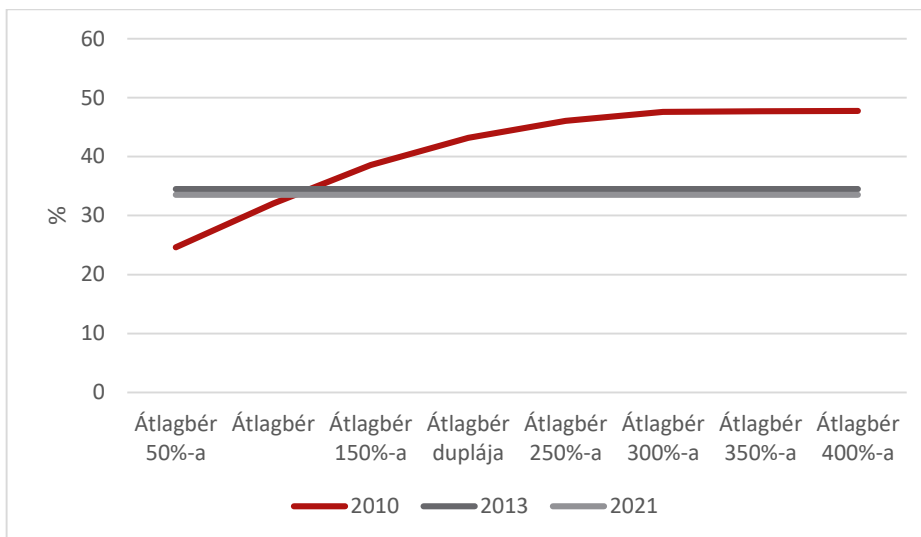
Zara, László, és Ádám Török. 2007. „A Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal álláspontja az adó-és járulérendszer célszerű átalakításáról 2009-ben”.
http://www.adko.hu/01_files/adotanulmanyok/2007/Adorendszer2009.pdf.

MELLÉKLETEK

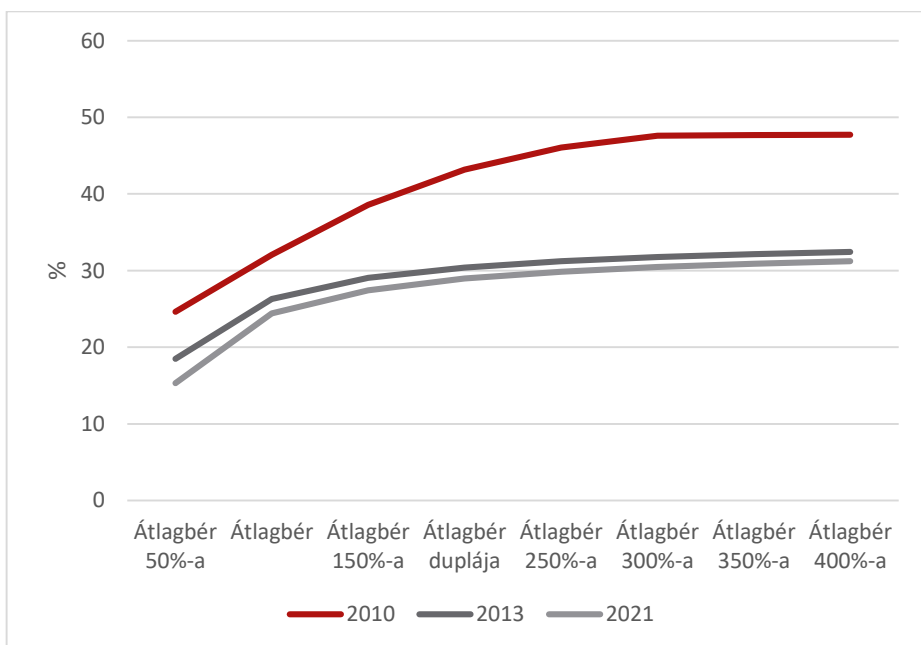
A MELLÉKLET: KIEGÉSZÍTŐ ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK

23. ábra: Az összesített adókulcs változása a jövedelmi szint függvényében 2010-ben, 2013-ban és 2021-ben (gyermektelenek esetében)

Forrás: nettober.com, saját szerkesztés. Megjegyzés: az ábra a kedvezményt igénylő egyéni adózó adóterhelését jeleníti meg, tehát egyszülős vagy egykeresős család esetén mutatja a családi adóterhelést. Kétkeresős családok esetén a családi jövedelem adóterhe eltér. Az átlagbér a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó munkajövedelmére vonatkozik (KSH, 2021)

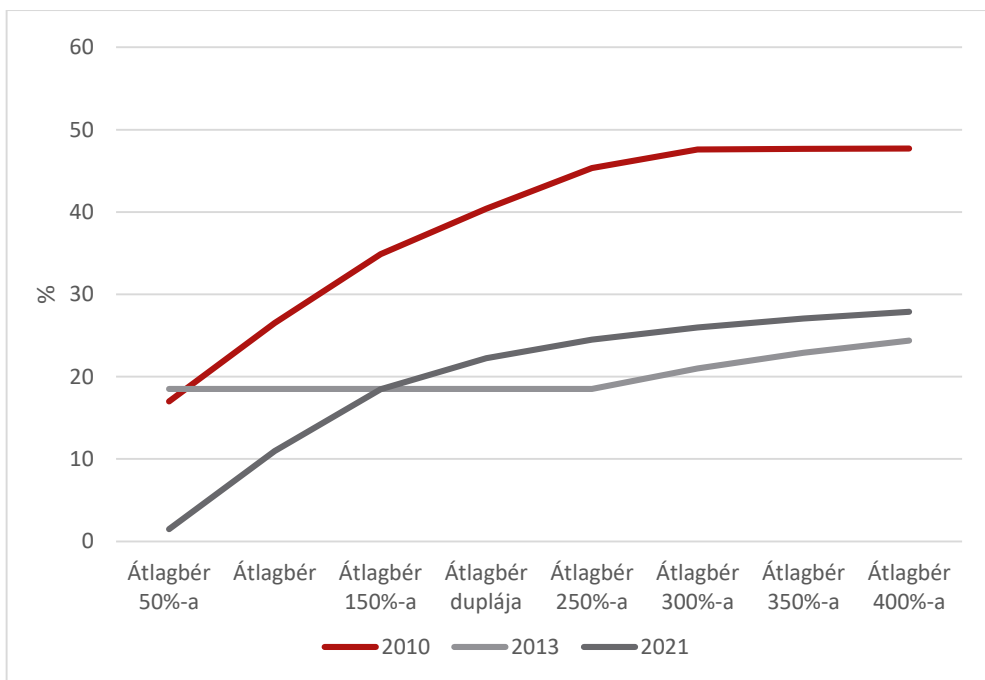
24. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) változása a jövedelmi szint függvényében, 2010-ben, 2013-ban és 2021-ben (kétfgyermekesek esetében)

Forrás: nettober.com, saját szerkesztés. Megjegyzés: az ábra a kedvezményt igénylő egyéni adózó adóterhelését jeleníti meg, tehát egyszülős vagy egykeresős család esetén mutatja a családi adóterhelést. Kétkeresős családok esetén a családi jövedelem adóterhe eltér. Az átlagbér a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó munkajövedelmére vonatkozik (KSH, 2021)

25. ábra: A munkavállalói adóteher (szja + munkavállalói járulékok) változása a jövedelmi szint függvényében, 2010-ben, 2013-ban és 2021-ben (háromgyermekesek esetében)

Forrás: nettober.com, saját szerkesztés. Megjegyzés: az ábra a kedvezményt igénylő egyéni adózó adóterhelését jeleníti meg, tehát egyszülős vagy egykeresős család esetén mutatja a családi adóterhelést. Kétkeresős családok esetén a családi jövedelem adóterhe eltér. Az átlagbér a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó munkajövedelmére vonatkozik (KSH, 2021)

8. táblázat: Személyi jövedelemadó a közép-kelet-európai országokban

	Bevezetés éve	Szja-kulcs	További szja-kulcs(ok) bevezetése	Új szja-kulcsok	Adójóváírás / kedvezmény?
Észtország	1994	26	-	20	van
Litvánia	1994	33	2019	20 & 32	van
Lettország	1997	25	2018	20, 23 & 31,4%	van
Szlovákia	2004	19	2013	19 & 25	van
Románia	2005	16	-	10	nincs
Csehország	2008	15	2021	15 & 23	van
Bulgária	2008	10	-	-	nincs
Lengyelország	2009	15	2019	17 & 32	van
Magyarország	2011	16	-	15	nincs

Forrás: OECD Taxing Wages, 2020

9. táblázat: Szlovákia, Ausztria és Magyarország személyi jövedelemadó

	AUSZTRIA		SZLOVÁKIA		MAGYARORSZÁG
Szja-kulcsok	évi 0-€11,000	0%	évi 0-€37 163.36 (létminimum*176,8)	19%	Egységesen 15%
	évi €11,000-€18,000	20%	évi €37 163.36 felett	25%	
	évi €18,000-€31,000	35%			
	évi €31,000-€60,000	42%			
	évi €60,000-€90,000	48%			
	évi €90,000-€1,000,000	50%			
	évi €1,000,000 felett	55%			
Adójóváírások	havi €58.40 minden eltartott fiatalok után (bértől függetlenül)		- mindenkinek: létminimum 21-szeresének megfelelő adójóváírás évi €19.506.56 alatt, utána fokozatosan csökken, évi €37.163.36 felett nem vehető igénybe		- 1 gyerek: havi 66.670 forint (kb. €182) gyerekenként
/kedvezmények	1 gyerek: + €494 2 gyerek: + €669 minden további gyerek: €220 (ha egyik szülő éves keresete kevesebb, mint €6.000)		- eltartott házastárs esetén: létminimum 19,2-szerese - házastárs bruttó jövedelme - eltartott gyermek után: 6 éves korig havi €45,44, 6 év felett havi €22,72 gyermekenként		- 2 gyerek: havi 133.330 forint (kb. €363) - 3 vagy több gyerek: 220.000 forint (kb. €600) - 4- vagy többgyerekes anya: teljes adómentesség
Munkavállalói járulék	15,12%		9,40% társadalombiztosítási járulék (max. adóalap: 7*átlagbér)		18,50%
			+ 4,00% egészségbiztosítási járulék		
Munkáltatói járulék	21,38%		35,20%		18,00%
			(ebből 10% egészségbiztosítási járulék)		

Forrás:OECD

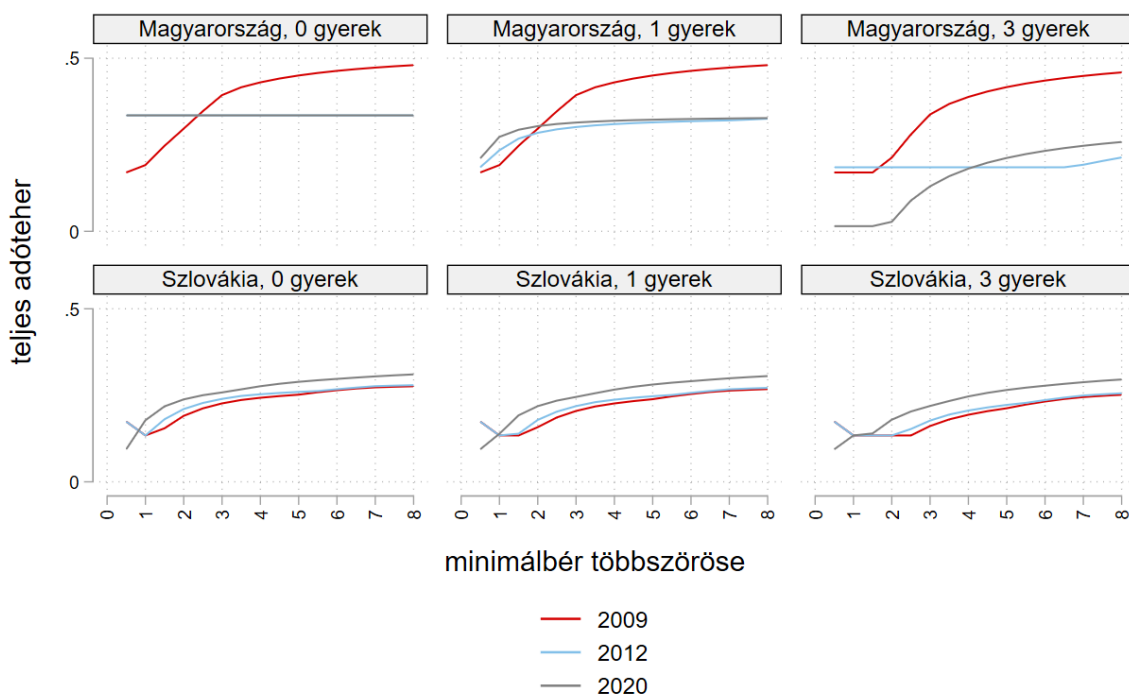
10. táblázat: Szlovákia, Ausztria és Magyarország szociális és családi juttatásai

	AUSZTRIA	SZLOVÁKIA	MAGYARORSZÁG
Szociális juttatások	garantált létminimumhoz elegendő összeg: - egyedülálló személyek & egyedülálló szülők: €917 /hó - házaspárok: fejenként €688 /hó - kiskorú gyermekek esetében + €165 - €248 (tartományonként változik)	anyagi rászorultsági támogatás, ha jövedelme nem éri el a létminimumot: - egyedülállóknak: havi €67,80; - egyedülálló 1-4 gyermekkel: havi €129; - egyedülálló 4-nél több gyermekkel: havi €188,40; - két személynek gyermek nélkül: €117,80; - két személynek 1-4 gyermekkel: €176,40; - két személynek 4-nél több gyermekkel: €237,70.	Foglalkoztatást Helyettesítő Támogatás: 22 800 HUF/hó
Családi pótlék	- 0-3: EUR 114 havonta - 3-10: EUR 121.90 havonta - 10-18: EUR 141.50 havonta - árváknak és 19-23 éves iskolába járóknak: EUR 165.10 havonta + ennyivel nő havonta: 2 gyerek: EUR 7.10 3 gyerek: EUR 17.40 4 gyerek: EUR 26.50 5 gyerek: EUR 32.00 6 gyerek: EUR 35.70 minden további gyerek: EUR 52.00	minden eltartott gyermek után: havi €24,95 (plusz egyszeri €102,50, amikor a gyermek először megy általános iskolába)	- 1 gyerek, 2 szülő: 12.200, - 1 gyerek, 1 szülő: 13.700, - 2 gyerek, 2 szülő: 13.300, - 2 gyerek, 1 szülő: 14.800, - 3 vagy több gyerek, 2 szülő: 16.000, - 3 vagy több gyerek, 1 szülő: 17.000, - súlyosan beteg vagy fogyatékos gyermek, 2 szülő: 23.300, - súlyosan beteg vagy fogyatékos gyermek, 1 szülő: 25.900, - nevelőszülőknél lévő gyermek: 14.800, - nagykorú fogyatékos gyermek: 20.300 HUF & évi 2*6,500 HUF hátrányos helyzetű gyerekeknek

Forrás:OECD

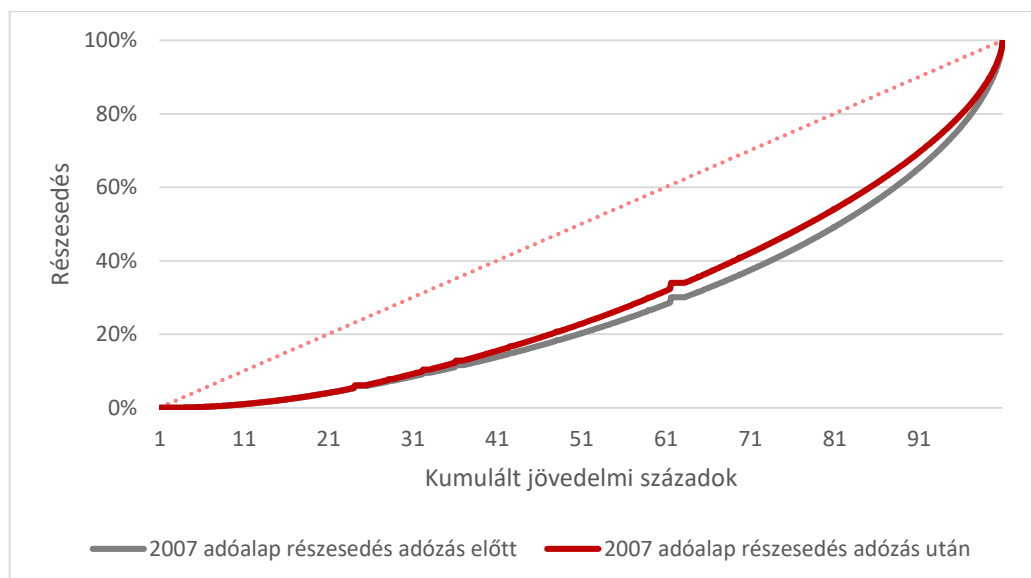

26. ábra: A bruttó keresetre rakódó adóterhelés változásai gyerekszám szerint, Magyarország és Szlovákia

Forrás: a BI által futtatott Euromod szimulációk. Az ábrák egykeresős családokat jelenítenek meg. A minimálbér/medián bér (átlagbér) arány a 3 országban: Magyarország: 57% (38,7%), Szlovákia: 51% (52,7%) (Eurostat 2020). Ausztriában nincs központi minimálbér, így a legfrissebb, 2019-es medián bér (átlagbér) 55% (51,9%)-ával számoltunk.

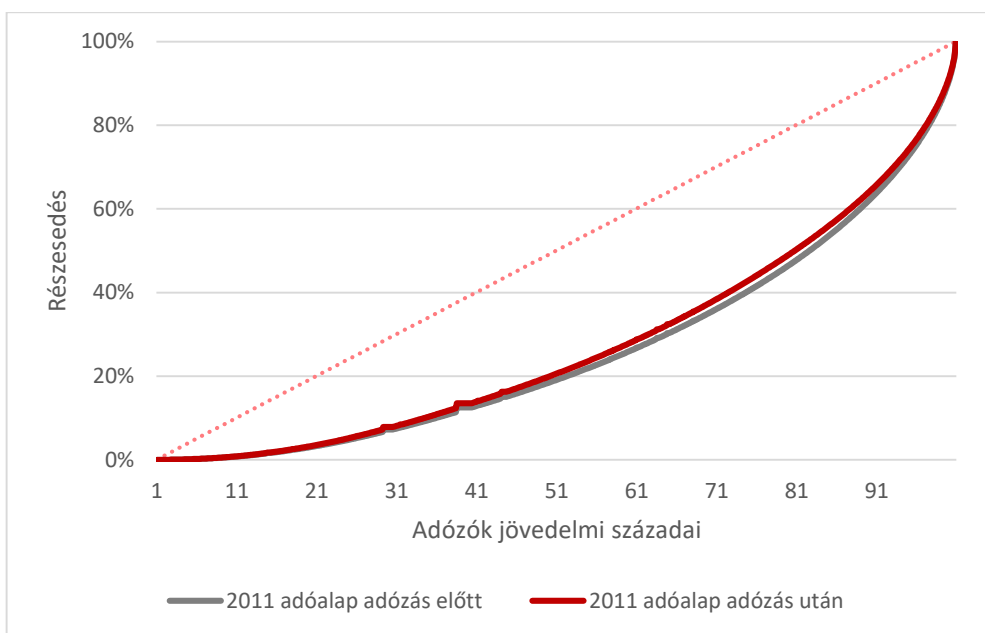
27. ábra: Lorenz-görbe: részesedés az összevont alapból adózás előtt és után, 2007

Megjegyzés: a Lorenz-görbe az adófizetőket jövedelem szerint sorrendbe rendezve azt mutatja, hogy az adófizetők jövedelem szerinti alsó adott százaléka (x tengely) a teljes jövedelem mekkora részét birtokolja. A jövedelmek egyenlő elosztása esetén a görbe 45 fokos egyenesen (az ábrán a szaggatott vonal). Forrás: saját számítás a NAV 2007, 2011-es szja és a 2020-as M08-as havi járulékbemutatói adatállományai alapján.

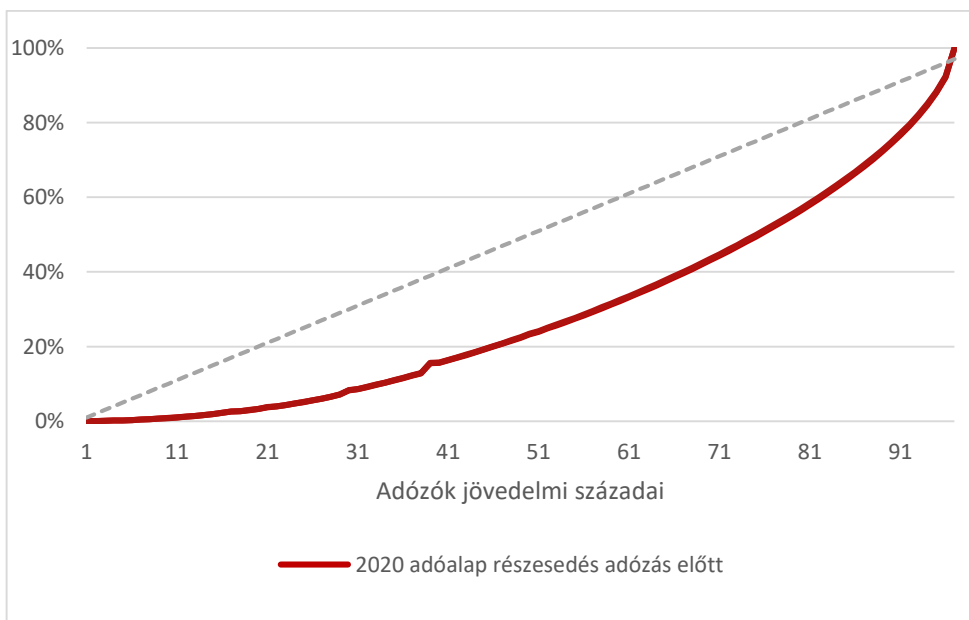

28. ábra: Lorenz-görbe: részesedés az összevont alapból adózás előtt és után, 2011

Megjegyzés: a Lorenz-görbe az adófizetőket jövedelem szerint sorrendbe rendezve azt mutatja, hogy az adófizetők jövedelem szerinti alsó adott százaléka (x tengely) a teljes jövedelem mekkora részét birtokolja. A jövedelmek egyenlő elosztása esetén a görbe 45 fokos egyenesen (az ábrán a szaggatott vonal). Forrás: saját számítás a NAV 2007,2011-es szja és a 2020-as M08-as havi járulékbemutatói adatállományai alapján.

29. ábra: Lorenz-görbe: részesedés az összevont alapból adózás előtt és után, 2011

Megjegyzés: a Lorenz-görbe az adófizetőket jövedelem szerint sorrendbe rendezve azt mutatja, hogy az adófizetők jövedelem szerinti alsó adott százaléka (x tengely) a teljes jövedelem mekkora részét birtokolja. A jövedelmek egyenlő elosztása esetén a görbe 45 fokos egyenesen (az ábrán a szaggatott vonal). Forrás: saját számítás a NAV 2007,2011-es szja és a 2020-as M08-as havi járulékbemutatói adatállományai alapján.

B MELLÉKLET: VAGYONI EGYENLŐTLENSÉGEK MAGYARORSZÁGON

A vagyoni eloszlásról jóval pontosabb adatok állnak rendelkezésre, mint a jövedelmi eloszlásról. Ennek legfőbb oka, hogy a vagyoni adatok elsősorban kérdőívekkel és/vagy interjúkkal gyűjthetők be. Az ilyen típusú mintavételek egyrészt pontosabbak, mint az adminisztratív adatbázisok, másrészt szelekciós torzítással járhatnak. A TÁRKI Háztartás Monitor legfrissebb, 2016-os felmérése alapján készült tanulmánya szerint³⁶ (Kolosi és Fábián 2016) csupán a felső 4,4 százalék rendelkezik jelentős, 70 millió forintot meghaladó vagyonnal, míg a lakosság közel fele vagyontalan. A tanulmány szerint mindazonáltal a vagyoni egyenlőtlenségek mértéke nemzetközi viszonylatban még így is viszonylag alacsonynak mondható. Ennek oka elsősorban az, hogy Magyarországon viszonylag sokan birtokolnak ingatlant. A magyar társadalomszerkezet torzulását a relatíve nagy ún. deprivált underclass, illetve a keskeny középréteg jelentik.

Az MNB által, az ECB által koordinált Household Finance and Consumption Survey (HFCS) projekt részeként elvégzett „Miből élünk?” felmérés 2014-ben és 2017-ben került lekérdezésre. A felmérés keretében felkeresett 15000 háztartás közül 6000 válaszolt önkéntesen. Az átlagos, egy háztartásra jutó nettó vagyon értékeit a 11. táblázat; a decilisenkénti részesedés százalékos változását, valamint a vagyon forintban kifejezett, változását az 12. táblázat, az ezen adatok alapján készült Lorenz-görbét pedig az 30. ábra mutatja.

11. táblázat: Egy háztartásra eső átlagos nettó vagyon decilisenként (Mft)

Decilis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2017	-1,2	2,3	5,0	7,7	10,6	14,0	18,4	24,5	37,2	153,0
2014	-2,1	1,6	3,5	5,5	7,5	10	13,4	18,6	28	97,1

Forrás: MNB, 2017, saját szerkesztés

12. táblázat: Egy háztartásra eső vagyoneeloszlás változása 2014-ről 2017-re

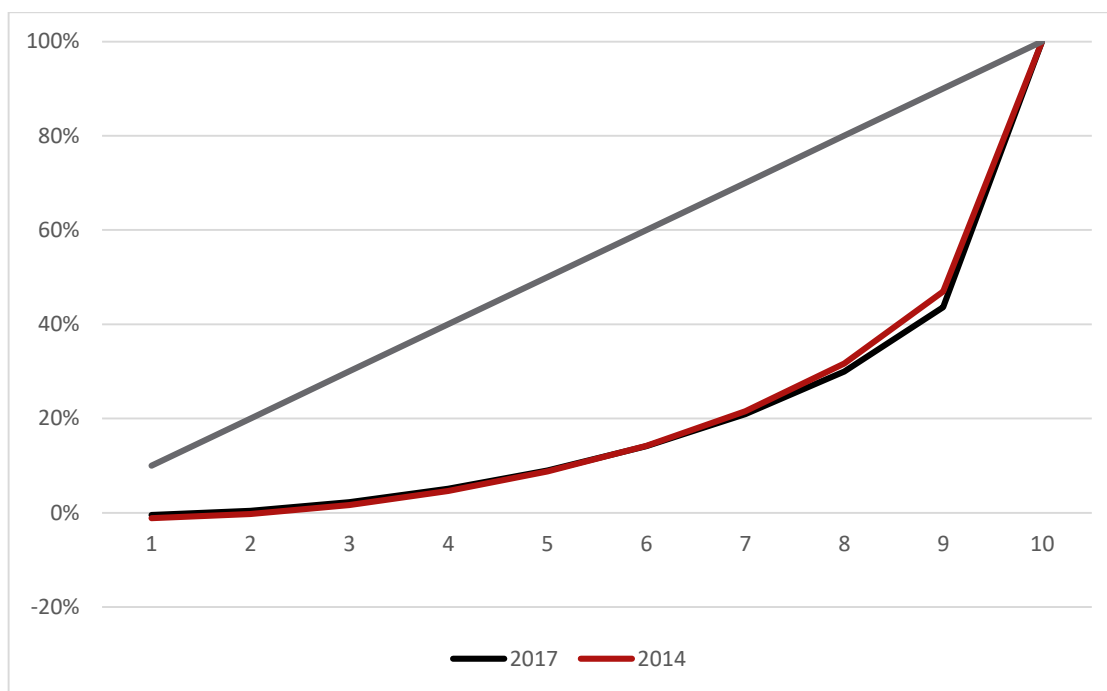
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Részesedés változása	0,7%	0,7%	0,6%	0,4%	0,2%	-0,1%	-0,6%	-1,7%	-3,3%	0,0%
Vagyon változása (Mft)	0,9	0,7	1,5	2,2	3,1	4,0	5,0	5,9	9,2	55,9

Forrás: MNB, 2017, saját szerkesztés

³⁶ Az adatfelvétel során 2772 háztartás-interjú, és 5053 egyéni kérdőív készült el.

30. ábra: Lorenz-görbék a vagyoni eloszlásról Magyarországon 2014-ben és 2017-ben

Forrás: MNB, 2017, saját szerkesztés)

Ahogy az ábrákon látható, a jövedelemeloszlás nem változott lényegesen 2014 és 2017 között. Az elsőbb jövedelmi tizedek részesedése minimálisan javult, míg a felsőbbeké minimálisan romlott. Forintban kifejezve ugyanakkor az összesített vagyonnövekedés közel kétharmada a felső 10 százaléknál csapódott le.

Noha az eloszlás csupán legfelső részét fedik le, a privátbanki adatok, illetve egyéb, a leggazdagabbak vagyonával foglalkozó jelentések alapján szintén lehet a vagyoneeloszlás alakulására következtetni. A Suiss Crédit 2017-es Global Wealth Reportja³⁷ szerint Magyarországon a legvagyonosabb réteg igen gyorsan gyarapszik. Míg a jelentés szerint 2016-ban 2000 dollármilliomos volt Magyarországon, 2017-re számuk megduplázódott. A növekedési ütem messze felülmúlja a környező országokét. A Blochamps Capital adatai szerint 2017 és 2020 között a 100 millió forint alatti vagyonnal rendelkező privátbanki ügyfelek megtakarításai 33 százalékkal, míg a 100 millió forint feletti vagyonnal rendelkező ügyfeleké 83 százalékkal nőtt³⁸. A Blochamps Capital ügyvezetőjével készített interjú szerint³⁹ a privátbanki pénzügyi vagyon a COVID-19 által sújtott 2020-as évben is erőteljesen növekedett. A „TOP100-as listák” adatai szintén arra engednek következtetni, hogy a leggazdagabbak vagyona dinamikusán nő (Tóth és Szelenyi 2018).

³⁷ <https://qubit.hu/2017/11/16/elkepeszto-magyar-siker-egy-ev-alatt-megduplazodtak-a-gazdagjaink>

³⁸ <https://index.hu/gazdasag/2021/02/07/privatbanki-vagyon-magyarorszag-felmeres/>

³⁹ <https://novekedes.hu/interju/markansan-gyarapodik-ezer-ketezer-ember-magyarorszagon>

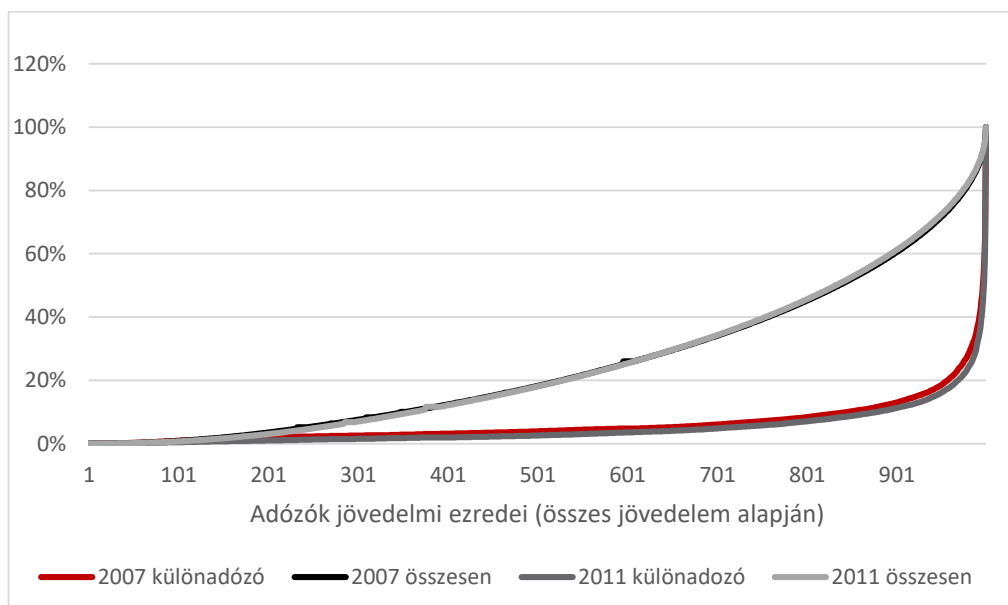

C MELLÉKLET: AZ ELKÜLÖNÜLTEN ADÓZÓ JÖVEDELMEK SZEREPE

Az szja újraelosztási hatásainak elemzésénél az összevont adóalapra szorítkozunk, az elkülönülten adózó jövedelmekre – amelyek tulajdonképpen a személyes tőkejövedelmeket foglalják magukban, nincs 2020-ra vonatkozóan adat. A 2011-ig tartó adatokon azonban megvizsgáljuk a külön adózó jövedelmek szerepét. A külön adózó jövedelmek - vagyis a személyi tőkejövedelmek - súlya sokkal kisebb, mint az összevont adóalapé: az összes jövedelmen belüli arány 5-10% között változott 2007-2019 között.⁴⁰ Látható, hogy a külön adózó jövedelmek aránya erősen ciklikus: 2008-ban és 2010 között, a pénzügyi válság idején erős visszaesést mutat, a konjunktúra fellendülésével ismét növekedni kezdett. (ld. 31. ábra). Bár a külön adózó jövedelmek aránya összességében kicsi, az eloszlásuk - a nemzetközi trendekhez hasonlóan - jóval egyenlőtlenebb, mint a zömmel munkajövedelmeket tartalmazó összevont adóalap.⁴¹

A teljes és az elkülönülten adózó jövedelmekre vonatkozó Lorenz-görbe (31. ábra) azt mutatja, a tőkejövedelmek a legfelső percentiliseknél koncentrálnak. Míg a teljes jövedelemből a felső tized 40 százalékkal részesedik, az elkülönülten adózó jövedelmek 90 százaléka tartozik a legfelső jövedelmi tizedhez.

31. ábra: Lorenz-görbe: a kumulált jövedelmi ezredek részesedése a teljes és a külön adózó jövedelmekből, 2007 és 2011

Megjegyzés: az ábra a teljes jövedelem (összevont adóalap és elkülönülten adózó jövedelmek) szerinti ezredek mutatja

Az 32. ábra az összes jövedelem megoszlását mutatja az összevont adóalap és az elkülönülten adózó jövedelmek között a legfelső 50 jövedelmi ezredben, és arról tanúskodik, hogy az elkülönülten adózó

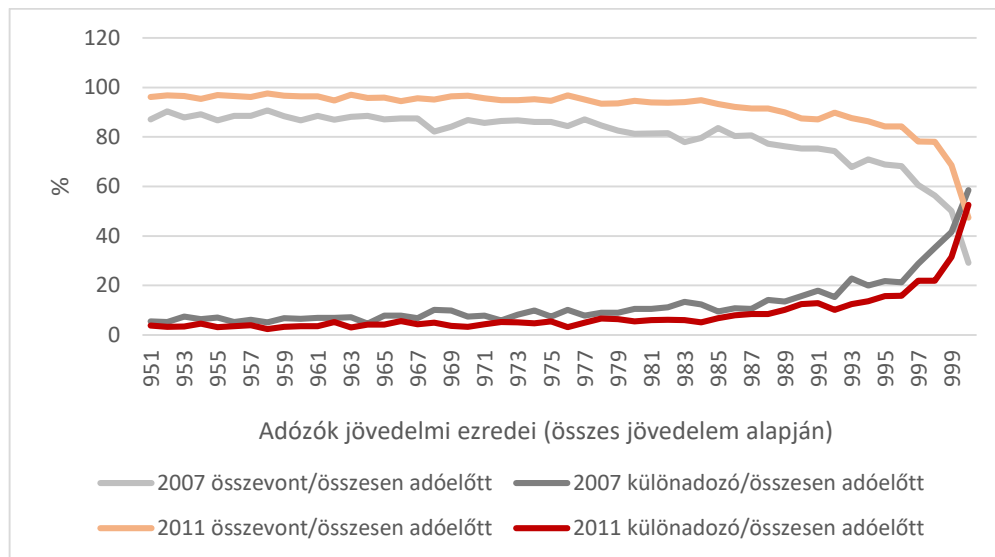
⁴⁰ Forrás: NAV évkönyvek

⁴¹ Piketty (2014) hasonló következtetésre jutott az amerikai és a francia személyi tőkejövedelmeket vizsgálva.

jövedelmek a legfelső pár jövedelmi percentilis jövedelmében játszanak meghatározó szerepet, és arányaik csak a legfelső percentilis jövedelmében haladta meg a 10%-ot 2011-ben.

32. ábra: A teljes jövedelem megoszlása az összevont adóalap és az elkülönülten adózó jövedelmek között a felső 5 jövedelmi században

Forrás: NAV, SZJA adatbázis

A tőkejövedelmek aránya összességében nem mutat határozott trendet, és a külön adózó jövedelmek erősen korrelálnak az összevont adóalappal, az szja elosztási hatására vonatkozó következtetéseinket a tőkejövedelmek nem változtatják meg. Mivel azonban a legfelső percentilisben a tőkejövedelmek aránya magas, az összevont adóalap nem ad teljes képet a legfelső percentilisek részesedéséről, a teljes jövedelemeloszlás és jövedelemegyenlőtlenségről csak a különadózó jövedelmekkel együtt alkothatunk teljes képet.

D MELLÉKLET: JÖVEDELEMEGYENLŐTLENSÉG NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN – A WORLD INEQUALITY DATABASE INDIKÁTORAI

A jövedelmi egyenlőtlenségek összehasonlítása nemzetközi szinten igen nehéz, tekintve, hogy több probléma is felmerül az adatok összehasonlíthatósága és megbízhatósága terén. Problémát jelent, hogy az országonkénti különböző adórendszereket, definíciókat és metódusokat harmonizálják.

Az európai országokra az Eurostat közöl egyenlőtlenségi mutatókat, amelynek forrása az EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions) lakossági felmérésorozat, amely harmonizált módszertant alkalmaz. Az Európai Unió jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó statisztikai (EU-SILC) célja a jövedelemre, szegénységre, társadalmi kirekesztésre és életkörülményekre vonatkozó időszerű és összehasonlítható keresztmetszeti és longitudinális többdimenziós mikro adatok gyűjtése. Az adatokat regiszterekből vagy interjúk során szerzik meg a tagországok.

Az EU-SILC hiányosságaihoz tartozik, hogy a mintavételezés során nem fér hozzá a legmagasabb jövedelmi percentilisek háztartásaihoz, személyeihez. Így a legmagasabb jövedelmi kvantilisek, melyek megjelennek az Eurostat adatbázisaiban, nem felelnek meg a valódi társadalomban is jelenlévő legmagasabb kvantiliseknek. Ezt a problémát vizsgálja B. Kis és Tóth (2016) kutatásukban, amelyben kérdőíves felméréseket, a Társadalomkutatási Intézet 'Háztartási Monitor' kutatását és az EU-SILC-et adminisztratív adatokkal vetik össze. Azt találják, hogy a Monitor mintavételezése szélesebben körben

terjed ki, ezáltal jobban lefedi a legalsóbb és legfelsőbb jövedelmi tizedeket. Bár a Monitor sem éri el a valódi jövedelemeloszlás felső 5-7 százalékát.

Ahogy fentebb is olvasható, a lakossági felmérések hasznos információkkal szolgálnak és számos országra kiterjednek, de nem festenek pontos képet a leggazdagabbak jövedelmi és vagyoni helyzetéről. Ezt a problémát igyekszik kiküszöbölni a Thomas Piketty, Facundo Alvaredo, Emmanuel Saez és Gabriel Zucman által létrehozott World Inequality Database (WID).⁴²

A WID.world a lakossági felmérések hiányosságait különböző adatforrások - nemzeti számlák, felmérési adatok, költségvetési adatok, adminisztratív adózási adatok és vagyoni rangsorok - kombinálásával igyekszik kezelni. A kutatók azt vallják, hogy ezáltal lehetővé válik az összes jövedelmi vagy vagyoni szint alakulásának pontosabb nyomon követése, alulról felfelé haladva. A WID.world legfontosabb újdonsága az ilyen adatok szisztematikus felhasználása, amely lehetővé teszi az országok közötti és hosszú időszakokra vonatkozó összehasonlításokat.

Az adatok naprakészségével kapcsolatban ugyanakkor óvatosságra int, hogy a felméréseket kiegészítő adminisztratív és egyéni adatok sok esetben csak korábbi évekre állnak rendelkezésre, és amelyek alakulását a frissebb időszakokra extrapolálják - ez a helyzet a magyar adatokkal is.⁴³

A népesség a 20 év feletti egyénekből áll. Az alapegység az egyén (és nem a háztartás), de a forrásokat egyenlően osztják meg a párok között. Az adózás utáni rendelkezésre álló jövedelem az egyének által kapott, adók nélkül számított összes olyan jövedelemforrásnak felel meg, amelyet egyénileg meg lehet határozni (ez nem tartalmazza a természetbeni szociális transzfereket, a kollektív fogyasztási kiadásokat és az államháztartási hiányt).

A WID adatbázis indikátorai közül a felső egy százalék, a felső 10 százalék részesedését és a GINI-index alakulását vizsgáltuk a három jövedelemkonceptió szerint: adózás előtti és utáni nemzetközi jövedelem, valamint adózás utáni rendelkezésre álló jövedelem (ld. 13. táblázat).

⁴² <https://wid.world/wid-world/>. Az egyes országok adatainak összegyűjtésében regionális és tematikus koordinátorok működnek közre.

⁴³ A WID adatbázisban található magyar adatok az adózás utáni rendelkezésre álló jövedelemre nézve 2000 és 2019 között az alábbi forrásokon alapulnak: 2000-2004, 2006: interpolált felmérés + fogalomkorrekció + adminisztratív adózási adatok; 2005: felmérés + fogalomkorrekció + adminisztratív adózási adatok; 2007-2008: felmérés + adminisztratív adózási adatok; 2009-2017: extrapolált eloszlás a felmérési adatok alapján; 2018-2019: extrapolált eloszlás.

13. táblázat: A WID-ben alkalmazott jövedelmi mutatók

Jövedelemkonceptió angolul	Magyar fordításban	Leírás (WID infó részből)	Összetétel	Egység
Pre-tax (national) income	Adózás előtti (nemzeti) jövedelem	Az adózás előtti nemzeti jövedelem a termelési tényezők, a munka és a tőke tulajdonosaihoz befolyó összes adózás előtti személyi jövedelemáramlás összege, az adó/transzferrendszer működésének figyelembevétele előtt, de a nyugdíjrendszer működésének figyelembevétele után.	Adózás előtti nemzeti jövedelem = Adózás előtti munkajövedelem [teljes adózás előtti jövedelmi rangsor] + Adózás előtti tőkejövedelem [teljes adózás előtti jövedelmi rangsor]	Egyén, erőforrások egyenlően elosztva a felnőttek között a háztartásban
Post-tax national income	Adózás utáni nemzeti jövedelem	Az adózás utáni nemzeti jövedelem az összes (magán- és állami) szektor elsődleges jövedelmének összege, levonva belőle az adókat.	[Adózás utáni nemzeti jövedelem] = [Adózás utáni rendelkezésre álló jövedelem] + [Közkidadások]	Az alapegység az egyén (és nem a háztartás), de a forrásokat egyenlően osztják fel a párok között.
Post-tax disposable income	Adózás utáni rendelkezésre álló jövedelem	Az adózás utáni magánjövedelem az egyének által kapott, adók nélkül számított összes olyan jövedelemforrásnak felel meg, amely egyénre szabható (ez nem tartalmazza a természetbeni szociális transzfereket, a kollektív fogyasztási kiadásokat és az állami költségvetési deficitet).	Adózás utáni rendelkezésre álló jövedelem = Adózás előtti jövedelem - Termelési adók (nettó) - Jövedelem- és vagyonadók + Közvetlen folyósított szociális segélyek	Az alapegység az egyén (és nem a háztartás), de a forrásokat egyenlően osztják fel a párok között.

Forrás: WID

Az egyenlőtlenségi mutatók alakulását a 33-37. ábrák mutatják. A mutatókból a következő következtetések vonhatóak le a magyar jövedelemegyenlőtlenség alakulására:

- 2019-re Magyarország adózás utáni pozíciója rosszabb, mint az adózás előtti (2005-ben még pont fordított volt a helyzet), és jellemzően kisebb az adózás utáni-előtti indikátor különbsége, mint más országokban. Ebből következően a WID indikátoraiban is megmutatkozik, hogy az adórendszer újraelosztó szerepe gyengébb, mint más országokban.
- Az egyenlőtlenségi mutatók egyértelműen növekedést mutatnak a 2010 óta eltelt időszakban. Az emelkedés és a relatív pozíció romlása leginkább az adózás utáni indikátorokban figyelhető meg, de az adózás előtti jövedelemre vonatkozó indikátorok is emelkednek valamelyest. A

felső egy százalék részesedésében erőteljesebb az emelkedés, mint a top 10 százalékban és a GINI-együtthatóban.

- A három indikátor némileg eltérő képet fest a magyarországi egyenlőtlenség relatív helyzetéről: a felső egy százalék adózás utáni részesedése 2019-ben az egyik legmagasabb az EU-n belül, a felső 10 százalékban Magyarország a középmezőnyben van, a teljes eloszlást megragadó GINI-index pedig - még adózás után is - átlag alatti.
- A WID összességében rosszabbnak mutatja Magyarországot relatív helyzetét, mint az Eurostat adatai, különösen a felső egy százalék részesedését illetően (például az EU-SILC adatai azt mutatják, hogy a magyarországi top egy százalék részesedése a nettó összjövedelemből nemzetközi összehasonlításban az EU átlaga alatt helyezkedik el, de 2010 óta nőtt, majd 2019-ben eléri az EU-s átlagot. A WID adatai szerint a felső egy százalék adózás utáni részesedése a rendelkezésre álló jövedelemből meghaladja az EU-átlagot és az egyik legmagasabb az EU-országai között
- A GINI-indexet illetően Magyarország az Eurostat és a WID mindhárom jövedelmi koncepciója alapján is az EU-átlag alatt van.
- Az magyar egyenlőtlenségi indikátorok emelkedése az Eurostat és a WID indikátoraiban is tetten érhető.

33. ábra: A tizedik jövedelmi tized részesedése az összjövedelemből az EU-tagállamaiban 2019-ben

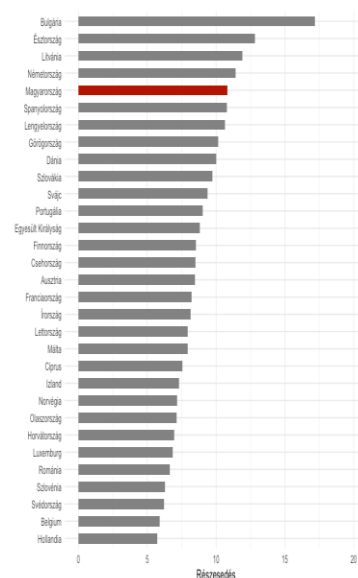
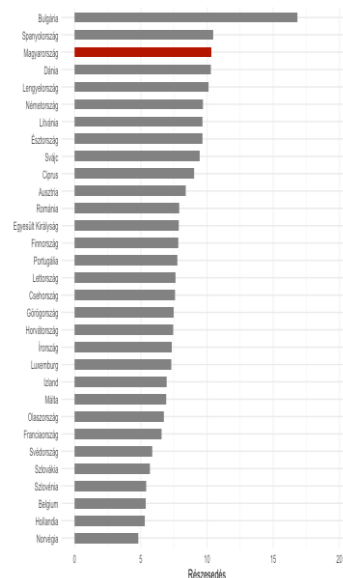
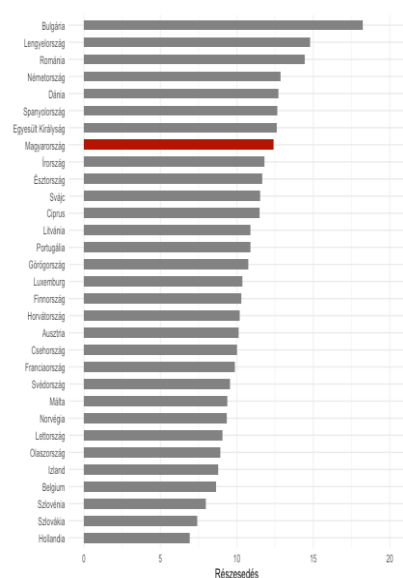
Forrás: WID

34. ábra: A századik jövedelmi század részesedése az összjövedelemből az EU-tagállamaiban 2019-ben

Adózás előtti nemzeti jöv.

Adózás utáni nemzeti jöv.

Adózás utáni rendelkezésre álló jöv.

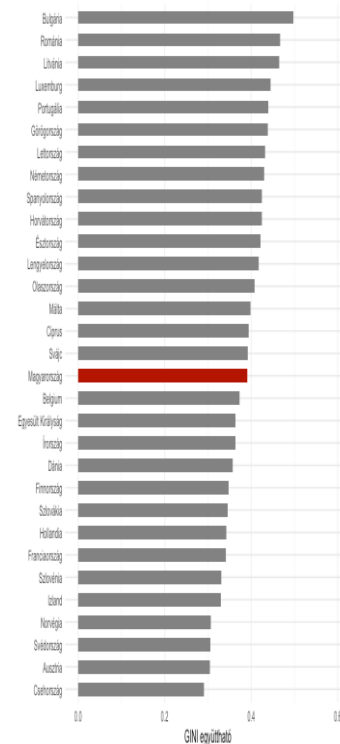
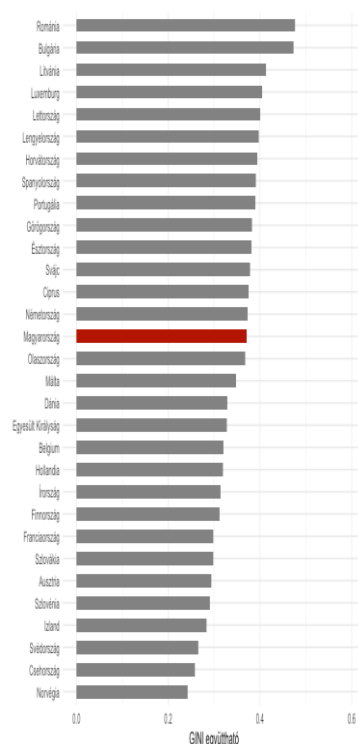
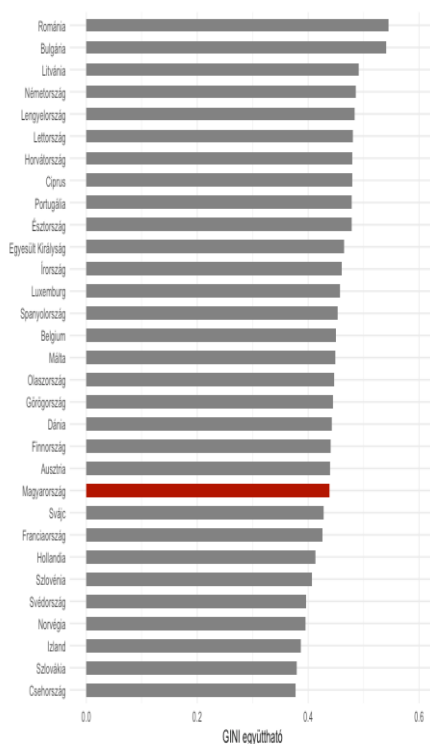
Forrás: WID

35. ábra: A GINI-index alakulása az EU-tagállamaiban 2019-ben

Adózás előtti nemzeti jöv.

Adózás utáni nemzeti jöv.

Adózás utáni rendelkezésre álló jöv.

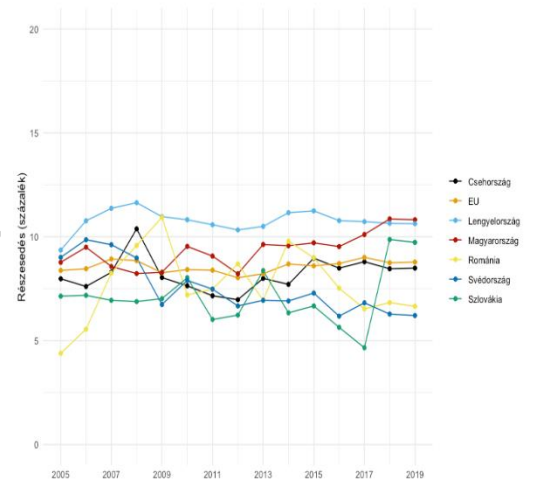
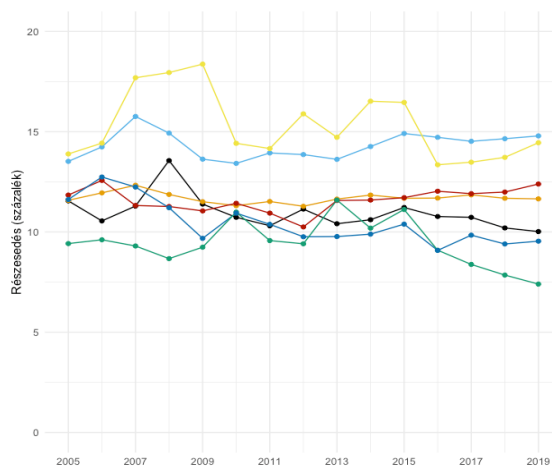
Forrás: WID

36. ábra: A felső egy százalék részesedésének alakulása az EU-tagállamaiban

Adózás előtti nemzeti jöv.

Adózás utáni rendelkezésre álló jöv.

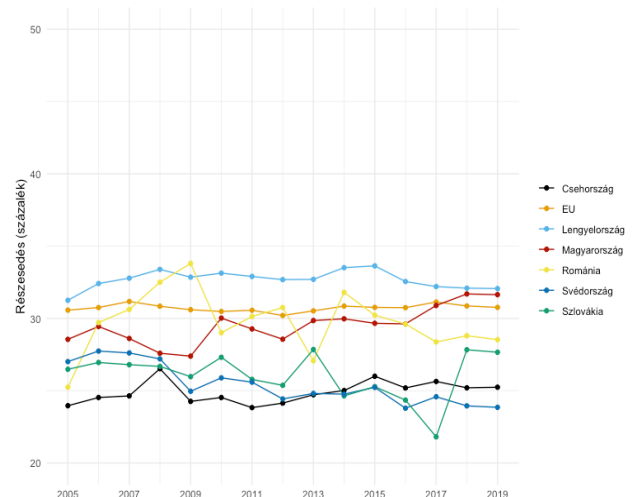
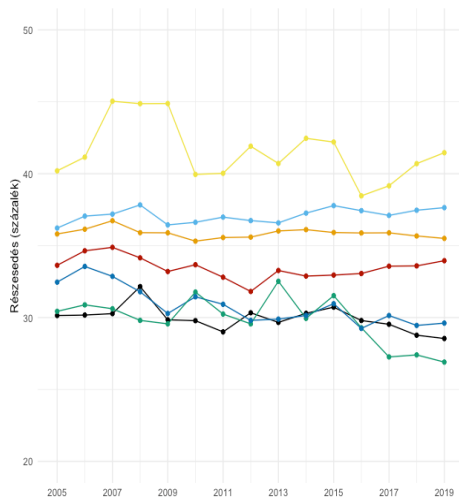

Forrás: WID

37. ábra: A felső 10 százalék részesedésének alakulása az EU-tagállamaiban

Adózás előtti nemzeti jöv.

Adózás utáni rendelkezésre álló jöv.

Forrás: WID